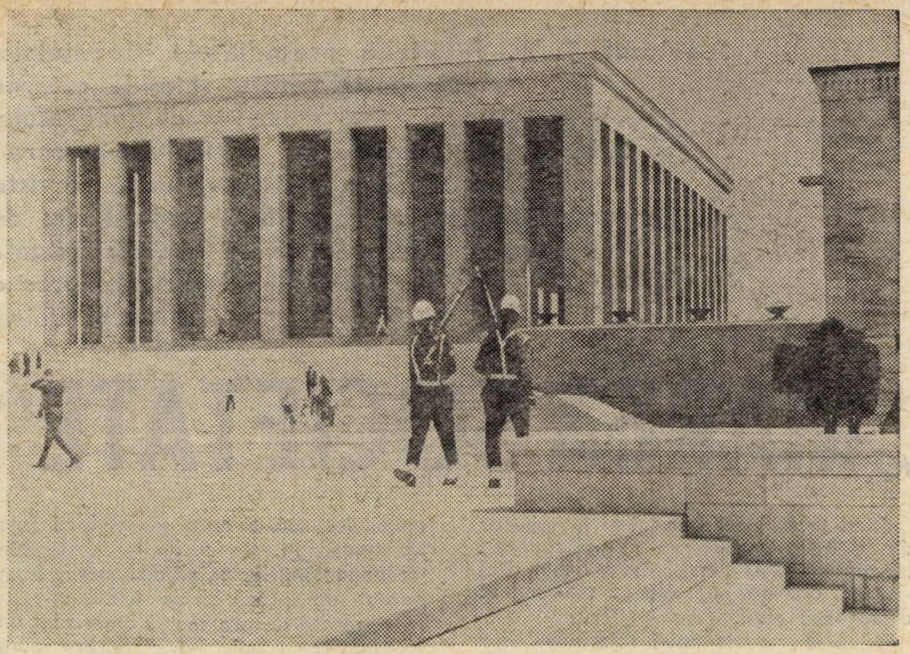

Ankara. Mausoleul lui Kemal Atatürk

ori o nuanță de zîmbitoare rusticitate prin apariția, printre automobilele de ultim model, a cîte unei cămile păsind visător, încărcată cu lîna, mierea și vinul care au făcut faima Anatoliei.

PREZENT, TRECUT ȘI VIITOR

Încercînd — lucru foarte greu — să fac o selecție în tot ce am văzut și cunoscut la Ankara, voi înfățișa doar vizitele la trei instituții care ilustrează — desigur, fiecare potrivit rangului și rostului propriu — cele trei dimensiuni ale vieții naționale : parlamentul despre prezentul statal și politic, Universitatea Tehnică a Orientului Mijlociu despre viitorul științific și tehnic, Muzeul hitit despre trecutul istoric.

Noua clădire a parlamentului — probabil cea mai vastă din lume — este realizată în dimensiunile impresionante și cu severa simplitate caracteristice arhitecturii Ankarei oficiale. Granit și marmură, linii drepte, suprafețe netede. Și totuși, masivitatea clădirii nu apasă, ci plutește măiestrit între stabilitate și elan, între exigența așezării și impulsul ascensional. Ornamente cu motive hitite, mozaicuri, arabescuri și havuze interioare întregesc frumusețea armonioasă a palatului. În acest cadru, cele două corpuri legiuitoare — Adunarea Națională sau Medjilisul și Senatul — își desfășoară activitatea sub auspiciile principiului constituțional proclamat solemn de inscripția din sala mare de ședințe : *Egemenlik kayitsiz sartsiz milletinder.* (Poporul e necondiționat stăpîn pe soarta sa).

Parlamentarii turci pun în centrul preocupărilor lor principalele probleme interne — modernizarea agriculturii, dezvoltarea industriei, ridicarea nivelului de trai al populației — acordînd totodată deosebită atenție deziderateloi majore ale vieții internaționale : pacea și colaborarea dintre toate țările, indiferent de sistemul lor social și politic. Un semn grăitor în această privință l-au constituit aplauzele unanime cu care a fost întîmpinată delegația parlamentară română invitată să asiste la o ședință a Medjilisului. A fost o confirmare spontană și elocventă — în cel mai înalt for al țării — a declarațiilor pe care le făcuse în aceeași zi primul ministru al Turciei, Suleiman Demirel, referitor la cordialitatea relațiilor dintre țările noastre și la dorința comună de a adînci fructuoasa lor colaborare.

Universitatea Tehnică a Orientului Mijlociu, pe care președintele său, dl Kemal Kurdaș, o definește ca „un puternic instrument de progres economic, științific și cultural pus în serviciul țării", este o instituție în plină dezvoltare. A început în 1956 cu 3 profesori și 40 de cursanți. Astăzi cifrele sînt : 550 de cadre didactice și aproape 5 000 de studenți. Pe un vast cîmp, în afara orașului, se ridică un sistem pavilionar de clădiri prevăzut cu tot ce permit arhitectura și tehnica modernă : facultăți și institute, laboratoare, biblioteci, dormitoare, amenajări sportive. În jurul lor se creează o zonă verde unde numai prin mijloacele universității s-au sădit mii de arbori și arbuști. Prin componența corpului de profesori — mulți invitați de la universitățile din Europa și America — prin numărul mare de studenți străini, în special din Asia și Africa, și prin limba de predare — engleza — U.T.O.M. este un centru universitar internațional care vrea să corespundă celor mai noi exigențe ale științei și învățămîntului. Voința aceasta de modernitate se manifestă în diferite forme demne de a fi studiate și, eventual, folosite. Nu vreau să vorbesc despre orientarea generală, practic-științifică, a învățămîntului pe care o sugerează chiar titulatura instituției. Mă refer numai la îndrăznelile binevenite ale programei analitice și la flexibilitatea organizării școlare. Nu sînt evitate ci, dimpotrivă, sînt căutate și introduse ca materie de învățămînt cursuri avînd ca obiect sinteza cuprinzătoare sau cele mai recente achiziții științifice. De pildă, la facultatea de arhitectură se predă un curs de istoria civilizației, iar studenții de la facultatea de științe administrative pot urma o secție specială consacrată noii ramuri denumite *management* — știința și tehnica conducerii întreprinderilor. La secția de economie a aceleiași facultăți au fost introduse, ca studiu obligator, programarea liniară și datele procesului electronic.

Demne de remarcat sînt, de asemenea, mulțimea și varietatea cursurilor speciale și materiilor de opțiune. Învățămîntul dobîndește astfel mai multă flexibilitate și studentul — mai multă libertate și inițiativă. El își alcătuiește singur planul de studii potrivit intereselor și preferințelor personale. Este un stimulent puternic al vocației științifice, al pasiunii de cercetare. Căci Universitatea Tehnică a Orientului Mijlociu, pe lîngă obligațiile didactice, de formare profesională, tinde să-și asume și sarcini de investigație științifică. Posedă o mașină de calcul electronică și încă de anul trecut funcționează un centru de calcul care răspunde multiplelor solicitări dinăuntrul ca și dinafara universității. Organizează și cursuri de inițiere în calculul electronic, urmate de demonstrații practice. În sfîrșit, mi s-a părut interesant sistemul de notare la examene în cadrul căruia rezultatele obținute la materiile importante, cu multe ore de predare, dobîndesc o pondere mai mare. Studentul primește note de la 0 la 4 inclusiv, corespunzător calificativelor : respins, slab, mijlociu, bun și excelent. Primele două nu permit promovarea. Nota cifrică obținută la un examen se înmulțește cu numărul de ore al cursului respectiv, iar media se face împărțind totalul punctelor obținute — golaverajul, ca să zic așa, — la totalul orelor de curs. Părăsind cîmpul universității, care este și un șantier în continuă activitate, vizitatorul pleacă îmbogățit, și el, cu o lecție : aceea a eficienței, entuziasmului și încrederii în viitor necesare oricărei *Alma mater*.

Ultima zi de ședere în Ankara. Doritor de a cunoaște rădăcinile adînci pe care le trimite în timp cultura omului anatolic, mă îndrept spre renumitul Muzeu arheologic. Uluitoare răsturnare a clepsidrei mileniilor. Urmele de viață și de cultură materială încep din epoca pietrei cioplite, o dată cu statuetele de femei simbolizînd fecunditatea și continuă în epoca pietrei șlefuite, în neolitic, prin admirabile picturi de animale pe pereți de stîncă. Vîrsta de bronz aduce embleme rituale delicat lucrate în care apar figurine stilizate — taurul sacru — sau motive decorative — discul solar. Iată și formele fruste, grotești, ale „idolului cu două capete", un fel de ploscă cu două gîturi, cu cîte doi ochi sub dopurile triunghiulare — aproape la fel de primitive ca anumite produse sculpturale la modă astăzi.

Revelația muzeului o constituie însă exponatele care ilustrează arta și civilizația hitită, dominante în Anatolia timp de 12 secole, de la 2 000 la 800 î.e.n. De la vasele zoomorfe de aur pînă la diademele regale și de la tabelele de piatră cu socoteli comerciale pînă la basoreliefurile monumentale reprezentînd ceremonii de curte, sacrificii religioase sau scene de vînătoare, o întreagă civilizație se desfășoară în fața ochilor vizitatorului uimit ; o civilizație emulă a Egiptului cu care regii hitiți duc războaie terminate cu tratate pe picior de egalitate și apropiată, prin negoț și contacte culturale Assurului, de la care împrumută scrierea și factura basoreliefurilor. În această lume de forme încremenite măreț în piatră și metal, o pată de grație și culoare : păpușile cu care se jucau micile prințese hitite acum trei mii de ani... Ultimele săli cuprind obiecte și opere de artă aparținînd culturilor care au urmat celei hitite : bronzuri frigiene, ceramică și fildeșuri urațiene, toate punînd în lumină puterea creatoare a peninsulei anatolice.

reflector

„O ENORMĂ ÎNCHISOARE"

La începutul anului viitor, Organizația Națiunilor Unite urmează să se pronunțe în legătură cu situația din Republica Sud Africană. Este prevăzută publicarea unui raport întocmit de un grup de experți ai O.N.U. care, în cursul acestui an, au studiat condițiile de viață din R.S.A. „Toate mărturiile adunate confirmă faptul că Africa de sud reprezintă astăzi o enormă închisoare sau, dacă se preferă, un enorm lagăr de concentrare pentru adversarii politicii rasiste a guvernului", a declarat Ibrahima Boye, procuror general al Curții Supreme din Senegal și președinte al grupului special O.N.U. „Sute de persoane mor în timpul detențiunii sau după ce ies din închisoare. Mii de persoane sînt lipsite de libertate. Cînd raportul nostru va fi publicat — a arătat Boye — lumea va avea dovada definitivă a atrocităților care se săvîrșesc zilnic în Africa de sud".

REUNIUNEA INTERNAȚIONALĂ A CRITICILOR DE ARTĂ

Între 8—12 septembrie, a avut loc la Rimini-Urbino (Italia) a 19-a Adunare mondială a Asociației internaționale a criticilor de artă (A.I.C.A.) și al 16-lea Congres internațional al artiștilor, criticilor și scriitorilor de artă. Congresul — la care a participat și o delegație română — a avut ca teme principale : spațiul vizual al marilor orașe ; urbanism și cinematografie.

Creată în urma celor două congrese internaționale ce s-au ținut în 1948 și 1949 la Paris, Asociația are drept scop promovarea cooperării internaționale în domeniul culturii artistice (pictură, sculptură, artă grafică și aplicată, arhitectură), protejarea intereselor morale și profesionale ale membrilor săi, înlesnirea întîlnirilor internaționale, facilitarea răspîndirii informațiilor, contribuția la apropierea și cunoașterea reciprocă a culturilor, sprijinirea țărilor în curs de dezvoltare. A.I.C.A. organizează în fiecare an o adunare generală și, o dată la trei ani, un congres internațional.

Cu sprijinul U.N.E.S.C.O., A.I.C.A. a constituit Arhivele de artă contemporană, a creat la Paris un centru internațional de documentare însărcinat să adune donațiile existente, să stimuleze și să coordoneze cercetările naționale.

Recent, s-a reunit în Italia și comitetul de conducere al Congresului internațional al artiștilor, criticilor și istoricilor de artă și al celei de-a 19-a Adunări mondiale a A.I.C.A. pentru a acorda medalii de aur unor personalități care au adus o contribuție deosebită la dezvoltarea și afirmarea culturii artistice. Pentru aportul la cunoașterea și studierea operei lui Constantin Brâncuși, criticul român Petru Comarnescu a primit medalia de aur.

PRIMUL ECHIPAJ AVIATIC FEMININ

Femeile au început să lucreze în aviație încă din 1935, cînd englezii au „inventat" funcția de însoțitoare de bord — stewardesă — pe linia aeriană Paris—Londra. De atunci și pînă în zilele noastre, femeile nu au rămas în afara nici uneia din profesiunile legate de aviație și de zbor. Mai rămăsese de realizat o ultimă variantă : un echipaj de zbor format numai din femei. De curînd și această „lacună" a fost soluționată de cinci aviatoare sovietice, care au preluat în exclusivitate un „Il 18" și care efectuează acum zboruri cu pasageri pe distanțe lungi în interiorul Uniunii Sovietice. Este vorba de : Liubov Ulanova, Erou al Muncii Socialiste, aviatoare cu 20 de ani de serviciu — pilot — ; Valentina Slobodoskaia, aviatoare cu 16 ani de serviciu — co-pilot ; Maria Adamenko, specialistă în motoare (are 11.500 ore de zbor) — mecanic ; Galina Kozir — mecanic și Valentina Popova, inginer — radio-telegrafistă.

Senatorul J. W. Fulbright, președintele Comitetului senatorial pentru relațiile externe al Congresului S. U. A., își exprimă în articolul pe care-l reproducem alăturat, după revista „The New York Times Magazine", punctul său de vedere cu privire la unele aspecte actuale ale politicii interne și externe a Statelor Unite.

„MAREA SOCIETATE"

Stînd în mijlocul fumului și al ruinelor din Detroit, un veteran negru spunea : „M-am înapoiat din Vietnam acum cîteva luni, dar am impresia că războiul se desfășoară aici".

De fapt, au loc două războaie. Unul este războiul politicii de forță pe care îl duc soldații noștri în junglele din Asia de sud-est. Celălalt este un război pentru sufletul Americii, purtat pe străzile orașelor Newark și Detroit și în sălile Congresului, în biserici, la mitinguri de protest și în universități, în inimile și în mințile unor americani tăcuți, din Maine pînă în Hawai. După părerea mea, cele două războaie sînt legate între ele, nu într-un mod direct, cauzal, ci într-un mod subtil care, deși intangibil, nu este mai puțin real. Fiecare din aceste două războaie s-ar putea desfășura foarte bine în lipsa celuilalt, dar cred că nici unul, dacă ar fi singurul, nu ar fi atît de zadarnic și de demoralizant.

Legătura dintre Vietnam și Detroit constă în cererile contradictorii și incompatibile pe care le adresează ele valorilor americane. Unul cere ca ele să fie lăsate de o parte, celălalt cere să fie realizate. Unul cere ca America să-și asume în lume un rol imperialist, după expresia experților noștri politici — „răspunderile puterii" sau, în cuvintele mele, „aroganța puterii". Celălalt cere libertate și dreptate socială în țară, lichidarea sărăciei, perfecționarea democrației noastre imperfecte și eforturi pentru ca Statele Unite să dobîndească în lume un rol compatibil cu valorile noastre tradiționale. Trebuie subliniat că întrebarea care se pune nu este dacă se poate să duci o tradițională politică de forță în străinătate și în același timp să perfecționezi democrația în țară, ci dacă se poate ca noi, americanii, cu istoria și caracterul nostru național, să combinăm roluri incompatibile din punct de vedere moral.

Oficialitățile Administrației ne spun că, de fapt, ne putem permite atît războiul din Vietnam cît și Marea Societate ; pentru a dovedi acest lucru, ei vin cu statistici impresionante ale produsului național brut. Statisticile oglindesc capacitatea financiară, nu însă și capacitatea morală și psihologică. Ele nu arată cum un președinte preocupat de bombardarea Vietnamului de nord și de sud ar putea asigura o conducere puternică și consecventă pentru refacerea orașelor noastre. Ele nu arată cum un Congres, copleșit de costul războiului și de măsuri de război, de convocări urgente și de neîncetate apeluri dramatice, de alegători îngrijorați și de propria sa îngrijorare crescîndă, se poate dedica unei activități de zi cu zi, constînd în studierea problemelor sociale și a programelor legislative care să le facă față. De asemenea, statisticile nu arată cum un popor îngrijorat și nedumerit, bombardat de presă și de televiziune cu știri proaste despre morții americani din Vietnam și cu „știri bune" despre morții inamicului — însoțite de fotografii oribile care să ilustreze aceste știri — poate sprijini proiectele locale împotriva sărăciei și programele naționale pentru refacerea orașelor, folosirea brațelor de muncă și învățămînt. Îngrijorarea în legătură cu războiul nu generează compasiune pentru vecinii tăi, iar continua evocare a prețului derizoriu pe care-l are o viață de om în străinătate nu întărește credința noastră în caracterul ei sacru în țară. În felul acesta, războiul din Vietnam otrăvește și sălbăticește viața noastră internă. Incompatibilitatea psihologică s-a dovedit mai puternică decît posibilitatea financiară ; Marea Societate a devenit o societate bolnavă.

Cînd a vizitat în urmă cu 100 de ani America, Thomas Huxley a scris : „Nu pot spune că sînt impresionat cîtuși de puțin de mărimea voastră sau de resursele voastre materiale ca atare. Mărimea nu înseamnă măreție, iar teritoriul nu face o națiune. Marea întrebare, de care depinde viitorul, este ce anume veți face cu toate acestea".

Întrebarea continuă să fie valabilă și se pare că am ajuns într-un moment de răscruce istorică, în care răspunsul nu mai poate fi amînat. Înainte de cel de-al doilea război mondial, rolul nostru în lume era un rol potențial ; eram importanți în lume pentru ceea ce puteam face cu puterea noastră, pentru conducerea pe care puteam s-o asigurăm, pentru exemplul pe care puteam să-l dăm. Acum, opțiunile aproape că au dispărut : sîntem aproape polițistul autonumit al lumii ; sîntem aproape apărătorul statu-quo-ului în lume. Sîntem pe cale să devenim o mare putere tradițională — o națiune imperială dacă vreți — care exercită puterea de dragul puterii, pînă la limita capacității noastre și dincolo de ea, umplînd orice vid și extinzînd „prezența" americană pînă în cele mai îndepărtate colțuri ale pămîntului. Și, așa cum s-a întîmplat cu marile imperii din trecut, pe măsură ce crește, puterea devine un scop în sine, desprinsă de mobilurile ei inițiale, guvernată, s-ar părea, de propria ei mistică, o putere fără filozofie și fără obiectiv.

Iată, după părerea mea, cum se explică toată zarva actuală — opoziția din Senat și marșurile de protest din orașe, scrisorile trimise președintelui de conducători ai studenților și de foști voluntari din Corpul Păcii, scrutarea singuratică a conștiinței de către un student în

ESTE O SOCIETATE BOLNAVĂ

fața recrutării și scrisoarea trimisă senatorului de către un soldat de pe cîmpul de luptă, incapabil să mai accepte explicațiile oficiale asupra motivelor pentru care a fost trimis să facă război în junglele din Vietnam. Toți sînt de părere că țara lor a fost despărțită de ceva mult mai nobil decît un destin imperial. Tineretul nostru arată că el continuă să creadă în visul american și protestele lui dovedesc că și-a păstrat vitalitatea.

Într-un număr recent al revistei „Foreign Affairs", a apărut un mic și ciudat articol, în care autorul se plînge că mulți intelectuali americani nu sprijină, potrivit expresiei lui, inevitabilul „rol imperial" al Americii în lume. Articolul mi-a atras atenția deoarece pare a fi o expunere fidelă a filozofiei conducătoare în politica externă americană ; el arată, în același timp, cît de puțin apreciază autorii acestei politici semnificația conflictului dintre ei și criticii lor. Se consideră ca ceva de la sine înțeles — și nu ca o ipoteză urmînd a fi dovedită — faptul că orice mare putere, potrivit cuvintelor autorului, „este prinsă într-o rețea de răspunderi din care nu există speranță de scăpare" și că „nu există nici o cale ca Statele Unite să poată evita un asemenea rol imperial...". Autorul este nemulțumit de „intelectuali" (el folosește acest cuvînt, mai mult sau mai puțin, pentru a desemna pe cei ce nu sînt de acord cu politica Administrației) deoarece, în fața acestei pretinse inevitabilități istorice, ei opun o rezistență dezintegrantă, supărătoare și zadarnică. Ei procedează astfel, consideră autorul, deoarece cred în „ideologie" — cuvîntul mai potrivit ar fi „valori" sau „idealuri" — și din acest motiv concepțiile lor ar fi „lipsite de legătură" cu politica externă.

Aici, fără să vrea, autorul atinge esența crizei actuale. Studenții, clericii și profesorii care protestează împotriva războiului din Vietnam nu acceptă ideea că politica externă este în funcție de expediente fără legătură cu valorile. Ei resping această idee deoarece înțeleg, spre deosebire de unii autori ai politicii noastre, că nu-ți poți apăra valorile într-un mod care neagă aceste valori fără să distrugi tocmai ceea ce încerci să aperi. Ei înțeleg, spre deosebire de autorii politicii noastre, că atunci cînd, în numele libertății, soldații americani sînt trimiși să sprijine dictatori corupți într-un război civil, cînd C.I.A. se infiltrează în organizații studențești pentru a desfășura activități de propagandă în străinătate sau cînd Banca de Export-Import este folosită de Pentagon pentru a finanța vînzări secrete de arme în străinătate, se aduc daune — poate ireparabile — tocmai valorilor a căror apărare este proclamată. Spre deosebire de autorii politicii noastre, criticii înțeleg că, datorită expedientelor nedemocratice pe care le-am adoptat pentru apărarea democrației americane, o slăbim mai mult decît ar putea s-o facă cel mai înverșunat dintre dușmanii noștri.

De asemenea, criticii nu acceptă părerea romantică potrivit căreia o națiune nu poate să aleagă rolul pe care-l va juca în lume, că o forță mistică a istoriei sau destinul reclamă ca o națiune puternică să fie o națiune imperială, dedicată — potrivit expresiei lui Paul Goodman — „sistemului van al puterii", urmăririi puterii fără scop, fără filozofie sau compasiune. Ei nu acceptă concepția hegeliană despre istorie, văzută ca ceva care scapă controlului, ca ceva ce ni se întîmplă în loc să fie propria noastră operă. Ei nu acceptă părerea că, deoarece alte națiuni mari au urmărit puterea de dragul puterii — ceea ce, de altfel, a dus invariabil la declin sau la dezastru — America trebuie să procedeze la fel. Ei consideră că avem o oarecare posibilitate de opțiune în privința viitorului nostru și că cea mai bună bază pentru exercitarea acestei opțiuni o constituie valorile proclamate la constituirea Statelor Unite.

Criticii orientării noastre actuale se ridică, de asemenea, împotriva afirmației că metodele tradiționale ale politicii externe sînt sigure, prudente și realiste. Ei se arată, pe drept cuvînt, sceptici față de vîrstnicii înțelepți și experimentați atunci cînd aceștia, în numele prudenței, avertizează împotriva oricărei abateri de la bunele și încercatele metode care, în secolul nostru, au dus la Sarajevo, München și Dien Bien Fu. Ei sînt de părere că metodele trecutului au fost verificate și găsite necorespunzătoare, că două războaie mondiale confirmă energic convingerea lor. Mai presus de toate, ei consideră — în această primă eră a istoriei umane în care omul a dobîndit arme ce amenință să distrugă întreaga lui specie — că siguranța, prudența și realismul ne impun să schimbăm regulile unui joc periculos și discreditat, să încercăm, așa cum nu am încercat niciodată pînă acum, să civilizăm și să umanizăm relațiile internaționale, nu numai de dragul civilizației și al umanității, dar și de dragul supraviețuirii.

Pînă și cei mai înflăcărați adepți ai unui rol imperial al S.U.A. ar fi, probabil, de acord că obiectivul politicii noastre externe trebuie să fie promovarea unui climat mondial în care, într-o securitate rezonabilă, să ne putem consacra principalele energii realizării valorilor din propria noastră societate. Aceasta nu înseamnă ca alții să adopte valorile noastre sau ca noi să le impunem altora ; aceasta înseamnă, însă, ca noi să ne comportăm în așa fel, încît societatea noastră să nu le pară altora urîtă și respingătoare.

În momentul de față, o mare parte a lumii este dezamăgită de America și de obiectivele pe care ea pare să le aibă. Atît în politica noastră externă cît și în viața noastră internă, întruchipăm violența. Această imagine își are rădăcina în realitate. În străinătate, sîntem angajați într-un război sălbatic și fără succes împotriva unor oameni dintr-o țară mică. În țară — în mare măsură din cauza neglijenței rezultînd din 25 de ani de preocupări externe — orașele noastre explodează în proteste violente împotriva unor generații de nedreptate socială. America a devenit un simbol al violenței și al forței nedisciplinate.

Shakespeare scria : „E minunat să ai forța unui gigant ; dar este tiranic s-o folosești ca un gigant". Folosind puterea noastră ca un gigant, promovăm un climat mondial nefavorabil societății noastre, ca să nu spunem mai mult. Prin folosirea nedisciplinată de către noi a puterii fizice, ne-am lipsit de o putere mai mare — puterea exemplului. Cum am putea recomanda arabilor și izraelienilor un compromis pașnic, cînd noi nu sîntem dispuși să suspendăm neîntreruptele bombardamente asupra Vietnamului de nord ? Cum am putea recomanda Americii Latine o reformă socială democratică, atîta vreme cît orașele Newark, Detroit și Milwaukee constituie dovezi explozive ale propriei noastre incapacități de a realiza o reformă socială democratică ? Cum am putea recomanda asiaticilor și africanilor sistemul liberei întreprinderi, cînd în țara noastră el a creat complexe urbane haotice, gălăgioase, periculoase și murdare, otrăvind pînă și aerul, solul și apa ?

Departe de a crea un climat mondial sigur pentru valorile americane, războiul pe care-l ducem în Vietnam și înrăutățirea situației interne provocată de acest război generează o atmosferă mondială cît se poate de nefavorabilă pentru ideile și valorile americane. În același timp, așa cum am subliniat — și acest lucru este de o importanță fundamentală — folosirea puterii fără scop și în mod nedisciplinat de către noi provoacă o profundă controversă în societatea noastră...

În timp ce numărul morților crește în Vietnam, el crește și în războiul din țară. În cursul unei singure săptămîni din iulie 1967, în tulburările care au avut loc în orașele din S.U.A. au fost uciși 164

→

de americani, iar 2 100 au fost răniți. Ducem, într-adevăr, un război pe două fronturi și pe ambele fronturi obținem rezultate proaste. Fiecare război îl alimentează pe celălalt și, cu toate că președintele ne asigură că dispunem de resursele necesare pentru a cîștiga ambele războaie, de fapt nu cîștigăm pe nici unul.

Împreună, cele două războaie au declanșat un proces de deteriorare a societății americane și nu încape îndoială că fiecare dintre cele două crize este intensificată de influența celeilalte. Războiul din Vietnam nu numai că abate resurse umane și materiale care ar fi necesare orașelor noastre aflate într-o situație gravă ; nu numai că promovează în rîndurile negrilor din slums-uri convingerea că propria lor țară este indiferentă la suferința lor ; pe lîngă toate acestea, războiul alimentează ideea violenței ca mijloc de a rezolva problemele.

Un război inutil și imoral merită oricum să fie lichidat ; atunci cînd el provoacă în plus și agravarea unor probleme grave, uzura valorilor din societatea noastră, lichidarea acestui război în condițiile unui compromis rezonabil și onorabil devine de două ori mai imperioasă. Țara noastră este slăbită de o inversare grotescă a priorităților, inversare ale cărei efecte devin clare unui număr tot mai mare de americani — în Congres, în presă și în țară în ansamblu. Pînă și „The Washington Post", un ziar care a sprijinit în mod servil politica Administrației în Vietnam, lua notă într-un editorial recent de „imaginea urîtă a unui polițist mondial, incapabil să facă poliție la el acasă", în contrast cu „necesitatea absolută a unei baze interne sănătoase pentru o politică externă eficientă". Ziarul făcea apoi următorul comentariu : „Ne aflăm simultan în fața unei crize interne presante și a unei crize externe presante, iar angajamentele noastre față de amîndouă sînt clare. Ar trebui să ne ocupăm de amîndouă cu întreaga energie și cu toate resursele necesare. Dar dacă va veni vreodată ziua în care nu vom putea face față în mod adecvat și efectiv amîndorura, nu este rușine — bă este chiar logic — să arătăm fără echivoc că prima noastră grijă și prima noastră prioritate rămîne situația internă".

Prioritățile sînt oglindite în capitolele cheltuielilor noastre. Departe de a fi o contabilitate seacă, bugetul unui stat este plin de implicații morale ; el arată ce preocupări are o societate și ce preocupări nu are ; el arată care sînt valorile acestei societăți.

Iată cîteva statistici despre valorile americane : începînd din 1946, am cheltuit pe baza bugetului nostru național ordinar peste 1 578 miliarde dolari. Din această sumă, peste 904 miliarde — sau 57,29 la sută din total — au fost destinate puterii militare. În contrast, mai puțin de 96 miliarde dolari — sau 6,08 la sută — au fost cheltuite pentru „scopuri sociale", adică învățămînt, asistență sanitară, programe pentru asigurarea de slujbe și bunăstare, construcția de locuințe și dezvoltarea comunității. Bugetul Administrației pe anul fiscal 1968 prevede cheltuieli de aproape 76 de miliarde de dolari pentru scopuri militare și de numai 15 miliarde dolari pentru scopuri sociale.

Cred că Congresul a fost prea dispus să aloce sume nelimitate pentru cheltuieli militare și nu prea reticent să compenseze, în foarte mică măsură, aceste cheltuieli prin reducerea fondurilor pentru programul de lichidare a sărăciei și de reconstrucție a orașelor, pentru subvenții la chirii destinate săracilor și chiar pentru un program de stîrpire a șobolanilor, pericol pentru copiii din cartierele mizere. 20 de milioane dolari anual pentru deratizare — cam a suta parte din costul lunar al războiului din Vietnam — nu ar lichida răscoalele din slums-uri, dar, așa cum scria ziaristul Tom Wicker, „ar sugera măcar că cineva se interesează de problemă". Discrepanța de atitudini este cel puțin la fel de grăitoare în ce privește valorile noastre naționale ca și discrepanța în materie de dolari.

...O tînără generație remarcabilă a preluat stindardul idealismului american. Spre deosebire de un număr atît de mare de vîrstnici, membrii acestei generații au sesizat înșelătoria și ipocrizia vieții americane și o resping fără echivoc. Unii, așa-numiții „hippies", pur și simplu s-au retras ; și cu toate că regretăm risipirea energiilor lor, nu putem contesta opinia lor asupra situației societății. O altă parte din tinerii noștri, după părerea mea, sînt sarcastici și sceptici, nu pentru că nu ar dori idealuri, ci pentru că doresc idealuri adevărate și nu sînt dispuși să tolereze contrafaceri. Alții — studenți care luptă cu conștiința lor în legătură cu recrutarea, soldați care se luptă cu propria lor conștiință în legătură cu războiul, voluntari din Corpul Păcii care luptă pentru a aprinde scînteia demnității umane în rîndurile săracilor din India sau Brazilia și voluntarii din organizația V.I.S.T.A., care încearcă să facă același lucru pentru propriii noștri săraci din Harlem sau Appalachia — se străduiesc să mențină vii valorile tradiționale ale democrației americane.

Acești tineri idealiști nu sînt de fapt radicali, nu sînt mai radicali, adică, decît ideea lui Jefferson despre libertate, decît ideea lui Lincoln despre egalitate sau ideea lui Wilson despre o comunitate pașnică de națiuni. Unii dintre ei, e drept, trec la acțiuni pe care mulți le consideră radicale, dar o fac în apărarea valorilor tradiționale și pentru a protesta împotriva abaterii radicale de la aceste valori, abatere întruchipată în ideea unui destin imperial pentru America.

Elementul central al protestului lor îl constituie războiul din Vietnam, iar măsura integrității lor este energia cu care refuză să se lase înșelați în privința lui. Spiritul acestei generații regeneratoare mi-a fost demonstrat din plin în scrisori primite din partea unor conducători ai studenților, a unor foști voluntari din Corpul Păcii și a unor soldați care luptă în Vietnam. Am reprodus mai sus un citat dintr-o asemenea scrisoare. O altă scrisoare, frapantă și semnificativă, mi-a fost trimisă de un ofițer care se află și acum în Vietnam. Iată ce scrie el : „Înainte de acest război, am fost timp de 11 ani ofițer — militar de profesie cu numele și cu spiritul ; acum sînt doar cu numele. Pentru a lupta bine (așa cum luptă Vietcongul) un soldat trebuie să creadă în conducerea lui. Eu, și mulți dintre cei pe care i-am întîlnit, am pierdut încrederea în conducerea noastră. Întrucît consider că datoria față de conștiința ta este mai presus de orice, am refuzat să fiu înaintat în grad și am renunțat la cariera de ofițer. La înapoierea mea, voi fi șters din cadrele armatei și sper că atunci voi contribui într-un fel oarecare la eforturile pentru instaurarea păcii în Vietnam".

Dacă ar trebui să pun vreun rămășag în privința viitorului, aș paria pe această generație tînără, pe această generație de tineri bărbați și femei care resping inumanitatea războiului împotriva unei țări sărace și îndepărtate, care resping sărăcia și prefăcătoria în propria lor țară, care spun vîrstnicilor ceea ce vîrstnicii ar fi trebuit să știe : că prețul imperiului este sufletul Americii și că acesta este un preț prea mare.

Congresul Asociației Internaționale de Știință Politică

La 18 septembrie încep la Bruxelles lucrările Congresului al VII-lea al Asociației Internaționale de Știință Politică, la care vor lua parte peste 500 de delegați reprezentînd diferite școli de știință politică, printre care și delegați români.

Fondată la Paris, în 1949, sub auspiciile UNESCO, Asociația Internațională de Știință Politică are ca scop dezvoltarea științei politice în întreaga lume prin încurajarea asociațiilor naționale, organizarea de conferințe și mese rotunde, facilitarea contactelor personale și efectuarea de cercetări și documentații. Asociația își aduce astfel contribuția la schimbul permanent de valori spirituale, oferă un cadru adecvat schimbului de opinii.

Asociația editează publicația trimestrială „International Political Science Abstracts" și publicația anuală „International Bibliography of Political Science". Sub egida ei au fost elaborate monografiile : „Political Science in Western Europe", de prof. Jan Barents ; „Democracy, descentralisation and development", de prof. Henry Maddick ; „Recent developments in the behavioral study of Politics", de prof. Austin Ranney ; „Administering the Atom for Peace", de prof. J. E. Hodgetts. Preocupările Asociației au ca obiect relațiile politice atît pe plan intern, cît și pe plan internațional.

Organizatorii Congresului al VII-lea s-au orientat — și cu acest prilej — asupra unor teme de actualitate, aflate în centrul atenției celor ce activează în domeniul teoriei sau practicii științei politice. Menționăm dintre rapoartele generale care vor fi prezentate Congresului : „Ideea participării populare în secolele XIX și XX" (I. Fetscher din Frankfurt) ; „Problemele reprezentării politice" (A. H. Birch din Hull și V. Kotok din Moscova) ; „Aspectele politice ale funcționării întreprinderilor" (C. E. Lindblom din Yale și Z. Rybicki din Varșovia) ; „Rolul politic al organizațiilor economice internaționale" (R. W. Cox din Geneva și A. B. Overstreet) ; „Neutralitate, neutralism și nealiniere" (J. Laloy din Paris). La reuniunile pe grupe de specialiști se va discuta, printre altele, despre : tineret și viața politică ; procesul modernizării politice ; religie și politică etc.

Înscrierea unei teme ca rolul politic al organizațiilor economice internaționale va oferi, între altele, prilejul unei analize ample a conținutului economic al suveranității, va crea cadrul pentru formularea unor considerații asupra limitelor în care pot fi înființate și pot funcționa organizațiile economice internaționale, va duce la o cunoaștere mai profundă a rolului politic al organizațiilor economice. De asemenea, tema reprezentării politice va permite discuții pe marginea condițiilor reprezentării politice de structura fiecărei societăți date.

Dan PLĂIEȘU

Pichete de greviști în fața uzinelor Ford

De la Ford I la greva din Detroit

La miezul nopții de 6 spre 7 septembrie, moment în care expira contractul colectiv de muncă, 160 000 de muncitori, din 25 de uzine ale concernului Ford, sudați într-un imens front de solidaritate, au înfăptuit simultan hotărîrea de încetare a lucrului lansată de U.A.W., Sindicatul Unit al muncitorilor din industria americană de automobile și avioane.

Uriașul conflict de muncă dezlănțuit acum în principala industrie a Statelor Unite nu privește exclusiv pe Ford și nu este o acțiune spontană. De cîteva luni se știa că U.A.W. are discuții foarte dificile cu reprezentanții marilor patroni. Contractul colectiv de muncă, încheiat acum cîțiva ani cu uzinele de automobile și de avioane, nu mai corespundea stării actuale din economia americană și nici condițiilor speciale din fabrici. Două elemente interveneau cu prioritate în tratative : salariile, al căror nivel trebuia ridicat în raport cu creșterea productivității muncii și — în contrast cu salariile — beneficiile, al căror volum depășea limitele admisibile, chiar într-o concepție capitalistă.

Automatizarea operațiilor de producție, raționalizarea cibernetică a stocurilor, valorificarea ultimei secunde disponibile au sporit continuu productivitatea muncii în favoarea profitului. Uzinele Ford de pe teritoriul Statelor Unite au înscris la activul lor beneficii de cel puțin 700 000 000 de dolari, în medie, pe an, în timp ce salariile au rămas înghețate. În mai multe conferințe de presă, Walter Reuther, președintele Sindicatului, a expus revendicările muncitorilor și a avertizat patronatul că trebuie să se aștepte la o demonstrație fermă și forte din partea lor. Bonzii consiliilor de administrație au răspuns, flegmatic, că prospectarea pieței de automobile pe anii următori se arată defavorabilă. Computerele și ordinatoarele electronice, considerate un fel de Casandre ale tehnicii moderne, întrebate ce cred despre viitorul beneficiilor, au dat, nedumerite, din umeri, furnizînd date cu mai multe înțelesuri. Pentru a curma acest echivoc, U.A.W. a lansat ordinul de grevă cu patru zile înaintea termenului la care expira contractul colectiv, alegînd uzinele Ford drept loc al acțiunii. De fapt, conflictul interesează direct și deopotrivă și pe ceilalți doi mari : General Motors și Chrysler. Sindicatul prevede încheierea contractului cu Ford, ca prim bastion de cucerit, — și în continuare lupta pentru aplicarea lui, la celelalte uzine, prin valuri succesive de greve, în cazul cînd revendicările muncitorilor vor fi refuzate. Reuther a declarat că U.A.W. dispune — ca urmare a cotizațiilor vărsate cu mare punctualitate de sutele de mii de muncitori sindicaliști — de fondurile necesare pentru o grevă prelungită pe cel puțin 15 săptămîni.

Deci, primul asalt la Ford. Adeziunea muncitorilor a fost imediată și unanimă. Tot „unanim" a fost și consiliul de administrație al uzinelor, în refuzul lui de a se atinge de beneficii. Din fotoliile „club", profunde, moi, ale sălii de consiliu de la Detroit, administratorii au răspuns — *nu !* Mai întîi, împotriva cererii de a îmbunătăți contractul, apoi împotriva ideii de grevă. Din portret, o mare fotografie alb-negru într-o ramă de oțel, privirea rece a lui Ford Henry I, „regele neîncoronat al Americii", a siderat pe cei de față. El însuși spusese : „greva la Ford este cu neputință". O viață de om susținuse această convingere — transformîndu-se într-un fel de profet al anti-sindicalismului. N-a vrut să semneze nici un contract colectiv, n-a admis nici un sîmbure de organizație sindicală în uzinele sale. Angajamente individuale, da. Condiții speciale, cît

→

mai multe, cît mai complicate, transformînd fiecare contract de muncă într-un fel de document de adopțiune. Însuflețit de un anumit delir al grandoarei, convins pînă în ultima fibră a conștiinței sale de protestant puritan că poartă mesajul de a inaugura pe lume „era industrială", Henry Ford își aplica ideile în uzină cu un incontestabil succes în organizarea producției, dar cu o feroce încăpățînare împotriva progresului social.

Organizării solidare a muncitorimii el îi opunea paternalismul. El, Ford, patronul, era tatăl binefăcător și atent al zecilor de mii de „fii" din uzină. Aceștia, mai puțin ambițioși decît „tata", se resemnau să muncească în condițiile care l-au inspirat pe Charlie Chaplin să realizeze vestitele lui filme tragi-comice despre omul-robot de lîngă banda de producție: de zece mii de ori pe zi același gest, cu același instrument, pe același șurub, pînă la ultima expresie a rezistenței fizice și morale. De la leagăn — dacă se putea — și pînă la mormînt, lucrătorul angrenat în sistemul Ford trebuia să copieze personalitatea cenușie, pură și seacă, a patronului-profet. El plătea salarii mari dar sistemul lui de salarizare cuprindea gradații speciale pentru angajații care nu fumau, nu beau whisky, se duceau sîmbăta devreme acasă și cu regularitate duminica la predică.

Pe de altă parte, însăși raționalizarea, introducerea benzilor rulante în toate fazele de producție, standardizarea maximală, se realizau cu prețul — foarte crud — al unui mare număr de concedieri. În această privință, Henry Ford a practicat, în mod abil o falsă politică de stabilitate în muncă avînd grijă să concedieze în primul rînd muncitorii mai tineri, cu mai puțină vechime, mai de curînd așezați în preajma uzinelor, pentru a-și constitui, pe nesimțite, o masă aclimatizată psihic și acordată fizic la problemele de producție ale fabricilor sale. Niciodată nu s-a subliniat îndeajuns că imensul motor uman, care cu milioane de brațe ostenite a uzinat, timp de aproape șapte decenii, milioane de automobile, acesta a fost adevăratul creator al imperiului Ford. Îndrumînd, discret, profiturile într-un singur buzunar și făurindu-și, cu grijă de artist, un portret de patron ideal, Henry a știut să practice o exploatare precisă și dură a muncitorilor, al cărei aspect adevărat îl acoperea cu cele mai neașteptate predici despre dulceața muncii și abuzurile... capitalismului bancar.

Cu astfel de mijloace, cu o aureolă și o legendă bine chibzuite, produs tipic al condițiilor social-economice existente pe atunci în Statele Unite ale Americii, în faza de formație a marilor industrii, Ford devenise unul din personajele cele mai vestite din primele decenii ale acestui veac.

Adevăr și legendă

A dăinuit multă vreme credința — alimentată de publiciști nu prea naivi — că era deajuns să te naști din părinți foarte săraci și cam nepăsători față de soarta copiilor, să vinzi ziare, de preferință într-o seară de iarnă, la un colț de pe Fifth Avenue, viscolit și slab iluminat — pentru a deveni peste cîtva timp, printr-un concurs de numeroase miracole, miliardar ca Rockefeller și ca Ford, cele două clasice exemple. „Ford" era ceva mai mult decît o emblemă de automobile ieftine. Ajunsese un mit, numele unui idol plin de bani, genial și generos, care beneficia de numeroase anecdote puse pe seama americanilor bogați. Se zicea că e distrat, că poartă cele mai înalte gulere tari, că nu se plimbă decît cu primul automobil fabricat de el însuși — și că distribuie la Crăciun cecuri de un milion de dolari primului copil sărac care-i trece pe sub fereastră.

În realitate, cu excepția gulerului scrobit, toată legenda lui Ford e falsă. El însuși, în cartea „Viața și opera mea", pe care a scris-o cînd se socotea în culmea gloriei, spulberă poveștile despre Ford. S-a născut în 1863, la Dearborn, o localitate din nordicul stat Michigan, pe cîmpiile roditoare și cu climă aspră dintre marile lacuri americane. Tatăl lui Henry — de femei nu se va vorbi niciodată în această familie — era un fermier bine înstărit. „N-am fost sărac", exclamă Ford, care și-a manifestat de altfel, întotdeauna, disprețul lui de rege al banilor față de orice semn de sărăcie. Sărac n-a fost, dar nici carte n-a învățat. În schimb, s-a simțit atras de micile jucării cu mecanisme — roțițe de lemn și de tinichea, pîrghii și lanțuri minuscule care-i dădeau primele noțiuni de mecanică. La 12 ani, pe cînd făcea o plimbare cu șareta trasă de un cal mînat de tatăl său, Henry a întîlnit, pe drumul presărat de hopuri din apropiere de Detroit, o locomobilă cu vapori.

Pe patru roți

Trebuie să vă închipuiți ce era, în America anului 1875, o „locomobilă" pe un drum de țară. Un cazan cu apă fiartă, ai cărui aburi mișcau doi cilindri cu piston, buni să urnească locomobila cu vreo 10 kilometri pe oră, cînd lanțul de transmisie era angrenat la roți. De obicei, el punea în mișcare treierătoarele de cereale și ferăstraiele care tăiau uriașele păduri virgine din nord-estul Americii. Cazanul fierbător era urmat de un adevărat tren: rezervorul de apă, cabina de comandă, vagonetul cu cărbuni... Pe Henry Ford, caravana aceasta, prima lui întîlnire cu tehnica vremii, l-a fascinat. S-a hotărît să se facă mecanic de locomobilă. Dar în același an, soarta i-a întins lui Henry o cursă. Cineva a dăruit băiatului un ceasornic. Micul mecanism l-a făcut să uite locomobila. Ford s-a pasionat de ceasornic, l-a demontat și l-a montat de zeci de ori, a învățat, așa cum spunea el, mai tîrziu, că cercetarea unui mecanism este tot atît de interesantă cît citirea unei cărți bune. Ford și-a adunat repede o colecție de 300 de ceasuri, probabil unică pe vremea lui în odaia unui adolescent. Ar fi vrut să se facă orologier. S-a gîndit însă că — și aici intervine o ciudată eroare de gîndire — ceasornicul nu este un instrument de largă utilitate și că puțini oameni vor fi ispitiți să-l cumpere.

Renunțînd, așadar, la scurta carieră de ceasornicar, Ford s-a angajat la un atelier mecanic, împotriva dorinței tatălui său, care l-ar fi vrut fermier. Pe Henry nu-l atrăgea ferma, deoarece munca pe cîmp era grea, iar distanța pînă la oraș prea lungă. Nici un fermier nu se ducea la oraș mai frecvent decît o dată pe săptămînă. Cu totul altceva ar fi fost dacă ar fi avut un vehicul mai rapid, mai comod decît căruța cu cai... Dacă s-ar fi putut înfăptui gîndul celor care circulau în Europa și — mai rar — în America, pe niște „locomovite", „autometoane" și „diamote" cum se numeau pe atunci primele căruțe mișcate cu forță proprie... Ideea prinsese corp. Se năștea automobilul, vehiculul care avea să ocupe un loc atît de însemnat în dezvoltarea civilizației noastre tehnice.

În această conjunctură cu totul specială se infiltrează fabricantul Ford. E bine să știm, de la început, că Ford n-a inventat nimic. Nici cel mai neînsemnat șurub, din miile de șuruburi ale unui automobil. De altfel, ca mai toate mașinăriile complexe, ca locomotiva și avionul, automobilul nu are un singur tată. El este rezultatul unui număr mare de invenții, dar mai ales al unor serii încă neterminate de ameliorări. Henry Ford a înțeles valoarea automobilului ca mijloc nou de transport. Primul lui îndemn a fost să construiască o bicicletă cu motor. A reușit să copieze un motor european adus de un vecin să i-l repare, dar exemplarul combinat de Ford era atît de greu, încît a rupt bicicleta. N-a mers nici pe trei roți. Atunci Ford s-a hotărît să intre în hora fabricanților de vehicule cu patru roți. În 1892, construiește din fier vechi primul automobil din Detroit, un vehicul bizar, dotat cu doi cilindri, dezvoltînd o putere de 4 cai și o viteză de vreo 30 de kilometri pe oră. Locuitorii orașului socoteau mașina lui Ford o adevărată pacoste — deoarece pocniturile ei speriau caii de la căruțe. Devenise o problemă și pentru circulația pietonilor, pentru că oriunde se oprea se adunau zeci de trecători să o vadă. N-o putea lăsa în stradă, din cauză că imediat se găsea un amator să o pornească, de obicei prin împingere. A legat-o cu un lanț de un felinar. A intervenit, însă, poliția comunală, care, între altele, i-a reproșat că circulă prea repede, ceea ce constituia — încă din zorile automobilului — un pericol pentru concetățeni. Henry Ford a fost nevoit să ceară primarului din Detroit o autorizație de a circula și pare-se că el este cel dintîi șofer cu permis din America. În automobilul său prim-născut, Ford a circulat „peste o mie șase sute de kilometri", după care a cedat stăruințelor unui prieten — înscris mai de mult — și i l-a vîndut cu 200 de dolari, preț modest în acele timpuri, cînd automobilele treceau drept rarități inaccesibile marelui public. Azi, automobilul Ford numărul 1 se află în muzeul familiei Ford. Henry l-a răscumpărat cu 100 de dolari, — pentru că n-a făcut niciodată afaceri proaste. Mecanismele îi funcționează și acum și ar putea circula, demonstrativ. Se spune că este cel mai scump automobil din lume. La o „licitație abstractă", — nu automobilul cu caroserie de aur al unui maharajah snob, ci acest obiect de muzeu a obținut prețul teoretic de două milioane de dolari!

Primele uzine

În 1896, Ford deschide o uzină la Detroit, cu ajutorul unui mic grup de prieteni. Curînd, el intră în conflict cu asociații. „Nu am putut suporta niciodată o situație de subaltern", scrie acest patron de vocație, în amintirile sale. Nu numai că nu a vrut să fie comandat de nimeni, dar nici să împartă vreun ban cu cineva. De aceea, lichidează asociația și înființează, tot la Detroit, în 1903, propria lui uzină unde începe fabricarea automobilului Ford A, primul dintr-o serie pe care industriașul o vedea epuizînd întregul alfabet.

Concepția fundamentală a lui Ford în desfășurarea afacerii sale — termenul afacere este folosit în mod deliberat, deoarece termenul industrie, pe care-l preferă Henry Ford, nu poate reda tabloul exact — este realizarea concernului absolut, o vastă autarhie industrială, aparținînd unui singur om. De la început, el vrea să facă automobile fără ajutorul nimănui. Regretă că are nevoie de credit și toată viața lui se va război cu o virulență sălbatică împotriva bancherilor și băncilor pe care le consideră parazitare, ba chiar primejdioase pentru bunul mers al industriilor. Pe de altă parte, urăște pe teoreticieni, neagă valoarea experților, denigrează pe inventatori. Concernul și-l constituie cu o perseverență de care numai un om cu temperamentul lui Henry Ford putea să o aibă. El analizează minut cu minut tehnologia construcției de automobile și raționalizează fiecare gest.

Lucrătorul lui trebuie să știe să facă mai bine și mai repede, deci mai productiv pentru patron, o singură piesă sau o singură operație de montaj. Raționalizarea la Ford nu este un taylorism teoretic, generalizat pe ansamblul economiei industriale, ci devine „fordism", de fapt o metodă de muncă din ce în ce mai aspră, mai dură, epuizantă, în desfășurarea căreia omul e sacrificat pentru construirea automobilelor în mare serie. De la această metodă, Ford ajunge la ideea de monoproducție. După ce lansează Fordul tip A, fără mare succes — deși a cîștigat vreo două curse de viteză, ceea ce era o bună reclamă încă de pe atunci, — Henry trece repede la Fordul B, sare peste vreo cîteva litere care rămîn în stare de proiect, fabrică un Ford mai arătos, mai scump, dar nu-l prea vinde, din cauza prețului ridicat. El acumulează experiență și trage trei învățăminte : să aibă relații nemijlocite cu furnizorii, să standardizeze pînă la limită metodele de fabricație, să acorde o atenție deosebită pieței de desfacere. În aceste condiții apare pe piață Fordul model T, cel mai răspîndit automobil din lume, mașina care l-a făcut pe Henry Ford miliardar. Fabricarea lui T începe în 1908. Ford abia se strecurase pe ușa tribunalului, după un proces pe care el l-a speculat abil, ca element de publicitate, dar în care nu se poate spune că avea toată dreptatea de partea lui. Un grup de industriași, geloși, desigur, pe ascensiunea lui Ford, au început așa-zisa „fabricare de automobile sub licență", pe baza brevetului acordat lui G. B. Selden, în 1895. Selden nu inventase nici el automobilul. Dar ceruse brevet pentru însumarea unei serii de invenții perfecționate, așa cum se făcea pe atunci — fără să fi trecut la punerea în fabricație a brevetului său. Era sau nu era automobilul sub rigoarea brevetului ? Ford a răspuns nu. Rivalii săi l-au dat în judecată și au amenințat pe toți cumpărătorii de automobile Ford că li se vor confisca mașinile, ba vor suferi și consecințe penale, fiind complici ai lui Ford la furtul invenției Selden. Ford a ripostat — prin ziare — dînd garanție întreaga sa avere din acel moment — ajunsese deja la 12 milioane de dolari — pentru fiecare automobil vîndut. În cele din urmă, cîștigă procesul.

Liniștit dinspre partea brevetului, Ford își organizează toată uzina pentru fabricarea modelului T, conform ideii lui de monoproducție. În 1909 vinde 18 664 de automobile, la prețul de 950 de dolari. Pînă în 1927, el fabrică și vinde fără o zi de odihnă 15 milioane de automobile model T, toate la fel, toate de o singură culoare, neagră, scade prețul pînă la 355 de dolari mașina și realizează un cîștig personal mai mare de două miliarde de dolari, devenind cel mai bogat om din lume.

Tentacule...

Cu banii aceștia, Ford își întinde exploatarea. Are nevoie de lemn pentru fabricile sale, cumpără o regiune întreagă de păduri la granița cu Canada, caută și găsește cărbuni sub pămînt, cumpără cîteva coline cu minereu de fier, construiește forje și face întregul automobil din materiale proprii. Într-o zi, pe cînd analiza, ca de obicei, fiecare factură, este izbit de costul transporturilor pe calea ferată care deservea uzinele sale. Fără cea mai mică ezitare cumpără toată calea ferată, cu instalații, cu material rulant, începe prin a da afară trei sferturi din personal, introduce un regim de muncă intensivă pentru toți

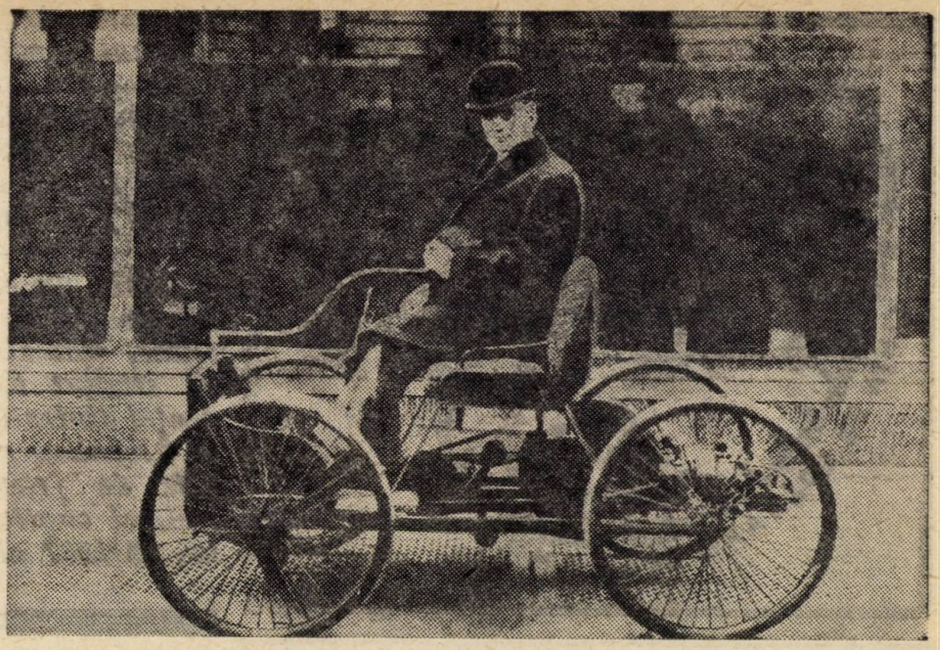

Ford I în primul Ford

salariații și în două luni cîștigă bani, în loc să cheltuiască. Aproape la fel procedează cînd cumpără plantații de cauciuc în Brazilia. Ford, care, ca teoretician al „erei industriale", consideră — în modul cel mai straniu — că nu este recomandabilă extinderea comerțului între state, și că ar fi mai bine să se mulțumească fiecare țară cu ce are — creează, în fapt, un adevărat monstru tentacular, subjugă piețe industriale străine, se infiltrează în Canada, în Anglia, în Irlanda, în Germania, în Franța, în Egipt, în Japonia, unde instalează uzine de montaj, uzine de motoare, depozite „porto franco", apoi uzine complete.

În timpul primului război mondial, Henry Ford înființează o uzină de avioane metalice, pe care o construiește pe domeniile lui natale, la Dearborn. Receptiv la noutăți, plecînd urechea la avizele experților pe care în public îi renega, Ford instalează tot la Dearborn, departe de lume, într-un decor patriarhal, cel mai mare laborator de măsurători precise, pe care-l prezintă, mai tîrziu, drept cartea de vizită a „calității Ford". În 1927, după ce se încăpățînează în producția modelului T atît de mult încît mașina ajunsese subiect de ilaritate, Ford se hotărăște — nu fără părere de rău — să facă o fabrică nouă, pentru o nouă serie de automobile, pe care le ia tot de la începutul alfabetului. Noul Ford A, mașină modernă, are și el succes, dar nici un alt automobil din lume nu se va mai apropia de miraculosul T din punct de vedere al efectului comercial.

Ajuns la bătrînețe, Ford se preocupă de succesiune. Are un fiu, Edsel, econom cu banii dar și cu munca. La rîndul lui, Edsel are și el un fiu, în care bunicul își pune mai multe speranțe și cere să fie botezat Henry al II-lea.

În 1947, la moarte, Ford I lasă fiului și nepotului 58 la sută din acțiunile concernului său, cotat la toate marile burse capitaliste. În 1961, cifra de afaceri a uzinelor Ford americane depășește 6 miliarde de dolari pe an. Azi, Ford este a treia forță industrială din întreaga lume capitalistă (după General Motors, cu mai mult de 11 miliarde și Standard Oil of New Jersey, cu peste 8 miliarde de dolari cifră de afaceri anuală). În industria automobile-avioane, General Motors întrece pe Ford, dar nu-i micșorează însemnătatea.

Alte litere...

Pe fotoliul principal din sala consiliului de administrație de la Detroit, tronează astăzi Ford Henry al II-lea, nepotul. Cînd s-a instalat la cîrma concernului, Ford II, care ar vrea să păstreze stilul familiei, a declarat că deviza lui se poate scrie în trei litere : P.P.P. : „People, Product, Profit" ! Dragostea de popor este o poveste veche, pe care orice miliardar se crede obligat să o repete. Producția — are cine s-o facă ; sînt peste 400 000 de salariați în toată rețeaua Ford. Singurul cu adevărat „P" este al treilea, Profitul.

Împotriva excesului acestuia își ridică astăzi protestul hotărît cei 160 000 de muncitori greviști organizați în U.A.W.

Pentru a doua oară se declară la Ford grevă generală. Prima, desfășurată cu aceeași solidaritate de nezdruncinat, a condus relativ repede, între 3 și 12 octombrie 1962, la încheierea unui contract de muncă ameliorat, în raport cu condițiile economice din acel timp.

Acum, fiecare zi de grevă costă 5 milioane de dolari. În același timp, pe lîngă cele 25 de uzine complet paralizate, se resimt grav efectele stagnării lucrului în sute de fabrici producătoare de accesorii pentru automobile. Este simptomatic pentru starea de ansamblu a economiei Statelor Unite faptul că patronii uzinelor Ford au început să practice, aproape cu cinism, o politică de amînare față de revendicări. Ziariștilor care i-au pus întrebări în legătură cu greva, subliniind legitima îngrijorare a opiniei publice Ford II le-a răspuns că, deocamdată, este preocupat de găsirea unei siluete noi pentru automobilul model 1968, precum și de majorarea prețului mașinilor cu 100 de dolari per unitate.

Dar, pe lîngă problemele foarte serioase ridicate de ,grevă, apare un nou simptom de maladie economică, în alt domeniu. Administrația Johnson, cu finanțele sufocate de cheltuielile militare, a luat hotărîrea de a majora impozitele cu 10 la sută. Sub dubla presiune la care sînt supuși, patronii marilor industrii reacționează cu mînie, se zbat, amenință cu lock-out-ul, însă drumurile sînt închise.

Mircea GRIGORESCU

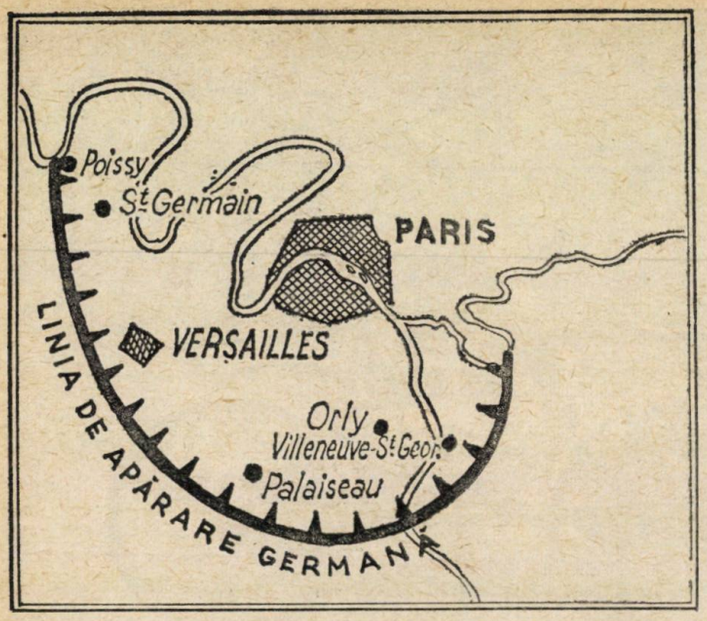

Volumul „Arde Parisul?" — din care vom publica începînd cu acest număr ample extrase — reprezintă o vie şi minuţioasă reconstituire istorică a evenimentelor legate de eliberarea capitalei franceze în vara anului 1944. Autorii volumului — ziaristul francez **Dominique Lapierre** *şi ziaristul american* **Larry Collins** *— ajutaţi de numeroşi colaboratori, au examinat în acest scop sute de documente, studii, mesaje, telegrame, microfilme, materiale de arhivă militară etc. Ei au studiat totodată originalele corespondenţei dintre de Gaulle, Churchill, Roosevelt şi Eisenhower şi au stat de vorbă cu cîteva sute de francezi, germani şi americani. Primul capitol al cărţii a fost publicat în nr. 35/1967 al revistei noastre.*

arde Parisul?

- **Eisenhower şi „Operaţiunea Post-Neptun"**
- **Varianta Montgomery**
- **Un om este paraşutat în noapte**
- **Raporturile Roosevelt — de Gaulle**
- **Fostul caporal se hotărăşte să apere Parisul**
- **Von Choltitz primeşte o „comunicare de cea mai mare importanţă"**
- **Rol-Tanguy**
- **„Linia Boineburg"**

Colonelul Rol-Tanguy, fost muncitor la uzinele Renault, şeful militar al insurecţiei

Jacques Chaban-Delmas în 1944, cînd era reprezentantul pentru probleme militare al generalului de Gaulle în Franţa ocupată

Pierre Fabien, colonel la 26 de ani, adjunct al colonelului Rol-Tanguy în conducerea Rezistenţei din Ile-de-France ; a evadat de două ori din închisorile Gestapoului

La postul comandamentului său operaţional, dispersat în fundul unei păduri şiroind de ploaie, la doi kilometri de plaja normandă Granville, generalul Dwight Eisenhower luase în cele din urmă o hotărîre. Era poate hotărîrea cea mai importantă de la debarcare încoace : Parisul va fi eliberat cît mai tîrziu posibil. Armatele comandate de el nu aveau să pornească încă asupra capitalei franceze. Întîi, ele vor ocoli şi vor încercui obiectivul. Parisul nu va fi eliberat decît după două luni, cel mai devreme la jumătatea lunii septembrie.

Comandantul suprem nu luase uşor o asemenea hotărîre. Eisenhower ştia mai bine ca oricine ce uriaş răsunet emoţional ar avea eliberarea Parisului asupra francezilor, asupra propriilor săi soldaţi, asupra lumii întregi. Era conştient de nerăbdarea crescîndă a celor trei milioane şi jumătate de parizieni. Dar în mintea sa, argumentarea rece a unui raport militar de 24 pagini dactilografiate cîntărise

mai greu decît cuvîntul magic „Paris".

Plicul albastru în care se afla raportul purta mențiunea : „Ultrasecret — Operațiunea Post-Neptun — Trecerea Senei și ocuparea Parisului". Autorii raportului erau consilierii militari ai S.H.A.E.F. (Cartierul General Suprem al Forțelor Expediționare Aliate), trei ofițeri însărcinați să furnizeze comandantului-șef informațiile și recomandările care să-i permită elaborarea propriei sale strategii.

Eisenhower știa că germanii vor apăra cu înverșunare Parisul. „Toate motivele geografice și strategice îi vor îndemna s-o facă", avea să declare el mai tîrziu. Or, Parisul era tocmai o bătălie pe care generalul american nu voia s-o dea. De ce ? Raportul de 24 de pagini de pe masa de lemn care îi servea drept birou cuprindea explicația. „Dacă germanii hotărăsc să păstreze prin forță Parisul — avertizau consilierii S.H.A.E.F. — pentru a-i scoate din oraș va trebui să dăm o îndelungată și costisitoare luptă de stradă, cum s-a dat la Stalingrad, luptă care va duce la distrugerea capitalei franceze".

Eisenhower refuza să-și asume un asemenea risc. El refuza să trimită la Paris blindatele sale care înaintau aproape fără obstacol prin cîmpiile Franței.

Dar, mai presus de toate, hotărîrea sa fusese determinată de un considerent primordial. El era cuprins într-un paragraf al raportului de pe biroul său : „Eliberarea prematură a Parisului ar pune propriilor noastre forțe grave probleme de aprovizionare și de transport. Obligațiile civile pe care ni le-ar impune eliberarea ar corespunde întreținerii a opt divizii combatante [1]".

Cu alte cuvinte, pentru Eisenhower, ocuparea Parisului însemna riscul ca o pătrime din armata sa să rămînă fără combustibil. El nu avea de gînd să-și ia acest risc. În vara aceea, benzina era lucrul cel mai prețios din lume. „Ideea de a pierde un singur litru de benzină îmi apărea ca insuportabilă", va spune el mai tîrziu. Or, Parisul l-ar costa sute de mii de litri pentru că el, în calitatea sa de comandant suprem, ar avea obligația morală să dea ajutor celor trei milioane și jumătate de parizieni. Era o problemă anevoioasă. Raportul S.H.A.E.F. arăta : „Numai în materie de aprovizionare și medicamente, nevoile populației civile a Parisului se ridică la 75 000 tone în primele două luni, plus 1 500 tone de cărbune pe zi pentru serviciile publice".

Căile ferate fiind inutilizabile, ar fi trebuit folosite mii de camioane pentru a expedia din singurele porturi disponibile și oricum gata saturate — Cherbourg și plajele de debarcare — pînă la Paris, adică 650 kilometri dus-întors, uriașul tonaj necesar parizienilor. „Avoid that commitment and liberating Paris". „Să se evite luarea unor asemenea răspunderi și eliberarea Parisului, cît mai mult timp posibil", implorau așadar consilierii S.H.A.E.F. Ei propuseseră comandantului suprem un alt plan. Acesta consta în executarea unei largi mișcări de clește la nord și la sud de Paris, prin cîmpii întinse, foarte potrivite pentru evoluția masivă a carelor blindate și pentru folosirea intensivă a aviației. În același timp, aliații ar putea să ocupe rampele de lansare a rachetelor V1 și V2 situate în nordul Franței. Distrugerea acestor baze se impunea într-un mod atît de presant, considerau consilierii lui Eisenhower, încît justifica ea singură „asumarea unor riscuri mai mari decît cele normale". Grupul de armată britanic al XXI-lea, comandat de Montgomery, ar urma să atace pe cursul inferior al Senei, între rîul Oise și mare. Ocupînd portul Le Hâvre și rampele de lansare a rachetelor V1 și V2, Montgomery va înainta în direcția nord pînă la Amiens, situat la 138 kilometri nord de Paris. De la Amiens, va lansa două corpuri de armată spre est, în direcția Reims. Între timp, la sud de Paris, al XII-lea grup de armată american va trece Sena în dreptul orașului Mélun și se va lansa spre nord-est în direcția Reims. Englezii și americanii vor face atunci joncțiunea, închizînd astfel într-o plasă uriașă armatele germane I-a, a VII-a și a XV-a. Potrivit prevederilor, Parisul va cădea între 15 septembrie și 1 octombrie.

Pentru Eisenhower, acest plan prezenta un triplu avantaj. El salva Parisul de distrugere, cruțîndu-l de o luptă de stradă ; permitea nimicirea unor forțe germane considerabile ; și, în special, economisea fiece picătură prețioasă de benzină în vederea obiectivului primordial : o gaură în linia Siegfried și un cap de pod pe celălalt mal al Rinului, înainte de venirea iernii.

Pe o noapte cețoasă, în Normandia, Dwight Eisenhower adoptase în cele din urmă acest plan. Imediat, mașina bine rodată pe care o comanda se pusese în mișcare pentru a executa planul adoptat. Dar un singur grăunte de nisip era în stare să strice această mașină. O răscoală a populației pariziene, de pildă. În această privință, însă, Eisenhower nu era neliniștit. Instrucțiunile „foarte ferme" pe care le dăduse generalului Pierre Koenig, șeful Forțelor Franceze din Interior (F.F.I.), prevedeau că nici o acțiune armată nu va putea să aibă loc la Paris sau în orice altă parte fără consimțămîntul lui. Era esențial — îl avertizase el pe Koenig — „ca la Paris să nu se poată produce nici un eveniment de natură să tulbure planurile noastre".

Eisenhower își dădea seama că pentru parizienii nerăbdători să fie eliberați aceasta va fi o încercare greu de suportat. Dar dacă puteau trăi „încă cîteva zile cu germanii, sacrificiul lor ne va permite poate să terminăm mai repede războiul", declara Eisenhower generalului Walter Bedell Smith, șeful său de stat major.

Tocmai pentru a-i îndemna pe francezi să accepte acest ultim sacrificiu, un agent al Intelligence Service-ului, pe nume Alain Perpezat, fusese parașutat într-o noapte fără lună deasupra Franței ocupate.

■

Pentru un francez numit Charles de Gaulle, soarta Franței și a propriei sale persoane se va juca la Paris. Azi, în căldura umedă a palatului maur din Alger, unde își manifesta nervozitatea, conducătorul Franței libere știa că singurul loc unde îndrăznețul rămășag, pe care îl făcuse cu patru ani înainte, va fi cîștigat sau pierdut, era Parisul. De Gaulle avea convingerea că evenimentele din următoarele cîteva săptămîni privind capitala franceză vor exercita o influență considerabilă. Ele vor hotărî ce autoritate va fi instaurată în Franța de după război.

După o scurtă lună de miere în 1940, relațiile dintre S.U.A. și de Gaulle se înrăutățiseră treptat. Recunoașterea guvernului de la Vichy de către americani, acordul încheiat de Washington cu amiralul Darlan [2], faptul că Roosevelt nu socotise oportun să-l informeze pe de Gaulle de debarcarea în Africa de nord, în sfîrșit un anumit antagonism personal între generalul francez și președintele american creaseră condițiile de neîncredere reciprocă ce aveau să otrăvească relațiile franco-americane în acea vară a anului 1944.

Nimic nu-l irita pe de Gaulle mai mult decît refuzul persistent al lui Roosevelt de a recunoaște Comitetul Francez de Eliberare Națională (C.F.L.N.), condus de el, drept guvernul provizoriu al Franței. Roosevelt îl avertizase pe Eisenhower că S.H.A.E.F. putea să trateze cu Comitetul Francez de Eliberare Națională „cu condiția ca acesta să nu fie recunoscut drept guvernul provizoriu al Franței".

Printre numeroasele diferende [3] care despărțeau în vara aceea pe de Gaulle de aliații săi, exista unul în privința căruia el nu era dispus să facă nici o concesie. El nu era dispus să tolereze vreodată ca aliații să instaleze pe solul Franței un singur funcționar al guvernului militar creat de ei pentru administrarea teritoriilor eliberate. În cursul primei sale vizite la Washington, în iulie, Charles de Gaulle ridicase această problemă în fața lui Roosevelt. Cei doi conducători conveniseră în cele din urmă că Franța eliberată va fi împărțită în două zone. În zona denumită „din interior", autoritatea urma să aparțină reprezentanților desemnați de generalul de Gaulle. În zona denumită „de operațiuni", S.H.A.E.F. avea să fie suveran. Definirea geografică a acestor două zone urma să fie lăsată la aprecierea lui Eisenhower.

Era un acord limitat. Părăsind Casa Albă, de Gaulle mărturisise, de altfel, ambasadorului Murphy : „Orice acord la care ajungem devine caduc în ziua în care se termină războiul". El nu cuprindea nici o clauză privitoare la Paris. Washingtonul se gîndea ca Parisul să rămînă în zona „de operațiuni" încă un timp după eliberarea sa. Roosevelt, în orice caz, nu intenționa cîtuși de puțin să permită instalarea la Paris a unui guvern pe care nici măcar nu-l recunoscuse. Roosevelt omitea un singur lucru : hotărîrea dîrză și neînduplecată a lui Charles de Gaulle de a se instala, el însuși și guvernul lui, la Paris, cît mai repede posibil.

În acele zile critice de la începutul lui august 1944, de Gaulle era încredințat că Roosevelt va face o ultimă încercare pentru a-i bara calea [4].

Chiar în momentul în care, la cartierul său general din Normandia, Dwight Eisenhower hotăra în cele din urmă să întîrzie eliberarea Parisului, Charles de Gaulle adresa de la Alger, generalului Koenig, conducătorul F.F.I., un memorandum secret. De Gaulle scria : „Indiferent dacă aliații vor sau nu, este esențial ca Parisul să fie eliberat cît mai repede posibil". El hotărîse că, încă de la eliberare, își va face intrarea în oraș și va impune imediat autoritatea sa și a guvernului său.

■

Pentru germanul care, din fundul unui adăpost de beton și oțel din Rastenburg, conducea armatele celui de-al III-lea Reich, Parisul însemna foarte mult.

Timp de patru ani, din 1914 pînă în 1918, șase milioane de germani, asemenea caporalului Adolf Hitler, se bătuseră în tranșeele frontului de vest sub lozinca magică — „Spre Paris". Două milioane muriseră. Dar, după 22 ani, victoria, pe care nu reușiseră s-o smulgă în patru ani de luptă, fusese obținută de Hitler în patru săptămîni de război-fulger.

Luni, 24 iunie 1940, la ora 7 dimineața, caporalul Adolf Hitler avusese întîlnirea lui cu Parisul. În dimineața aceea, puțini parizieni văzuseră Merce-

[1] La acea dată (1 august) debarcaseră în Franța 37 divizii.

[2] Pentru a evita orice rezistență militară franceză la debarcarea aliată în Africa de nord, americanii trataseră în secret cu Darlan, care acționa în numele mareșalului Pétain.

[3] De Gaulle era nemulțumit în special de faptul că aliații spionau radiocomunicațiile lui. Din motive tehnice, acestea treceau prin releul instalațiilor britanice și americane. De Gaulle protestase de asemenea violent împotriva pretenției formulate de aliați de a pune în circulație încă de la debarcare o monedă militară.

[4] Bănuielile generalului de Gaulle erau departe de a fi lipsite de temei. În iulie 1944, Roosevelt mărturisise ambasadorului Murphy că era „perfect dispus să accepte orice soluție, alta decît de Gaulle, cu condiția să se poată găsi o asemenea soluție".

→

arde Parisul?

des-ul lui negru oprindu-se în fața esplanadei clădirii Trocadero. Minute în șir, Hitler privise minunata perspectivă care se așternea în fața ochilor săi : Sena, Turnul Eiffel, grădinile din Champ-de-Mars, domul aurit al mormîntului lui Napoleon de la Invalides și, în depărtare, la stînga, turnurile aproape milenare ale catedralei Notre-Dame.

Dintre toate cuceririle lui, după cinci ani de război, Parisul era singura nestemată care îi mai rămînea. De cinci zile, pe hărțile aflate în bunkerul lui din Rastenburg, Adolf Hitler putea să urmărească înaintarea armatelor aliate care năvăleau prin brești de la Avranches. Hitler știa că bătălia Franței era în curs. Dacă o pierdea, nu-i mai rămînea să dea decît una : bătălia Germaniei.

Hitler mai știa că Parisul era axa în jurul căreia gravitează Franța. De două ori în scurta lui viață, Adolf Hitler atacase Parisul. În curînd, ironia istoriei avea să-l oblige să joace un rol opus. Hitler va fi nevoit să apere Parisul. Strategii aliați știau că el avea toate motivele să încerce să se cramponeze de formidabilul arici pe care îl constituie aglomerația pariziană de pe Sena. A pierde Parisul însemna pentru el a pierde bazele de lansare a acelor arme miraculoase cu care spera să decidă rezultatul războiului. Însemna a permite armatelor aliate să ajungă la porțile Reichului. Hitler va lupta deci pentru Paris așa cum luptase pentru Stalingrad și pentru Monte Casino. Peste cîteva zile, în fundul bunkerului său din Prusia Orientală, stăpînul celui de-al III-lea Reich se va hotărî să apere Parisul pînă la ultimul om. În ziua aceea, lovind cu pumnul în masa de stejar, el va striga în fața generalilor săi : „Cine stăpînește Parisul, stăpînește Franța".

La două mii de kilometri vest de Rastenburg, în apropierea micului sat normand La Lucerne, un general german necunoscut privea apusul soarelui. Dincolo de gardul înalt din fier forjat care închidea aleea castelului unde își instalase postul de comandament, Dietrich von Choltitz putea să observe turnul gotic al bisericii medievale din La Lucerne și, exact în spatele ei, deasupra unei perdele de plopi, dealul care îl despărțea de răscrucea la Haye-Pesnel. Cu ochii ațintiți spre vîrful acestui deal, Choltitz privea licăririle intermitente ale tirului de artilerie. Știa că trăgeau tunurile corpului său de armată, al 84-lea. Dincolo de deal, obuzele căzdeau asupra carelor blindate americane care făcuseră o breșă de 15 kilometri și care acum treceau prin ea.

Istovit, Choltitz nu auzi o bătaie în ușă. Dar ordonanța generalului, caporalul Helmut Mayer, avea obiceiul să intre fără a aștepta permisiunea. Mayer ținea în mînă un plic. Choltitz îl deschise și despături coala de hîrtie dinăuntru. După culoarea albastră a hîrtiei, își dădu seama pe loc că e vorba de o telegramă. Se apropie de lampa cu petrol care ardea pe masa lui de lucru, își potrivi monoclul și începu să citească. Telegrama ordona generalului de corp de armată von Choltitz să se prezinte de urgență la cartierul general al Comandamentului Suprem din vest al mareșalului Gunther von Kluge pentru o „comunicare de cea mai mare importanță".

Fără să-și trădeze emoția, împături încet hîrtia și o înapoie lui Mayer.

— Poate că mă cheamă patronul („Brötchengeber"), spuse el făcînd cu ochiul în mod complice ordonanței sale. Era o expresie pe care o foloseau cei doi cînd voiau să glumească. În jargonul militar, „patronul" era Hitler. Dar nu exista nici un motiv ca micul și pîntecosul general să fie convocat de „führer". De la atentatul din 20 iulie, un singur motiv putea să aducă un general la Hitler. Iar la marele cartier general, nimeni nu punea la îndoială deplina loialitate a lui Choltitz. De fapt, chiar în aceeași zi, vorbind despre el, un ofițer superior declarase : „Nu a șovăit niciodată să execute un ordin, fie el cît de sever."

Choltitz își privi ordonanța și băgă de seamă că era sfîrșit de oboseală. „Du-te și te culcă, Mayer — îi spuse el atunci — fiindcă vom pleca la ora 5". Închipuindu-și că-i va face plăcere, adăugă :

— Poate vom putea să ne oprim la Paris.

■

La etajul V al unui imobil arătos din Auteuil, de la fereastra mansardei sale, un alt bărbat contempla apusul în seara aceea. În penumbră, nu deslușea decît un joc de linii întretăiate pînă la orizont : acoperișurile Parisului. Se numea Jacques Chaban-Delmas. Deși nu avea decît 29 de ani, era și el general. Și, în seara aceea, primise și el un mesaj.

Nu i-l adusese ordonanța. Generalul Chaban-Delmas nu avea ordonanță. La colțul unei străzi pariziene, un bărbat care se prefăcea că umflă un cauciuc la bicicletă îi șoptise cîteva cuvinte la ureche. Era mesajul pe care „Jade Amicol" îl decodase în aceeași zi la prînz, în vorbitorul mînăstirii maicilor din Ordinul Sfintei Agonii.

Pentru Jacques Chaban-Delmas, știrea ascunsă în pantoful lui Alain Perpezat era un adevărat dezastru. Pe umerii lui largi de rugbist, Charles de Gaulle pusese o povară zdrobitoare : tînărul general era reprezentantul său personal clandestin în Franța ocupată pentru toate problemele de ordin militar. Dintre toate sarcinile pe care i le încredințase, Chaban-Delmas știa că nici una nu-l preocupa pe de Gaulle mai mult decît cea privitoare la Paris.

Șeful de stat major al F.F.I. era un general comunist, Alfred Malleret-Joinville. Pentru regiunea Ile-de-France, comandant era bretonul Rol-Tanguy, tot comunist. Adjunctul său direct era Fabien, de asemenea comunist. Nici o organizație nu se luptase mai bine și nu adusese cauzei eliberării Franței un tribut mai greu decît Partidul Comunist Francez. În vara aceea, prin numărul, disciplina și curajul lor, comuniștii constituiau una din cele mai puternice forțe înarmate ale Rezistenței franceze [5].

Fiu al unui ofițer de marină breton, Rol își consacrase mai mult de jumătate din tînăra sa viață cauzei Partidului Comunist Francez. La 13 ani fusese nevoit să părăsească școala pentru a-și cîștiga existența. Urmase cursuri serale și se înscrisese în partid. Devenit militant sindical, Rol intrase la „Renault" ca muncitor necalificat. Dar, în curînd, firmele „Renault", „Citroën", „Bréguet" concediau rînd pe rînd pe acest muncitor care organiza greve. În 1936, Rol se angajase în brigăzile internaționale și luptase în Spania. După opt ani, urma să-și ia ca nume de Rezistență numele de Rol, care aparținuse unuia din tovarășii săi căzut în Sierra Caballes [6]. Cînd, mai tîrziu cu trei ani, izbucnise războiul mondial, Rol și-a făcut curajos datoria și a fost rănit într-un regiment senegalez. De îndată ce i s-au vindecat rănile, a intrat în rîndurile Rezistenței și de atunci nu încetase să lupte. Curajul său plin de calm, dîrzenia sa neînduplecată, patriotismul lui incontestabil deșteptau pînă și admirația dușmanilor lui politici cei mai îndîrjiți.

Comuniștii știau că victoria lor va depinde de capacitatea lor de a mobiliza masele populare pariziene. De fapt, masele populare, ca și Rezistența organizată, erau constituite în cea mai mare parte din francezi patrioți, dornici să-l izgonească pe ocupant. Or, această voință de acțiune imediată corespundea în mult mai mare măsură tacticii preconizate de comuniști decît aceleia sugerate de gaulliști.

■

În fața imobilului particular din Avenue Raphaël nr. 26, generalul Wilhelm von Boineburg Lengsfeld și aghiotantul său, sublocotenentul conte Dankvart von Arnim, discutau calm, așteptînd sosirea invitatului lor. În ultimul an și jumătate, între bătrînul ofițer cu monoclu și tînărul boiernaș brandenburghez se creaseră numeroase legături și, în relațiile lor, orice uzanțe protocolare erau lăsate de o parte. Crunt mutilat de un tanc sovietic în fața Stalingradului, unde comanda divizia a 23-a blindată, Boineburg fusese numit guvernator al Parisului în februarie 1943. Pînă în primăvara anului următor, în toată Europa ocupată de naziști, nici un teritoriu nu fusese mai ușor de administrat decît cei 55 km patrați ai capitalei franceze [7].

Raportul, pentru care se adunau în fiecare dimineață la ora 11, la Hôtel Meurice, guvernatorul Parisului și ofițerii care comandau unitățile garnizoanei, nu fusese, pînă la 14 martie 1944, decît o formalitate. Dar în acea zi, un ofițer trimis de la Berlin se prezentase la generalul von Boineburg și primise un dosar prăfuit. Pe coperta dosarului se putea citi : „Măsuri de apărare pentru cazul în care inamicul ar lansa o operațiune aeropurtată asupra Parisului". Constituit în august 1942, după debarcarea de la Dieppe, acest dosar zăcea de atunci în arhivele guvernatorului militar al Parisului.

Peste zece zile, același ofițer se înapoiase de la Berlin. Ofițerii de la Biroul 3 al O.K.W. consideraseră că planul de apărare era „de o insuficiență grosolană". Printre modificările aduse de ei figura o listă de distrugeri care trebuiau să fie provocate orașului în cazul în care acesta ar deveni el însuși un cîmp de luptă.

Considerînd aceste distrugeri pe cît de inutile pe atît de criminale, Boineburg propusese atunci O.K.W. să constituie o linie de apărare în fața Parisului. Ocupată de cei 250 000 de soldați ai diviziei de securitate a 325-a, înzestrată cu o artilerie puternică, această linie — susținea el — ar constitui un obstacol major pe drumul spre Paris. Așa apăruse un nou dosar. În birourile de la Hôtel Meurice, dosarul purta numele de „Linia Boineburg".

(Va urma)

---

[5] La 6 septembrie 1944, generalul Koenig îi spunea lui Eisenhower că evaluează forțele Partidului Comunist Francez la aproximativ 250 000 de oameni înarmați și 200 000 de oameni care puteau fi înarmați. În acel moment, armata regulată a Franței avea mai puțin de 500 000 de oameni.

[6] Conducătorul F.F.I. din Ile-de-France se numea în realitate Henri Tanguy.

[7] În decurs de 17 luni, membrii regimentului I de securitate, comandat de un vechi prieten al lui Boineburg, colonelul baron Kurt von Kraewel, nu au trebuit să se ocupe, potrivit acestui colonel, decît de cinci cazuri în care erau implicați francezi și, tot potrivit lui Kraewel, fusese vorba de delicte de drept comun.

THE TIMES
LONDRA

VOR GĂSI REPUBLICANII O ALTERNATIVĂ?

ÎN MOMENTUL DE FAȚĂ, întrebarea cea mai importantă în legătură cu alegerile prezidențiale care vor avea loc anul viitor în America este, probabil, nu numele candidatului republican, ci dacă vreun concurent republican — înainte sau după desemnarea lui — va face din războiul din Vietnam o problemă centrală a campaniei lui electorale. O argumentație într-adevăr convingătoare în sprijinul unei politici de alternativă ar avea în mod clar o mare influență asupra țării și ar da republicanilor o șansă serioasă de victorie.

Se recunoaște că paralela cu campania electorală din 1952 a generalului Eisenhower nu este întru totul potrivită. Eisenhower a fost ajutat să obțină victoria prin promisiunea sa de a pleca din Coreea, dar nu a explicat cum va pune capăt războiului și nici nu avea nevoie s-o facă, deoarece poporul american avea oricum încredere în el. Nici unul din actualii concurenți republicani nu poate afirma că dispune de o asemenea încredere, de-a gata. Dacă unul dintre ei hotărăște să se adreseze țării cu promisiunea de a pune capăt războiului, el va trebui să-și susțină pledoaria cu o mare abilitate și hotărîre, împotriva liniilor de apărare ale partidului prezidențial.

Pînă în prezent, nici unul din concurenții republicani nu a dat semne că va porni pe această cale. Nu lipsește doar curajul. Lipsește, de asemenea, capacitatea de a găsi o alternativă cu adevărat clară și convingătoare la politica actuală. George Romney a făcut acum un început provizoriu, punînd sub semnul întrebării postulatele istorice pe care se bazează politica actuală. El afirmă că, în cursul unei vizite făcute în Vietnam în 1965, a fost supus unei „spălări a creierului" de către autoritățile militare și diplomatice, care i-au argumentat că angajamentul american este justificat. Acum, el a studiat singur problema și a ajuns la alte concluzii. Așa cum a sugerat luna trecută, și cum a subliniat acum mai energic, el consideră că nu era necesar ca S.U.A. să intervină în Vietnam. Aceasta reprezintă un progres față de încrederea oarbă în justețea poziției americane și ar putea provoca o atitudine mai critică în rîndurile alegătorilor, dar nu merge prea departe.

Romney nu sugerează că în prezent se poate da înapoi și renunța la angajament. Politica actuală, afirmă el, trebuie să facă față împrejurărilor actuale. Sugestiile sale de ordin practic sînt deci bombardamente „mai eficiente" și, mai presus de toate, mai mult accent pe sud-vietnamezi, cărora trebuie să li se spună că nu pot lăsa totul pe seama S.U.A. Aceste sugestii nu par susceptibile să provoace un mare interes printre alegători. Pledoaria împotriva intensificării bombardamentelor a fost susținută în mod convingător la 25 august de McNamara (care, totuși, nu afirma, așa cum au părut să-și închipuie mulți oameni, că bombardamentele reprezintă un eșec, ci doar că ele singure nu pot duce la cîștigarea războiului). Cît despre bizuirea pe sud-vietnamezi, această soluție a fost deja încercată cu o vizibilă lipsă de succes.

Romney continuă să facă parte din republicanii mai moderați, dar în esență politica sa cu privire la Vietnam nu echivalează decît cu promisiunea că va duce același război mai bine. Ca platformă electorală, această poziție nu este prea deosebită de pozițiile altor concurenți care afirmă că vor duce războiul mai energic. De asemenea, după cît se vede în prezent, această platformă nu va reuși să convingă oamenii că ei ar putea să ducă războiul mai bine decît președintele Johnson.

Rămîne un fapt că prestigiul președintelui Johnson pare acum mult redus. Numai cinci din principalele 25 proiecte de lege prezentate de el au fost adoptate. Sondajele de opinie arată că numai 39 la sută din populație aprobă modul în care își îndeplinește funcția. Sondajele arată de asemenea că, fie guvernatorul Romney, fie o listă electorală alcătuită din guvernatorul Rockefeller și guvernatorul Reagan ar avea șanse să-l înfrîngă. În aparență, porțile Casei Albe par larg deschise pentru un atac republican cu adevărat abil și hotărît. Dar pentru ca atacul să fie eficient, nu este destul să invoci scuza că ai fost supus unei „spălări a creierului".

În timpul retragerii lor, mercenarii lui Schramme jefuiesc și incendiază satele congoleze

Le Monde
PARIS

AVERTISMENTUL DE LA BRIGHTON

ANOTIMPUL congreselor politice, care s-a deschis săptămîna trecută la Brighton prin Congresul sindicatelor, se anunță dificil pentru guvernul britanic. Atacurile îndreptate de reprezentanții sindicatelor împotriva politicii externe și economice a premierului Wilson vor fi reluate în mod energic în octombrie, la congresul partidului laburist. Sprijinirea acțiunii S.U.A. în Vietnam, creșterea „tolerată" a șomajului, controlul autoritar asupra salariilor, chiar candidatura „fără condiții" a Marii Britanii la Piața comună, sînt teme care pot stîrni îngrijorarea militanților laburiști, la fel ca și pe a celor sindicali.

Ostilitatea sindicatelor față de politica economică a lui Wilson s-a intensificat brusc săptămîna trecută. După ce a fost condamnată cu o majoritate de aproape 1 milion și jumătate de voturi, Congresul sindicatelor s-a opus „metodelor folosite de guvern pentru blocarea salariilor". Delegații au adoptat prin ridicare de mîini, în mijlocul entuziasmului general, o moțiune cerînd abrogarea legii care penalizează majorările de salarii neautorizate oficial. De asemenea, reprezentanții a aproximativ 9 milioane de muncitori au respins o moțiune acceptînd controlul asupra salariilor și prețurilor. Apare, astfel, în plină lumină existența unui climat de nemulțumire, care dealtfel, nu are de ce să surprindă. Întrebarea care se pune este : pînă la ce punct, expresia acestei nemulțumiri îl poate sili pe Wilson să-și modifice politica ?

Este prima oară cînd sindicatele, pe a căror colaborare guvernul a putut conta — de bine, de rău — în ultimii trei ani, condamnă fățiș o politică de deflație prelungită, ale cărei consecințe, în special în domeniul folosirii brațelor de muncă, sînt totuși considerate de ele prea greu de suportat. Wilson nu poate să ignore aceste avertismente. Lucrul cel mai grav este că o mare parte a încrederii de care se bucurau miniștrii laburiști în rîndul sindicatelor și al opiniei publice în general pare să se fi epuizat. Ca să reluăm imaginea folosită de „The Times", se pune întrebarea dacă guvernul nu s-a lăsat prins în cele din urmă în labirintul unei politici economice „restricționiste", fără să știe prea bine cum va putea să iasă din el.

Într-un elan de sinceritate, George Woodcock, secretarul general al Congresului sindicatelor britanice, a subliniat că adoptarea sau respingerea moțiunii care condamnă politica economică a guvernului nu ar modifica probabil în mare măsură, nici într-un sens nici într-altul, orientarea cabinetului. Este o constatare cu atît mai realistă cu cît organul executiv al sindicatelor britanice rămîne împuternicit, ca și înainte, să colaboreze cu guvernul la apli-

→

— Din cauza politicii tale economice trebuie să preiau eu acum conducerea economiei !

(Din **Morning Star**, Londra)

carea politicii prețurilor și veniturilor. Dacă modul în care este aplicată această politică a fost criticat energic, principiul ei nu a fost supus unei asemenea critici. În privința acestui punct precis nu se pune problema unei rupturi. De asemenea, firește, nu este vorba nici de o „rebeliune" a mișcării sindicale împotriva partidului laburist : fiecare din vorbitorii care s-au succedat la tribuna de la Brighton, a repetat insistent că fidelitatea față de partidul laburist nu poate fi pusă sub semnul întrebării.

Nu e însă mai puțin adevărat că primul ministru a primit un avertisment și că va trebui să-l interpreteze în perspectiva pe termen mai lung a strategiei sale electorale.

Новое ВРЕМЯ
ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКИЙ ЕЖЕНЕДЕЛЬНИК
MOSCOVA

COMMONWEALTHUL ȘI CONCEPȚIA „TRANSFORMĂRII"

STABILITATEA instituțiilor de bază și priceperea de a se adapta la modificările împrejurărilor au fost considerate din totdeauna ca fiind trăsături distinctive ale statului britanic. „Sistemul de guvernare în țara noastră s-a format timp de secole, nefiind decît din cînd în cînd corectat în conformitate cu condițiile noi — spunea la timpul său Attlee. Cu ajutorul acestui mecanism... noi putem proceda la orice modificări pe care le vom socoti de dorit".

Prăbușirea imperiului britanic a silit Londra să-și mobilizeze întreaga ingeniozitate și experiență pentru a menține pozițiile mondiale ale capitalului monopolist englez. Un mijloc în această luptă l-a constituit crearea Commonwealthului — uniune politică a unor state suverane care, pînă la independență, fuseseră colonii și semicolonii ale Angliei. Recurgînd la această tactică, Anglia a căutat nu numai să mențină tinerele state în orbita capitalismului ci și să-și asigure în ele o influență decisivă. La Londra a fost formulată următoarea concepție : dezagregarea imperiului britanic este „un proces firesc" al transformării lui în „comunitate liberă de națiuni".

Noțiunea de „Comunitatea britanică de națiuni" a apărut pentru prima oară în 1926. Astfel a fost definit sistemul relațiilor dintre metropolă și dominioanele cu autoconducere. Pe atunci, această asociere cuprindea Marea Britanie (cu coloniile și protectoratele ei) și dominioanele „albe" — Australia, Noua Zeelandă, Canada, Uniunea Sud-Africană. În anul 1931, ca urmare a rolului sporit al acestor dominioane în relațiile internaționale, parlamentul englez a adoptat așa-numitul statut de la Westminster. Aceasta era o lege potrivit căreia dominioanelor li se acorda suveranitate în problemele politicii interne și externe și egalitate în drepturi din punct de vedere juridic în relațiile cu metropola.

După ce în 1947, India și Pakistanul au dobîndit independența, guvernul Angliei a fost nevoit să elimine din denumirea Comunității adjectivul „britanică". Apoi au urmat alte inovații în scopul de a adapta la maximum vechea structură la noile condiții. Din inițiativa Londrei, statutului de la Westminster i-au fost aduse corective în virtutea cărora India, ce se proclamase republică, putea totodată să-l recunoască pe suveranul britanic drept șef al Comunității.

Pe măsura eliberării coloniilor, numărul membrilor Comunității creștea. În 1957, în ea a intrat Ghana ; în 1960 — Ciprul și Nigeria ; în 1961 — Tanzania și Sierra Leone ; în 1962 — Uganda, Jamaica, Trinidad și Tobago ; în 1963 — Kenya. Apoi (între 1964 și 1967) au urmat Malta, Malawi, Zambia, Gambia, Singapore, Botswana, Lesotho, Guyana, Barbados și Mauritius. În prezent, Comunitatea se compune din 27 de state care se împart distinct în două grupe : state capitaliste cu un înalt nivel de dezvoltare, în frunte cu Anglia, și țări tinere, eliberate de curînd de sub jugul colonial.

Una din principalele preocupări ale cercurilor conducătoare engleze, este de a menține în țările eliberate pozițiile lor militare-strategice. Strînsele legături militare cu membrii Comunității sînt privite de aceste cercuri în primul rînd din punctul de vedere al luptei împotriva mișcării de eliberare națională și abia după aceea ca un factor de influență politică. Țările Comunității nu sînt legate printr-un tratat militar și, în mod formal, sînt libere să adopte hotărîri privind participarea la războaie. Londra este interesată nu într-o strategie militară unitară și în angajamente militare reciproce ci, în primul rînd, în consolidarea influenței fostei metropole. Acestui obiectiv îi servesc acordurile militare bilaterale dintre Anglia și tinerele state. În unele cazuri încheierea acestor acorduri constituia o condiție prealabilă pentru acordarea independenței. Astfel, în noiembrie 1947, cu trei luni înainte de proclamarea Ceylonului ca dominion cu autoconducere, guvernul englez a impus conducătorilor săi un tratat de apărare, anulat abia în 1957. Primul său articol (tipic și pentru alte acorduri analoge) stipula că Anglia „poate crea în Ceylon baze navale și aeriene și poate avea acele trupe terestre care s-ar dovedi necesare pentru aceasta".

O altă preocupare a guvernului englez o constituie controlul asupra politicii externe a fostelor colonii. Trebuie spus că, potrivit statutului de la Westminster, fiecare dominion rezolvă în mod de sine stătător probleme din domeniul relațiilor externe și comunitatea politicii externe poate exista numai într-un cadru consultativ. Anglia a reușit să obțină de la unele țări ale Comunității angajamentul de a informa pe ceilalți membri „referitor la orice acțiune proiectată care ar putea afecta interesele lor, mai cu seamă în domeniul relațiilor externe". După cum remarca „Round Table", membrii Comunității sînt nevoiți să aplice în problemele politicii externe metode „determinate într-o măsură considerabilă de legăturile existente între ele". Londra se străduiește să-și rezerve dreptul de a avea cuvîntul hotărîtor.

Pot cercurile conducătoare engleze să fie pe deplin satisfăcute de rezultatele politicii lor ? Au atins ele obiectivele pe care și le-au propus în tentativa de a înlocui prin Comunitate imperiul colonial ce se destrămase ?

Evenimentele din ultimii ani arată că forțele centrifuge din Comunitate se dovedesc a fi, tot mai frecvent, mai eficiente decît forțele centripete. „Legăturile de ordin emoțional și economic cu Comunitatea și-au pierdut puterea de odinioară" — scrie în numărul din iunie al revistei lunare franceze „Le Monde Diplomatique" autorul englez Steven Hugh Johns.

Practic, toate conferințele anuale ale Comunității au demonstrat în ultimii zece ani contradicțiile între linia politică a membrilor cu tendințe neutraliste — țările Asiei și Africii — și politica promovată de Anglia împreună cu vechile dominioane „albe" — Australia, Noua Zeelandă, Canada. În decurs de un deceniu, *unicul* document în problemele internaționale în legătură cu care s-a formulat un punct de vedere comun, a fost rezoluția referitoare la dezarmare, adoptată la conferința din 1961.

Participarea Angliei, Canadei, Australiei, Noii Zeelande la blocurile agresive contravine politicii de neaderare promovată de ceilalți membri ai Comunității. O puternică nemulțumire provoacă tentativele fostei metropole de a-și menține, pe baza moștenirii coloniale, pozițiile economice în țările eliberate, profitînd de înapoierea lor e-

conomică și tehnică, de economia bazată pe monocultură, de schimbul neechivalent. Tinerii parteneri se opun, în special, așa-numitei politici „la est de Suez". În sfîrșit, provoacă proteste vehemente tendința Londrei de a „anglifica" viața spirituală din fostele colonii care au dobîndit independența națională, de a le impune „modul englez de gîndire".

Criza Comunității silește cercurile conducătoare din Anglia să recurgă la manevre, să facă concesii. Printre aceste concesii se numără, de exemplu, consimțămîntul dat pentru excluderea Republicii Sud-Africane din cadrul Comunității, aprobarea rezoluției din 1961 referitoare la dezarmare, adoptarea principiului coexistenței pașnice. Aceste concesii nu sînt însă în stare să elimine principala sursă a crizei în care alunecă tot mai mult Comunitatea : contradicția radicală între interesele imperialismului britanic și interesele statelor în curs de dezvoltare, membre ale Comunității.

Trebuie adăugat că Anglia se află într-o situație extrem de complicată. Un exemplu îl poate constitui situația din Rhodesia. Poziția conciliantă a Londrei față de rasiștii sud-rhodesieni a provocat de la bun început obiecțiuni vehemente din partea majorității covîrșitoare a membrilor Comunității. Conflictul ce cîștiga în amploare a atins punctul culminant la conferința primilor miniștri din septembrie 1966. Însăși compoziția acestei conferințe a arătat că viitorul Comunității atîrnă de un fir de păr. Din 23 de prim-miniștri au venit la Londra numai 13. Nouă țări au fost reprezentate de miniștri. Tanzania a refuzat, în general, să participe la conferință. Discutarea problemei rhodesiene a arătat că politica Angliei este respinsă de toți membrii Comunității, în afară de Australia, Noua Zeelandă, Malta și Malawi.

Rămîne un fapt că politica de „transformare" a imperiului colonial în Comunitate este lipsită de viitor. Ea a fost pusă din nou la încercare de hotărîrea Angliei de a adera la Piața comună. Aderarea Angliei la Comunitatea Economică Europeană poate da o sensibilă lovitură relațiilor ei economice și politice cu membrii Commonwealthului și poate submina într-o anumită măsură bazele ei economice. Va fi lichidat sistemul imperial de tarife preferențiale existent de peste 30 de ani. Vor crește substanțial taxele de import pentru multe mărfuri importate de Anglia din țările Commonwealthului. Anglia — scria la începutul acestui an ziarul „Guardian" — se va pomeni „antrenată într-o discriminare de facto în ce privește mărfurile din țările Commonwealthului, în favoarea mărfurilor europene".

Se vor pomeni într-o situație dificilă chiar și dominioanele „albe", mai cu seamă Noua Zeelandă, care furnizează Insulelor britanice mai bine de jumătate din exportul ei. Va fi zdruncinat mecanismul zonei lirei sterline, care și astăzi joacă un rol important în legăturile economice externe ale Angliei și ale altor țări din Commonwealth. Cota-parte a acestor țări în comerțul exterior al Angliei s-a și redus în ultimii șapte ani cu aproape 10 la sută. Intrarea Angliei în Piața comună va slăbi și mai mult această verigă extrem de importantă care consolidează Commonwealthul. De pe acum, țările din Commonwealth mizează tot mai mult pe dezvoltarea relațiilor economice nu cu Anglia, ci cu alte state. Nigeria, de exemplu, în pofida opoziției categorice a Angliei, s-a asociat la Piața comună.

Expansiunea concurenților imperialiști slăbește, de asemenea, pozițiile Angliei în țările Commonwealthului. Potrivit anumitor calcule, din 1959 și pînă în 1965, exportul Angliei în aceste țări nu a sporit decît cu 3 la sută, în timp ce exportul S.U.A. a crescut cu 46 la sută, iar al Japoniei cu 12 la sută.

Desigur, monopolurile engleze continuă să mai dețină pîrghii puternice cu care să poată acționa asupra țărilor Commonwealthului. În primul rînd, este vorba de investițiile de miliarde în economia lor, de diverse legături politice, economice, militare și de altă natură create de-a lungul multor ani. Ar fi prematur să se afirme că Commonwealthul este deja „mort". Deocamdată el există. E însă neîndoielnic și un alt fapt : soarta sa reflectă nu numai slăbirea relativă a pozițiilor imperialismului englez în sistemul mondial capitalist din perioada postbelică, ci și slăbirea pozițiilor acestui sistem ca atare în lumea contemporană.

T. TABROV

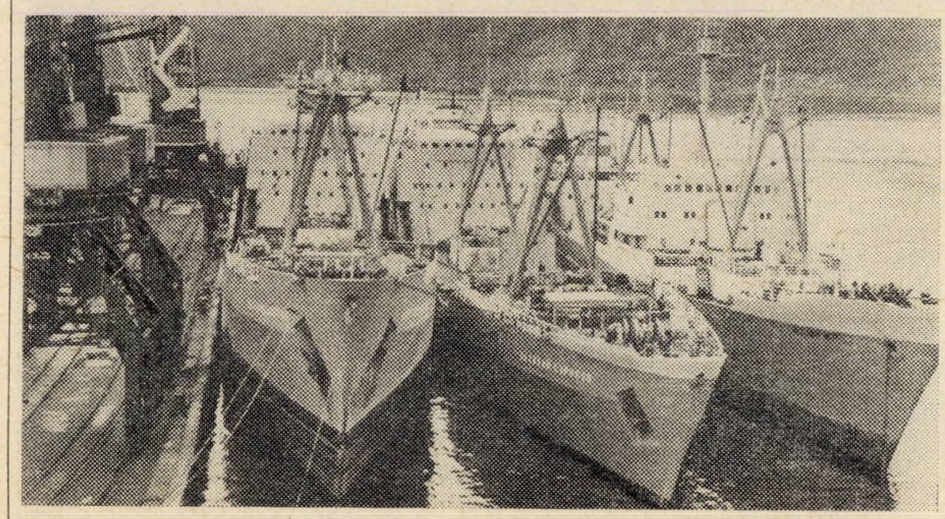

Murmansk, cel mai mare port pescăresc din U.R.S.S., a împlinit 40 de ani. În fotografie : nave cu instalații frigorifice în rada portului.

reflector

CA SĂ NU SE UITE...

Politica britanică s-a caracterizat întotdeauna prin faptul că nu s-a fixat dinainte pe concepte precise sau pe planuri cu termene precise, ci a tins în mod consecvent spre un țel socotit oportun. Din această perspectivă trebuie privită călătoria pe care lordul Chalfont, ministrul de stat însărcinat cu problemele europene, o întreprinde la ora actuală prin capitalele țărilor membre ale Pieței comune. După cele aflate în ultimele luni de la Paris cu privire la problema aderării Angliei la C.E.E., nu este de așteptat ca remanierea cabinetului britanic să provoace o atitudine mai amicală din partea Franței. În consecință, se pare că, în convorbirea care a avut loc la Paris între emisarul londonez și Couve de Murville, acesta din urmă a fost destul de reținut ; lordul Chalfont părea mai degrabă pesimist. La Bonn însă, au predominat înțelegerea și simpatia față de intențiile britanice. Dar, întrucît la Londra se știe că pînă la aderare — mai mult chiar, pînă la tratative serioase — va trece încă multă vreme și va fi nevoie de și mai multă răbdare, călătoria lordului Chalfont nu poate sluji altui scop decît aceluia de a nu intra în uitare. Și, în același timp, de a căuta puncte de reper pentru viitoarele contacte și tratative.

(Din **Die Presse**)

BENELUX : AGENDĂ DIPLOMATICĂ

După vacanța tradițională a Comunităților vest-europene în cursul lunii august, problemele pe care ele le implică revin la suprafață. Guvernul de la Haga, care va găzdui viitoarea reuniune — eventual „la nivel înalt" — a celor șase țări, va lansa oare invitațiile înainte de sfîrșitul anului, așa cum se proiectase la Roma, la 31 mai ? Această problemă a fost examinată în cursul întrevederii belgiano-olandeze de la Val-Duchesse, dar fără să se ajungă la o concluzie, excepțînd faptul că, înainte de a lua vreo hotărîre, Olanda se va mai consulta cu partenerii ei din Benelux.

Înseamnă oare aceasta că are dreptate Kiesinger atunci cînd lasă să se înțeleagă că guvernul olandez nu va trimite probabil invitațiile ? Nimeni nu îndrăznește să declare ceva formal în această privință. Totuși, pentru moment, singura certitudine este că Beneluxul va încerca să adopte o poziție comună asupra problemei.

După contactele cu Răsăritul, în legătură cu care cele trei țări își împărțiseră deja sarcinile, după criza din Orientul Mijlociu, iată o nouă „armonizare" între țările Beneluxului cu privire la o problemă eminamente politică. Fără îndoială, colaborarea dintre țările Beneluxului nu datează de ieri dar, pe plan politic, trebuie să recunoaștem că fusese uneori mai mult verbală decît concretă. E cazul să ne așteptăm oare la elemente noi ? Să reamintim că se proiectase, pentru înainte de sfîrșitul anului, o conferință „la nivel înalt" a guvernelor din Benelux pentru a studia ideile, formulate în special de către Luns și Van Elslande, de „relansare" sau de întărire a colaborării între cele trei țări. Aflăm că această reuniune a fost amînată cu cîteva luni ; se pare că motivul amînării este dorința de a o pregăti mai bine, scop în care miniștrii afacerilor externe ai țărilor din Benelux urmează să se întîlnească în luna noiembrie.

(Din **Le Soir**)

THE SUNDAY TIMES

LONDRA

O VOCE IZOLATĂ ÎN PARLAMENTUL SUD-AFRICAN

Helen Suzman, unica reprezentantă în parlamentul sud-african a Partidului progresist — partid sud-african, care se pronunţă pentru înlăturarea discriminării rasiale — a acordat un interviu săptămînalului britanic „Sunday Times".

— Care sînt convingerile dv. politice ?

— Consider că Africa de sud a fost, este şi va fi totdeauna o ţară multirasială. De aceea nu cred în ideea apartheidului, geografic sau rasial. Noi, cei din partidul progresist, considerăm deci că oricine a ajuns într-un anumit stadiu de dezvoltare, de integrare într-o societate industrială modernă, cum este Africa de sud, trebuie să aibă posibilitatea de a participa la guvernarea ţării. Cu alte cuvinte, sîntem un partid care se pronunţă pentru votul universal. Credem în necesitatea posibilităţilor egale pentru obţinerea unui nivel de cunoştinţe elementar şi, ca atare, credem în învăţămîntul liber şi obligatoriu pentru toate rasele, inexistent în Africa de sud. Credem, firește, în înlăturarea barierelor din calea progresului economic.

— Care este tactica dv. parlamentară în calitate de reprezentantă a unicii opoziţii reale ?

— Încerc să îndrept atenţia asupra unor aspecte care, după părerea mea, trebuie să fie dezvăluite, să menţin problemele vitale în atenţia opiniei publice şi să mă opun atunci cînd consider că trebuie s-o fac. Votul meu este înregistrat întotdeauna ca reprezentînd o minoritate de unu.

— E adevărat că regimul lui Vorster ar fi mai flexibil decît era regimul lui Verwoerd şi că sistemul de apartheid slăbeşte ?

— Nu fac parte dintre cei care cred că s-a produs vreo schimbare semnificativă de la venirea la putere a lui Vorster. El are o poziţie mai modernă şi nu este atît de străin de viaţă ca predecesorul său, dar liniile directoare au fost stabilite în mod foarte clar pe cînd Verwoerd se mai afla la putere, iar legislaţia adoptată la recenta sesiune a parlamentului arată că aceste linii directoare sînt urmate strict. S-au produs anumite îmbunătăţiri, de pildă micile concesii făcute pînă în prezent în privinţa sportului multirasial, dar aceste mici concesii au un caracter de suprafaţă. Aş spune că, în esenţă, nu s-a produs nici o schimbare. Toate măsurile care îngreunează viaţa de zi cu zi a oamenilor de culoare — zonele rasiale şi legile certificatelor de identitate — sînt menţinute.

— În ce măsură consideraţi că este adevărată azi calificarea Africii de sud drept un stat poliţienesc ?

— Aş spune că această afirmaţie este în mare măsură adevărată. Cînd este vorba de aşa-zisele legi de securitate se recurge la intimidare şi guvernul exercită împuterniciri nelimitate în reducerea drepturilor persoanelor pe care le consideră ostile. Recenta exilare la Capetown a unuia din medicii noştri cunoscuţi (dr. Raymond Hoffenberg) este un exemplu în acest sens.

— Ar fi oare just să se spună că nu sînteţi foarte reprezentativă ?

— Da şi nu ; cred că sînt foarte reprezentativă pentru o minoritate a opiniei publice din rîndurile sud-africanilor albi. Vorbesc în numele unui număr mult mai mare de alegători decît circumscripţia electorală de 13 000 de oameni pe care o reprezint. Vorbesc în numele opiniei progresiste din întreaga Africă de sud şi în numele unui mare număr de oameni de culoare lipsiţi de dreptul de vot. Pe măsură ce albii mai luminaţi din Africa de sud îşi vor da seama că politica de apartheid este absurdă din punct de vedere economic şi că cerinţele economice pur şi simplu trebuie să aducă după ele continuarea integrării nealbilor, ei înşişi vor efectua adaptările necesare pentru a crea o societate dreaptă. Nu cred că acest lucru se va întîmpla foarte curînd. Dar atunci cînd Africa de sud va trebui să facă opţiunea la care Verwoerd se referea adeseori, — între a fi „amestecată" şi bogată sau albă şi săracă — el considera că Africa de sud va alege să fie albă şi săracă — ea va alege, după părerea mea, să fie „amestecată" şi bogată.

Interviu luat de Frank GILES

Correio da Manhã

RIO DE JANEIRO

BRAZILIA ÎŞI RECHEAMĂ SPECIALIŞTII

GUVERNUL BRAZILIAN a hotărît recent să apeleze la oamenii de ştiinţă brazilieni care în decursul anilor s-au stabilit în Statele Unite ale Americii, solicitîndu-i să se întoarcă în ţară. Pînă în prezent, peste 45 de specialişti în domeniul chimiei, fizicii nucleare etc., printre care Aaron Kupermann, profesor de fizico-chimie (Universitatea din California), Vielra Barbosa, profesor de electronică (Stanford University), Victor Nessenzweig, medic (New York University) au fost invitaţi să participe la întîlniri cu secretarul general al Ministerului Relaţiilor Externe brazilian, ambasadorul Sergio Correia da Costa, însărcinat să se deplaseze special pentru această problemă la Washington. El are misiunea de a convinge pe specialiştii brazilieni în domeniul energiei nucleare să se întoarcă în patria lor —

În legătură cu aceasta, preşedintele republicii a spus : „Sîntem convinşi că programul nostru de dezvoltare trebuie să se realizeze pe baze ştiinţifice şi tehnice, factori care au deschis lumii epoca nucleară şi spaţială. Sînt factori care vor determina din ce în ce mai mult nu numai progresul şi bunăstarea naţiunilor, ci şi propria lor independenţă. În acest context, energia nucleară ar putea fi pusă în slujba ţărilor în curs de dezvoltare în scopul reducerii decalajului care le separă de naţiunile industrializate".

În cadrul unui simpozion pe care şi-a propus să-l organizeze la Washington, ambasadorul Sergio Correia da Costa va expune planul guvernului ţă-

În Republica Sud-Africană, mii de „legitimaţii speciale" impuse populaţiei de culoare sînt aruncate în foc în timpul unei demonstraţii împotriva apartheidului.

rii sale în vederea folosirii energiei nucleare în scopuri pașnice, solicitînd compatrioților săi din S.U.A. sugestii și propuneri în acest domeniu. El va sublinia, totodată, faptul că bugetul Comisiei Naționale a Energiei Nucleare din Brazilia a fost dublat în scopul construirii unor obiective civile, printre care și o uzină nucleară cu o capacitate de 500 MW, al cărei proiect este în execuție. De asemenea, se va sublinia faptul că autoritățile braziliene vor acorda tehnicienilor și specialiștilor care vor răspunde la acțiunea patriotică de „nuclearizare pașnică" a țării salarii dintre cele mai bune și condiții optime de muncă și creație.

Se pune problema că s-ar putea să existe printre invitați persoane cărora li s-au suspendat drepturile politice în timpul guvernării lui Castelo Branco. În legătură cu această problemă, șeful de cabinet al secretarului general Sergio Correia da Costa a declarat că superiorul său are misiunea să trateze cu specialiști brazilieni din S.U.A. numai aspectele de ordin tehnic și condițiile de muncă pe care guvernul brazilian le va asigura — și nu situația lor politică.

L'EXPRESS

PARIS

PIAȚA COMUNĂ ÎN SUFERINȚĂ

UNITE și la bine și la rău prin Tratatul de la Roma, economiile „celor șase" află în momentul de față cum arată răul. La Paris, semnalele de alarmă funcționează pentru a treia oară în decurs de trei luni ; la Bonn, cancelarul Kurt Georg Kiesinger începe „bătălia cea mai grea pe care a dat-o vreodată guvernul său". Acestea se petreceau săptămîna trecută, la un interval de numai cîteva ore. Doar Roma pare să fie în afara necazurilor.

Există deci ceva care nu merge bine în mecanismul economic vest-european. În fiecare țară, scenariul este același. Experții constată întîi o reducere a consumului intern ; magazinele sînt ocolite, iar bunurile durabile — automobile, frigidere sau mașini de spălat — reprezintă primele victime. Apoi crește șomajul, se reduc orele de muncă (și salariile). În sfîrșit, schimburile cu străinătatea stagnează.

Dacă toate țările — sau aproape — sînt lovite, ele nu suferă loviturile în aceeași măsură. Republica Federală a Germaniei se află în situația cea mai ingrată : 600 000 șomeri, 18 luni de stagnare. Marile bastioane industriale nu sînt cruțate : anul trecut, peste 10 000 de muncitori au părăsit Ruhrul pentru a căuta de lucru în alte părți. La fel au procedat mai multe mii de tovarăși de-ai lor belgieni din Borinage. Căci, în Belgia, producția industrială nu reușește să depășească nivelul ei de anul trecut. Bilanțul : un an pierdut și 87 000 șomeri. În Olanda, conjunctura proastă se exprimă printr-o creștere rapidă a stocurilor și prin reducerea comenzilor.

Există azi o situație specială italiană. La Roma se înregistrează succese. Producția industrială crește, iar anul acesta produsul național brut va fi, ca volum, cu 6 la sută superior celui de anul trecut. Și, lucru ieșit din comun, toate acestea se desfășoară fără majorări importante de prețuri. Industriașii fac investiții. Economia italiană se modernizează și se dezvoltă.

Se modernizează și economiile celorlalte țări, dar în cadrul stagnării. Într-adevăr, pentru prima oară după cel de-al doilea război mondial, unei mișcări conjuncturale i se suprapune o transformare a structurilor. Firmele se concentrează, se pregătește marea confruntare de la 1 iulie 1968, cînd toate barierele vamale vor fi dispărut între cele șase țări și, mai departe, firmele se consolidează în vederea concurenței internaționale. Aceasta explică, de pildă, faptul că anul acesta Germania occidentală bate recordul falimentelor sau că numărul salariaților din industria de construcții electrice vest-germană a scăzut într-un an cu 9 la sută.

Guvernele trebuie deci să lupte concomitent pe toate fronturile. Debré pune pe primul loc al preocupărilor sale seria de decrete menite să adapteze industria franceză la concurența internațională. Săptămîna trecută, la Bonn, colegii săi vest-germani — Franz Josef Strauss, ministrul finanțelor, și Karl Schiller, ministrul economiei — profitînd de prezentarea unui buget de relansare economică de 5 300 000 000 mărci, au cerut parlamentului autorizația să ia și ei prin decrete măsuri de adaptare a industriei. Iar parlamentarii le-au acordat această autorizație.

Englezii se bizuiau și ei pe piața europeană pentru a susține o economie șubrezită. Ei sperau să compenseze stagnarea cererii lor interne printr-un „boom" al vînzărilor în străinătate. Cele șase țări nu au răspuns la această așteptare. Nu fiindcă propriile lor economii se aflau într-o situație proastă, ci deoarece s-au obișnuit să facă comerț între ele și azi acest obicei apare în statistici. Ultimul raport al Asociației Europene a Liberului Schimb — care grupează în jurul Marii Britanii țările scandinave, Portugalia, Austria și Elveția — arată că volumul global al comerțului cu Piața comună a scăzut în cursul primului semestru, pentru prima oară din 1959 încoace. În același timp, comerțul în cadrul fiecărui grup a înregistrat o creștere simțitoare.

Această cristalizare a blocurilor nu este lipsită de riscuri. A fost o vreme în care se spunea : „Cînd Statele Unite strănută, Europa face bronșită". Azi s-ar putea parodia : „Cînd Germania occidentală strănută, Franța își suflă nasul". De altfel, Debré recunoaște această manieră nouă de a concepe epidemiile. În cursul ultimelor luni, el a declarat în repetate rînduri că economia franceză nu are o situație prea bună, deoarece situația Germaniei occidentale este proastă. Și este adevărat că Republica federală, azi primul client și primul furnizor al Franței, a ocolit anul acesta produsele franceze. Germania occidentală poate să pară un alibi comod dar, în decurs de doi ani, investițiile franceze în Republica federală au sporit cu 14 la sută, în timp ce investițiile vest-germane în Franța au crescut cu 23,5 la sută.

Bernard HARTEMANN

TAHER YAHIA

primul ministru al Irakului

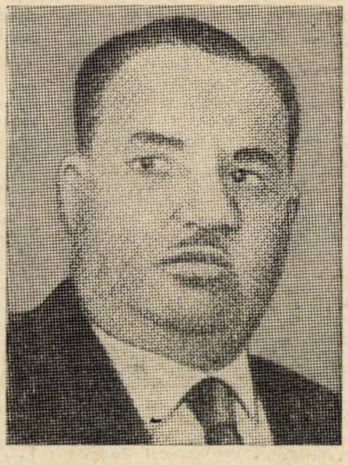

Din însărcinarea președintelui Abdel Rahman Aref, la 10 iulie a.c. Taher Yahia a format un nou guvern al Irakului, care urmează cabinetului format în luna mai anul acesta și care era condus direct de șeful statului. Președintele Aref a declarat că renunță la conducerea efectivă a guvernului pentru a se putea consacra în întregime îndatoririlor sale de șef al statului. Noul guvern este alcătuit din 19 miniștri, iar premierul Yahia deține provizoriu și funcția de ministru al afacerilor interne.

Taher Yahia s-a născut în anul 1913, în orașul Tikrit. După absolvirea liceului la Bagdad, urmează școala pedagogică și, în anul 1934, intră la Colegiul militar. La terminarea studiilor este numit profesor la Școala „Mamounia" din Bagdad, fiind încadrat totodată în rîndurile armatei irakiene. A comandat un batalion de tancuri blindate și a fost membru al Tribunalului militar. În anul 1955 devine colonel.

În 1958, Taher Yahia s-a numărat printre membrii grupării „ofițerilor liberi" și a participat activ la revoluția de la 14 iulie, care a răsturnat monarhia, regimul reacționar al lui Nuri Said și a instaurat republica. După evenimentele din 1958, Taher Yahia a fost numit director general al poliției. Scurt timp după aceasta (în 1959), fiind în dezacord cu politica dusă de generalul Kassem, colonelul Taher Yahia a fost trecut în rezervă. După înlăturarea de la putere, în februarie 1963, a generalului Kassem, Yahia a fost numit șeful marelui stat major al armatei irakiene, post pe care l-a ocupat pînă în luna noiembrie. În același an a fost avansat la gradul de general-locotenent.

Taher Yahia a participat activ și la evenimentele din 18 noiembrie 1963, care au dus la înlăturarea de la putere a aripii de dreapta a partidului Baas. După aceste evenimente, el a fost însărcinat cu formarea guvernului. A îndeplinit funcția de prim-ministru pînă în septembrie 1965, conducînd în acest răstimp trei guverne care s-au succedat la Bagdad. În perioada în care a deținut funcția de prim-ministru, au fost emise o serie de decrete privind naționalizarea băncilor, a companiilor de asigurare și a unor întreprinderi industriale.

În precedentul guvern irakian, Taher Yahia ocupa funcția de vicepreședinte al Consiliului de Miniștri.

În declarația-program, actualul guvern irakian își propune să depună eforturi pentru continua dezvoltare economică și socială a țării și pentru asigurarea îndeplinirii obiectivelor înscrise în planul de perspectivă.

A. M.

poşta redacţiei

SOCIETATEA SIMFONICĂ „GEORGE ENESCU"

Vladimir Grecea, Cluj. Asociaţia la care vă referiţi se numea „Societatea Simfonică George Enescu". Ea a fost înfiinţată la Iaşi în anul 1918 (7 octombrie), din iniţiativa cîtorva admiratori ai genialului muzician, între care se aflau violonistul şi compozitorul Mircea Bârsan, avocatul Traian Ionaşcu şi magistratul R. Drăghici. George Enescu (avea atunci 27 de ani) a fost ales preşedinte de onoare, iar Mircea Bârsan, director muzical. Primul concert al societăţii a avut loc la 15 noiembrie 1918, în sala Teatrului Naţional, pusă la dispoziţie de Mihail Sadoveanu, pe atunci director al teatrului. În primul an de activitate, societatea a dat 20 de concerte, dintre care trei au fost dirijate de George Enescu, opt de Mircea Bârsan, şapte de Antonin Ciolan şi două de Mihail Jora.

INCUNABULE

Marin Stănescu, Braşov. Sînt denumite incunabule (după latinescul incunabulum — leagăn) toate cărţile publicate îndată după apariţia tiparului, adică înainte de anul 1500. Prin extensie se foloseşte denumirea de incunabul şi pentru prima carte tipărită într-o ţară, chiar dacă apariţia ei depăşeşte anul 1500. La noi este socotit incunabul Liturghierul lui Macarie tipărit în anul 1508. Specialiştii au calculat că în perioada 1434—1500 s-au tipărit în întreaga lume circa 13 000 de cărţi diferite, cu tiraje medii de 300 de exemplare. Ar trebui deci să existe în bibliotecile lumii aproape 4 000 000 de incunabule. Nici 10 la sută dintre ele n-au ajuns însă pînă în zilele noastre.

Cristache Mîndru, Galaţi. Într-adevăr, în anul 1904, recordul lumii la călărie-viteză a fost realizat de căpitanul român Moruzi care, concurînd într-o cursă de 52 de km, a realizat o medie de 24,5 km pe oră. Desenul alăturat, apărut în revista „Universul literar", din 17 mai 1904, fixează momentul sosirii căpitanului Moruzi la potoul de la Băneasa, după terminarea cursei care-i adusese titlul de campion mondial. În primul plan se vede şi un reporter fotograf — poate primul cu aparat fără trepied şi fără : „Atenţie, vă rog nu mişcaţi !" — pe care l-a avut presa română.

PERSPECTIVELE INDIENILOR AMERICANI

Vasile Lungu, Adjud. Numărul indienilor americani este de aproximativ 550 000. În rezervaţii trăiesc în prezent 380 000. De circa 30 de ani, Congresul Statelor Unite nu a mai adoptat nici o lege de natură să le protejeze interesele sau să stimuleze dezvoltarea lor economică. În luna mai, ministrul de interne, Stewart Udall, a înaintat Congresului un proiect de „lege privind resursele şi dezvoltarea indienilor". Cele două resurse principale ale descendenţilor triburilor indiene sînt pămîntul (doi la sută din suprafaţa ţării) şi forţa de muncă. Deşi îndemînarea lor este proverbială, indienii sînt şomeri în proporţie de aproape 50 la sută. Proiectul de lege prevede acordarea de împrumuturi pentru întreprinderi proprietate indiană şi folosind forţa de muncă indiană. Fondurile alocate ar urma să totalizeze 500 de milioane de dolari (din care, în primii cinci ani, numai o sută de milioane). Triburile ar urma să aibă totodată dreptul de a se adresa ministrului de interne (nu Congresului, ca pînă în prezent) pentru a solicita autorizaţia de a-şi vinde sau ipoteca o parte din terenuri.

Observatorii politici sînt însă sceptici în privinţa şanselor proiectului de lege, care nu a fost primit cu simpatie de Congres.

MISTERUL „LUSITANIEI"

Mihai Popa, Vaslui. „Lusitania" era cel mai rapid transatlantic al companiei engleze Cunnard. La 7 mai 1915, ea se înapoia din America. Trecînd prin dreptul coastelor irlandeze, şi-a redus viteza din cauza ceţei şi pentru că voia să ancoreze la Liverpool, unde era aşteptat, în momentul fluxului, atacul unui submarin german. Vasul a fost torpilat însă la ora 14, în timp ce majoritatea pasagerilor luau masa. „Lusitania" s-a înclinat brusc pe o parte. N-au putut fi lansate decît puţine bărci de salvare şi plute. Se crede că dintre cei 1 195 de bărbaţi, femei şi copii care au pierit în această catastrofă, urmele a 900 de cadavre se află şi acum în interiorul navei. Numai aproximativ o treime dintre oamenii aflaţi la bord au supravieţuit.

După scufundarea „Lusitaniei" s-au răspîndit tot felul de zvonuri. Căpitanul submarinului german, Schweiger, a declarat că, în momentul cînd vasul a fost atins de torpilă, s-a produs o puternică explozie în interiorul lui. S-a presupus că ar fi transportat, în afară de pasageri, o mare cantitate de arme şi muniţii. S-a mai afirmat că ar fi avut la bord aur, argint şi diamante. Locul în care se află epava a fost stabilit în octombrie 1935, cu ajutorul unui mecanism bazat pe unde sonore. Nu de mult, un fost scafandru al flotei americane, John Light, a cumpărat cu 1 000 lire sterline epava despre care aflase dintr-un film de televiziune. El s-a instalat în portul irlandez Kinsale şi lucrează în cel mai mare secret la recuperarea eventualelor bogăţii ascunse în fundul mării.

„ARDE PARISUL ?"

C. Gh. Balotă, Bucureşti. Sîntem de acord cu aprecierea dv. privitoare la fragmentul din cartea „Arde Parisul ?", publicat în nr. 35/1967. După cum vedeţi, continuăm publicarea de extrase din această lucrare chiar cu începere din acest număr.

DE-A CURMEZIŞUL AMERICII DE SUD

Constantin Popa, Roşiorii de Vede. În momentul de faţă, singura cale rutieră care traversează America Latină este aşa-numita şosea pan-americană care leagă Chile de Argentina, trecînd peste Anzi. Ea nu poate fi folosită însă în timpul iernii, întrucît este acoperită de zăpadă. A început însă construirea unei şosele prin jungla din bazinul Amazoanelor. Dacă planul iniţial va fi respectat (ceea ce pare improbabil din cauza lipsei de fonduri), peste cinci ani Brazilia va fi străbătută transversal de această şosea.

Pînă acum s-a lucrat mai ales cu mijloace manuale, majoritatea lucrătorilor constructori fiind soldaţi brazilieni. Condiţiile extrem de dificile ale muncii în junglă au impus hotărîrea de a se folosi pe viitor şi mijloace mecanizate. Porţiunea de şosea dintre Cuiabá, capitala statului Mato Grosso, şi Porto Velho a fost modernizată iar în prezent se înaintează de la Porto Velho spre vest.

GENERAL MOTORS

Ing. D. Ciurea, Bucureşti. Cel mai mare producător de automobile din lume este „General Motors", urmat de „Ford", „Chrysler" şi „Volkswagen-Mercedes-DKW". Trustul „General Motors" a fost format în anul 1908 prin fuzionarea fabricilor : Oldsmobile, înfiinţată de micul industriaş R. E. Olds, în anul 1892 ; Buick, înfiinţată de inginerul David Buick, în 1902; Cadillac (1902) şi Pontiac (1906). În 1925, „General Motors" a cumpărat uzina Vauxhall din Anglia, iar în 1928 uzina Oppel din Germania. Pentru „General Motors", cel de-al doilea război mondial a constituit un prilej de mare dezvoltare a producţiei. Din statisticile firmei reiese că, în perioada respectivă, uzinele sale au fabricat, între altele, 13 000 de avioane, 38 000 de care de asalt, 190 000 de tunuri, 854 000 de camioane militare, 5 000 000 de puşti şi mitraliere şi 119 000 000 de bombe şi grenade. După terminarea războiului, „General Motors" a deschis noi fabrici în Argentina, Brazilia, Australia şi în alte 15 ţări. Astăzi controlează producţia a 500 de uzine care au în total 600 000 de salariaţi

EURASIA

Ion Ardeleanu, Bicaz. Denumirea Eurasia desemnează ansamblul teritorial format din Europa şi Asia, avînd o suprafaţă de 53 500 000 de km² — adică peste o treime din suprafaţa uscatului de pe întregul glob. Populaţia acestui imens teritoriu reprezintă trei sferturi din totalul locuitorilor lumii. La jumătatea secolului al XVIII-lea, istoricul şi geograful rus V. Tatişcev a propus ca Uralul să fie considerat frontiera dintre Europa şi Asia. Pentru a marca această delimitare au fost montate semne geografice în formă de obeliscuri, borne şi piramide. Acum cîţiva ani s-a decis însă ca frontiera să treacă pe la est de Munţii Urali, ceea ce a făcut ca în prezent întreg fluviul Ural să curgă prin Europa. Vechile borne de frontieră au rămas totuşi la locul lor, ca monumente istorice, fiind vizitate acum de turişti care ţin să ajungă pînă la limita estică a Europei.

I.A.R., Ploieşti. 1) Despre bursă citiţi documentarul apărut în „Lumea" nr. 27/1965.

2) Cursurile de schimb ale valutelor străine apar periodic în „România liberă".

3) Nu există nici o facultate cu profil diplomatic.

4) Vedeţi răspunsul dat în nr. 33/1967 cititorului Dinu Manea din Tg. Jiu

Dan Lucian Picu, Braşov. Cazul lui Carryl Chessman, care, în anii detenţiunii sale în aşteptarea execuţiei, a scris cărţi de succes despre gîndurile şi simţămintele unui condamnat la moarte, constituie şi pretextul piesei „Celebrul 702" de Al. Mirodan.

Dumitru Ruxăndescu, Bucureşti. Nu avem nimic de adăugat la explicaţiile despre proiectele de calendar perpetuu, furnizate la „Poşta redacţiei" în diverse numere anterioare.

lumea

Săptămînal de politică externă editat de Uniunea Ziariştilor din Republica Socialistă România

Redacţia şi administraţia : Bucureşti, Piaţa Scînteii 1, Tel. 17.60.10

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

publicitate
lumea

Întreprinderea de prefabricate din beton CRAIOVA

produce şi vinde pe bază de repartiţie:

■ Tuburi precomprimate pentru alimentări cu apă şi canalizări de presiune: 10—7—4 şi 2 atmosfere, canalizări şi tuburi de rezistenţă de dimensiunile 1 000, 800, 600 şi 400 mm

pentru podeţe, drumuri şi şosele. ■ Spalieri de vie de lungimi 2,40 şi 3,25 m. ■ Diverse elemente prefabricate pentru construcţii civile şi industriale ca: ferme precomprimate, pane de acoperiş PB1 şi PB2, stîlpi, grinzi, chesoane de acoperiş C2 şi C6, panouri. ■ Panouri industriale şi pentru construcţii de locuinţe. ■ Fîşii cu goluri rotunde de H 14 cm L de la 2,60 la 4 m şi fîşii de H 19 cm L de la 4,40 la 5 m. ■ Stîlpi electrici precomprimaţi tipul SE1, SE3, SE4 şi SE6 sînt livraţi şi la preţ de amănunt, direct la solicitanţi.

publicitate
lumea

IPROFIL — DEJ,
REGIUNEA CLUJ
str. Bistriţei nr. 63, telefon 479-338

DESFACE PRIN MAGAZINELE
DE SPECIALITATE
SUFRAGERIA TIP

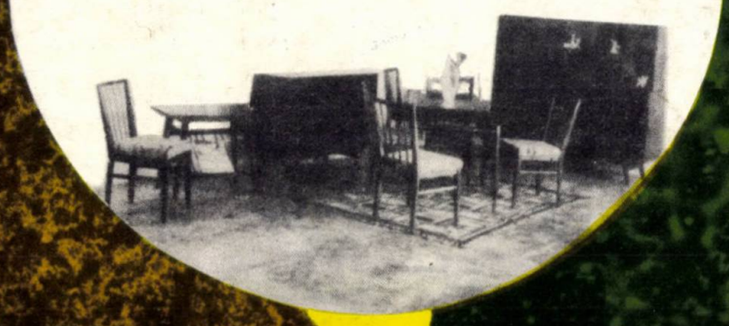

magnolia

Lei 2

DESCHIDEREA SESIUNII ADUNĂRII GENERALE A O. N. U.

CRIZA BOLIVIANĂ

Reportaj pe glob

MALI

39

joi, 21 septembrie 1967

lumea

corespondenţe speciale din

londra

geneva

viena

santiago de chile

OASPEȚI AI ȚĂRII NOASTRE

La convorbirile oficiale dintre președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, și primul ministru al Republicii Turcia, Suleyman Demirel

Primirea de către președintele Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România, Ștefan Voitec, a delegației Adunării Naționale a Republicii Socialiste Cehoslovace, condusă de Helena Leflerova, vicepreședinte al Adunării Naționale

Delegația Parlamentului belgian, condusă de Paul Struye, președintele Senatului, în vizită la uzinele „Tractorul" din Brașov

Conferința de presă a ministrului bilanțului și al programării economice al Italiei, Giovanni Pieraccini, cu prilejul vizitei făcute în țara noastră la invitația președintelui Comitetului de Stat al Planificării, Maxim Berghianu

lumea

Nr. 39 (204) – 21 SEPTEMBRIE 1967

sumar

DE LA TRIMISUL NOSTRU LA O.N.U.

2 Semnificațiile unui consens general. *Ion Cârje*

3 Discursul ministrului afacerilor externe al Republicii Socialiste România, Corneliu Mănescu, cu ocazia alegerii sale în calitatea de președinte al celei de-a XXII-a sesiuni a Adunării Generale a O.N.U.

MERSUL EVENIMENTELOR

5—6 Întîlniri bilaterale europene. — Conferința O.U.A. — Noi manifestări ale opoziției în Vietnamul de sud. — „Relațiile speciale" americano-britanice. *Corneliu Vlad.*

ARTICOLE ȘI REPORTAJE

9 Un fructuos schimb de vederi. *Eugen Phoebus*
11 Un fenomen caracteristic al vieții internaționale. *Zamfir Brumaru*
13 Criza boliviană. *Héctor Suárez Bastidas*
18 Operațiunea „NASR".
19 Reforma agrară din Chile. *Eugen Pop*

INTERVIUL NOSTRU

7 În interesul cooperării economice. Convorbire cu Titus Cristureanu, vicepreședinte al Camerei de Comerț. *T. Nițescu*
8 SULEYMAN DEMIREL, *primul ministru al Republicii Turcia* : Colaborarea turco-română.
10 PAUL STRUYE, *președintele Senatului belgian* : Relațiile internaționale trebuie să se sprijine pe realități vii. *Florica Șelmaru*

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

15 LONDRA — Își pot permite liberalii o sciziune ? *Richard Clements*
22 GENEVA — Se vor standardiza denumirile geografice ? *Horia Liman*
„Arta în societatea contemporană". *Valentin Lipatti*
26 BUDAPESTA — Stagiunea de toamnă. *Dr. Laszlo Gombos*

REPORTAJ PE GLOB

16 Mali, tradiție și contemporaneitate. *Rodica Georgescu*

DOCUMENTAR

20 Epoca de piatră în secolul XX : Boșimanii. *Jacques Manduit*

■

23—24—25 „Arde Parisul ?" de *Dominique Lapierre și Larry Collins (3)*

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

27—31 Le Monde Diplomatique, The Scotsman, Le Monde, U. S. News and World Report, Medunarodna Politika, El Comercio, The New Republic, Frankfurter Allgemeine Zeitung

PROFIL

31 HANS TABOR, ministrul afacerilor externe al Danemarcei

BREVIAR (5) • **POȘTA REDACȚIEI** (32)

Corespondență de la trimisul nostru la O.N.U., Ion Cârje

SEMNIFICAȚIILE UNUI CONSENS GENERAL

La ora cînd transmitem această corespondență, principalul obiect al comentariilor observatorilor diplomatici și corespondenților de presă prezenți în „Forumul albastru" de pe East River îl constituie alegerea, printr-un consens general, a ministrului afacerilor externe al României, Corneliu Mănescu, ca președinte al actualei sesiuni a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite.

Este interpretat ca avînd o mare semnificație faptul că din 118 voturi exprimate, 112 au fost în favoarea noului președinte al Adunării Generale, ceea ce constituie, după părerea unanimă, un rezultat extrem de valoros în raport cu voturile anterioare. Corespondenții de presă au reținut faptul că buletinul de vot a fost depus în urne, în majoritatea covîrșitoare a cazurilor, de șefii delegațiilor; numeroși delegați l-au felicitat pe noul președinte, în aplauzele furtunoase ale sălii.

Activitatea intensă desfășurată de Republica Socialistă România pe arena internațională, contribuția pe care politica externă românească înțelege să o aducă la dezvoltarea colaborării și prieteniei între toate popoarele, la soluționarea problemelor de care depind pacea și securitatea lumii sînt realități binecunoscute opiniei publice mondiale. Ele se regăsesc în eforturile depuse de-a lungul anilor de către diplomația românească, în cadrul și înafara Organizației Națiunilor Unite. Stima, aprecierile și respectul pe care l-au dobîndit acțiunile României socialiste în viața internațională sînt un indiciu sigur al prestigiului țării noastre, o recunoaștere a activității sale perseverente de dezvoltare a relațiilor sale externe pe baza principiilor tot mai larg acceptate ale respectării independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne. Alegerea tovarășului Corneliu Mănescu în înalta funcție de președinte al actualei sesiuni a Adunării Generale a O.N.U. constituie o elocventă apreciere a caracterului activ, dinamic al acestei politici, a aportului ei la cauza înțelegerii internaționale. Faptul acesta — subliniat de delegații înscriși la cuvînt în cadrul alegerii președinților de comisii — l-a relevat președintele sesiunii în cuvîntul său inaugural: „Încrederea pe care mi-ați acordat-o și onoarea de a mă investi cu această înaltă magistratură se adresează țării mele". Iată de ce noi, românii prezenți în incinta Adunării Generale, am încercat un sentiment de mîndrie patriotică atunci cînd ministrul nostru de externe se îndrepta spre înalta tribună prezidențială.

Subliniind că noul președinte al Adunării Generale este primul reprezentant al unei țări socialiste căruia i se încredințează această înaltă funcție, observatorii remarcă modificările petrecute în Organizație ca urmare a evoluțiilor din viața internațională. Faptul că, pentru întîia oară în analele înaltului for al Națiunilor Unite, președinția Adunării Generale a fost atribuită — în consens general — reprezentantului unei țări socialiste, ilustrează recunoașterea tot mai largă a influenței crescînde pe care sistemul mondial socialist o exercită asupra evenimentelor contemporane, a rolului activ al țărilor socialiste în rezolvarea problemelor internaționale. Ideile socialismului sînt astăzi întruchipate în realități care au devenit o parte integrantă a lumii.

În același timp, alegerea ministrului de externe al unei țări socialiste în funcția de președinte al Adunării Generale reflectă procesul pozitiv al îmbunătățirii raporturilor dintre țări cu sisteme sociale diferite, țările socialiste avînd în acest sens o contribuție remarcabilă. Aci se menționează totodată aprecierile pe care delegațiile la Națiunile Unite le acordă activității și personalității ministrului de externe român.

Consensul general al alegerii președintelui Adunării Generale este considerat de unele ziare americane, printre care „New York Times", ca un element pozitiv primordial, de bun augur, al actualei sesiuni, care reclamă în cel mai înalt grad eforturile convergente ale delegațiilor în soluționarea problemelor aflate pe ordinea de zi. Claritatea scrutinului de marți este apreciată aici ca element al unui climat propice, atît de necesar unei sesiuni căreia opinia publică internațională îi solicită o muncă stăruitoare, o contribuție certă și eficace.

În acest sens, a fost așteptat și urmărit cu profund interes cuvîntul inaugural al președintelui, care a evocat principalele probleme internaționale ce solicită cu precădere — după părerea sa — opera constructivă a statelor membre, ca și spiritul pe care înțelege să-l proiecteze asupra desfășurării lucrărilor.

Președintele Adunării Generale consideră că problema Orientului Apropiat reclamă concentrarea tuturor eforturilor „în vederea unei examinări aprofundate, care să permită găsirea unei soluții trainice, în conformitate cu interesele vitale ale popoarelor din această regiune". Subliniind legătura indisolubilă dintre problemele păcii și securității și satisfacerea aspirațiilor legitime de bunăstare și progres ale celei mai mari părți din omenire, președintele a apreciat lichidarea discrepanțelor dintre stadiile de dezvoltare a țărilor drept un imperativ major al comunității internaționale. Evocînd problemele dezarmării, Corneliu Mănescu a apreciat că acest deziderat fundamental al omenirii impune măsuri eficiente îndreptate spre distrugerea stocurilor de armamente și în primul rînd spre distrugerea armelor nucleare. „Lipsa de rezultate a negocierilor în domeniul dezarmării — a spus vorbitorul — nu satisface așteptările legitime ale popoarelor, iar situația din lume reclamă o reînnoire a eforturilor în această direcție. Realizarea dezarmării ar duce la promovarea legalității internaționale, la așezarea relațiilor interstatale nu pe forță ci pe rațiune. Forța, și în primul rînd forța armelor, nu poate să rezolve problemele internaționale, ci, dimpotrivă, ea nu face decît să îngreuneze și să îndepărteze soluționarea lor".

A reținut atenția apelul președintelui ca Organizația Națiunilor Unite „să reflecte cu fidelitate imaginea lumii contemporane, să devină universală, astfel încît toate statele, fără discriminări, să-și poată aduce contribuția la cauza comună a păcii și cooperării".

Se știe că între problemele ce-și așteaptă soluționarea, realizarea universalității Organizației — atribut esențial al însăși concepției care a prezidat crearea Națiunilor Unite — este cerută insistent de interesele reglementării tuturor marilor probleme contemporane, a tuturor problemelor ce stau în fața Organizației Națiunilor Unite.

În actualele circumstanțe internaționale, o problemă centrală a cărei soluționare poate avea influențe dintre cele mai favorabile asupra lucrărilor O.N.U. este încetarea războiului în Vietnam. Pentru aceasta este necesar să se pună capăt imediat și necondiționat bombardamentelor americane asupra Republicii Democrate Vietnam, să se asigure respectarea dreptului poporului vietnamez de a-și hotărî singur destinele, fără amestec străin. Încetarea războiului din Vietnam s-ar reflecta pozitiv asupra întregii atmosfere internaționale.

Atît cuvîntul inaugural al președintelui, cît și prima sa conferință de presă, la care au participat aproape o sută de ziariști, au pus în evidență un spirit constructiv, au reliefat acele elemente care pot imprima sesiunii un caracter de lucru, de căutări răbdătoare și perseverente de soluții în beneficiul păcii și securității internaționale. Este comentată cu vie satisfacție aprecierea președintelui

asupra preeminenței legalității și principiilor în viața internațională, ca un element caracteristic al liniei politicii externe a României.

Comentatorii de presă apreciază ca deosebit de încurajatoare intenția președintelui Adunării Generale de a face apel la toate resursele Organizației, de a imprima lucrărilor un caracter constructiv, de a veghea la crearea unui climat propice căutărilor de soluții durabile, oricît de anevoioase ar fi ele. „Cred, a spus președintele, că ceea ce rezultă din ansamblul relațiilor dintre state, precum și din reflectarea lor în activitatea Organizației Națiunilor Unite, este necesitatea intensificării eforturilor tuturor țărilor spre rezolvarea problemelor lumii contemporane. Aici aportul oricăruia poate fi de preț. Soluții durabile sînt cele care țin seama de interesele popoarelor, ale statelor în cauză, de principiile relațiilor internaționale, sînt rezolvările fără presiuni și amestec străin. În ceea ce privește criteriul de apreciere a soluțiilor, el nu poate fi altul decît realismul, eficiența și valoarea lor intrinsecă. Procedîndu-se în acest spirit, se vor evita întîrzierile în rezolvarea problemelor internaționale, transformarea lor în cazuri cronice".

În cercurile de presă de aici se consideră ca pozitivă preocuparea președintelui Adunării Generale de a consacra atribuțiile înaltei magistraturi cu care a fost investit intereselor superioare ale Organizației, de a proiecta asupra lucrărilor acele elemente fructuoase, verificate în practica internațională, de explorare cu perseverență și calm, în deplin spirit de constructivitate și realism, a căilor de rezolvare a marilor probleme ce preocupă comunitatea internațională. În cadrul conferinței de presă de marți seara, președintele Adunării Generale a subliniat că va menține un contact strîns cu delegații, urmărind cu atenție fiecare element pozitiv spre a putea astfel să realizeze acel sprijin pe care calitatea de președinte i-l conferă.

Ordinea de zi provizorie a sesiunii cuprinde 96 de puncte. Ea urmează să fie supusă aprobării Adunării Generale vineri 22 septembrie. În legătură cu problemele mari înscrise pe agenda actualei sesiuni, este comentat raportul secretarului general U Thant al cărui ton de ansamblu, sever, este apreciat ca o avertizare asupra importanței și gravității unora din problemele analizate, ca și asupra necesității de a se spori perseverența și fermitatea în adoptarea unor măsuri concrete.

Ideea centrală pe care o degajă raportul secretarului general este că organizația internațională are de făcut față unor probleme complexe și dificile, care așteaptă — unele de multă vreme — o rezolvare clară, în interesul tuturor statelor membre.

În cercurile O.N.U. nu se fac pronosticuri în legătură cu rezultatele concrete ale actualei sesiuni. Dar, în mod evident, cîștigă teren ideea că realizările sesiunii depind de măsura în care fiecare stat, mare sau mic, își va aduce contribuția, cu atît mai mult cu cît unele probleme au suferit un îndelung proces de acumulare care îngreunează explorarea soluțiilor.

New York, 20 septembrie

Discursul ministrului afacerilor externe al Republicii Socialiste România, Corneliu Mănescu,

cu ocazia alegerii sale în calitate de președinte al celei de-a XXII-a sesiuni a Adunării Generale a O.N.U.

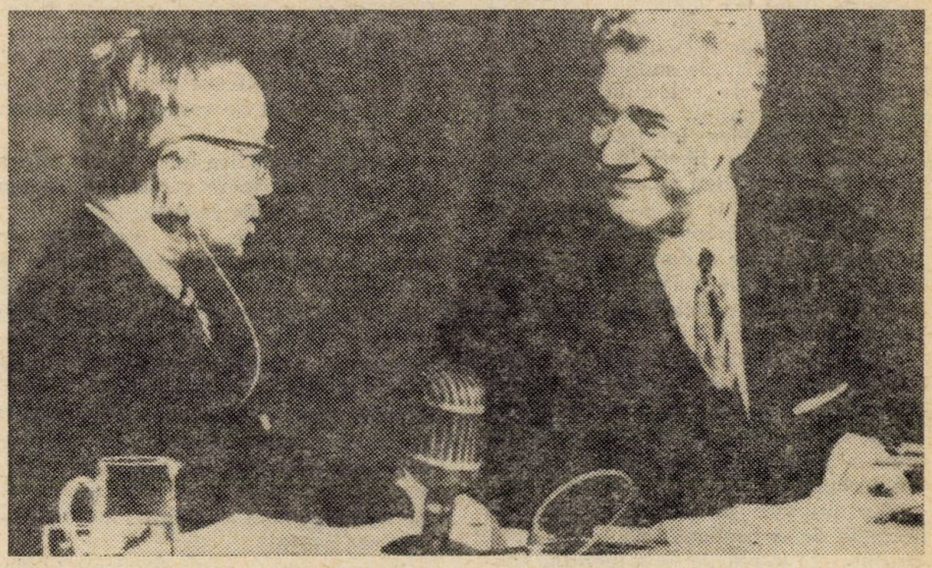

Corneliu Mănescu și U Thant la tribuna Adunării Generale a O.N.U.

Distinși delegați,
Doamnelor și domnilor,

Încrederea pe care mi-ați acordat-o alegîndu-mă președinte al celei de-a XXII-a sesiuni a Adunării Generale și onoarea de a mă investi cu această înaltă magistratură se adresează țării mele. Nu pot să exprim mai bine recunoștința mea profundă decît asigurîndu-vă că în îndeplinirea funcțiunii mele, voi căuta — în deplin respect pentru regulile acestui for — să servesc lucrările Adunării Generale cu aceeași dorință sinceră de a promova un climat propice rezolvării marilor probleme internaționale și de a asigura preeminența principiilor conviețuirii pașnice a statelor, care animă politica externă a Republicii Socialiste România.

Poporul român, căruia îi aparțin, a dobîndit în cursul multor secole de încercări aspre virtuțile păstrării ființei naționale, a apărării unității și independenței, a unei dezvoltări de sine stătătoare. El a cunoscut suferințele războaielor, ca și binefacerile păcii, amărăciunile subjugării sau dependenței, precum și bucuria de a fi stăpîn în casa sa. Dar unul din învățămintele cele mai de preț pe care el și le-a însușit este acela că, pentru a fi respectat, trebuie să respecți și că drumul cel mai sigur spre a vedea aplicate regulile de conduită internațională trece prin observarea strictă a acestor reguli de către fiecare, unul față de altul.

Egalitatea în drepturi, acest principiu fundamental pe care este construită Carta Națiunilor Unite, comportă nu numai drepturi dar și obligații. Ca membră a Organizației Națiunilor Unite, România a privit întotdeauna acest organism, menit să consolideze pacea și securitatea și să instaureze cooperarea internațională, ca un for de armonizare a eforturilor tuturor națiunilor spre realizarea țelurilor lor comune.

Fiecare națiune este deținătoare a unei experiențe originale, ce reclamă respect, atenție și receptivitate. Fiecare are drumul său de dezvoltare istorică, drum ce îi determină, în ultimă instanță, fizionomia și personalitatea specifice în marea familie a națiunilor. În lumina obiectivelor și metodelor Cartei, această diversitate, departe de a fi o sursă de încordare și de conflicte între state, constituie punctul de plecare sănătos pentru apropierea lor, pîrghia de stimulare a aportului sporit al fiecăruia la întărirea păcii și securității internaționale.

România este o țară socialistă. Dornică să extindă cooperarea cu toate țările, indiferent de regimul sau filozofia lor, ea pune în centrul politicii sale prietenia cu țările cu care împărtășește aceeași concepție. Hotărîrea Adunării Generale de a alege ca președinte al acestei sesiuni pe reprezentantul unei țări socialiste este o recunoaștere a necesității participării egale a diferitelor regiuni și sisteme la activitatea Națiunilor Unite. Nimeni nu va putea parcurge în mod obiectiv istoria acestei Organizații fără a consemna participarea esențială a țărilor est-europene la înființarea și creșterea ei, rolul lor activ în ansamblul evenimentelor din viața internațională.

Cincizeci de ani după Revoluția din Octombrie, care a avut o însemnătate →

covîrșitoare nu numai pentru unul din marile popoare ale omenirii, ci a marcat începutul unei ere de prefaceri fundamentale în societatea contemporană, socialismul este o parte integrantă a lumii noastre. Ideile sale, materializate în existența și activitatea unui sistem de state, exercită astăzi o influență netăgăduită, astfel încît rezolvarea oricărei probleme internaționale nu poate fi concepută fără el.

Într-o lume de prefaceri ce se succed cu o rapiditate fără precedent, a ține seama de fapte și a recunoaște realitățile cu clarviziune și fără idei preconcepute reprezintă o condiție de seamă a capacității de a le îndrepta cursul într-un sens pozitiv. Această sală, în care am salutat primirea atîtor noi membri ai Organizației — astăzi mai numeroși decît cei fondatori — reflectă și ea prefacerile ce au loc în lume.

Aparița pe harta politică a lumii a unui mare număr de state tinere ce-și afirmă dreptul la existență, independență și suveranitate adaugă o nouă dimensiune problemelor internaționale. Lupta lor pentru libertate și pentru construirea unei vieți mai bune, de sine stătătoare, întărește și dă o actualitate deosebită acelui drept cardinal — dreptul popoarelor de a dispune liber, fără amestec străin, de soarta lor — de respectarea căruia depinde în ultimă instanță pacea lumii.

În respectarea acestui drept vedem garanția desăvîrșirii procesului de închegare și de dezvoltare a națiunii, care în zilele noastre reprezintă o forță motrice a progresului societății. Totodată nu trebuie să uităm că sistemul colonialist nu este pe deplin lichidat, iar formele de dependență neocolonialistă, precum și încercările de a menține ultimele poziții ale colonialismului reclamă din partea comunității internaționale acțiuni vigilente și energice.

Cercetarea cauzei tuturor crizelor internaționale care periclitează grav pacea lumii conduce în ultimă instanță la concluzia că în fiecare caz a fost încălcat dreptul inalienabil al popoarelor de a-și hotărî singure soarta. Nu există nimic mai primejdios, mai costisitor și în același timp atît de ineficace decît încercarea de a impune soluții din afară prin coercițiune, peste voința celor interesați.

Interesele păcii generale cer ca în Asia de sud-est conflictul care provoacă suferințe atît de mari poporului demn și curajos vietnamez să înceteze, punîndu-se astfel capăt unui focar ce întreține mentalitatea violenței în relațiile internaționale, focar susceptibil să genereze noi primejdii pentru pace.

Sesiunea extraordinară specială a transmis acestei sesiuni problema Orientului Apropiat. Este o mare răspundere pentru această Adunare de a-și concentra toate eforturile în vederea unei examinări aprofundate, care să permită găsirea unei soluții trainice, în conformitate cu interesele vitale ale popoarelor din această regiune.

În perspectiva dimensiunii problemelor care vor confrunta miliardele de locuitori ai planetei noastre în cursul acestei generații — probleme ce se pun și astăzi cu acuitate — trebuie să vedem un motiv nou de lichidare a conflictelor armate și a focarelor de încordare, adevărate obstacole ridicate în calea propășirii popoarelor.

Astăzi problema păcii și securității este indisolubil legată de satisfacerea aspirațiilor legitime de bunăstare și progres ale celei mai mari părți din omenire. Lichidarea discrepanțelor dintre stadiile de dezvoltare a țărilor este un imperativ pentru comunitatea internațională. În timp ce cheia pentru combaterea înapoierii, analfabetismului, foametei rezidă în ultimă instanță în capacitatea fiecărei țări de a-și pune în mișcare resursele materiale și umane proprii și de a se angaja într-un program de dezvoltare, bazat pe știința și tehnologia modernă, revine comunității internaționale și în primul rînd marilor țări industrializate sarcina nobilă de a sprijini și stimula aceste acțiuni. Orice efort în această direcție va fi recompensat fără întîrziere în folosul general al omenirii, care va integra astfel în circuitul mondial al bunurilor și ideilor un potențial de care era pînă acum lipsită.

Pentru a se dedica unui proces intens de dezvoltare, toate statele au nevoie de securitate și de resurse.

Ambele cerințe sînt contrazise de cursa înarmărilor, ambelor cerințe le corespunde comandamentul dezarmării generale. Cursa înarmărilor continuă să fie un afront la adresa omenirii, o condamnabilă risipă de resurse într-o lume lipsită de mijloace de existență, o periculoasă sursă de încordare. Experiența arată că, o dată fabricate, armele creează un potențial de primejdii, fiind susceptibile de a fi folosite fie direct, fie ca instrument al politicii de presiune și amenințare.

Dezarmarea — acest deziderat fundamental al umanității — impune măsuri eficace îndreptate spre distrugerea stocurilor de armamente și în primul rînd spre interzicerea și distrugerea armelor nucleare. Lipsa de rezultate a negocierilor în domeniul dezarmării nu satisface așteptările legitime ale popoarelor, iar situația din lume reclamă o reînnoire a eforturilor în această direcție. Realizarea dezarmării ar duce la promovarea legalității internaționale, la așezarea relațiilor interstatale nu pe forță ci pe rațiune. Forța, și în primul rînd forța armelor, nu poate să rezolve problemele internaționale, ci dimpotrivă, ea nu face decît să îngreuneze și să îndepărteze soluționarea lor.

Încercarea de a asigura primatul dreptului asupra forței a fost și rămîne o năzuință perseverentă a omenirii, pe care șirul fără număr al experiențelor sîngeroase, care dovedeau zădărnicia războiului ca mijloc de realizare a intereselor sau de impunere a voinței față de alte țări, nu fac decît s-o întărească. De la cei vechi care au enunțat dorința ca armele să se plece în fața legii — cedant arma togae — și pînă astăzi, generațiile s-au străduit să perfecționeze instrumentele de soluționare pașnică a litigiilor.

Organizația Națiunilor Unite este o manifestare a acestei năzuințe a omenirii de a substitui violenței și bunului plac norme raționale de conduită, corespunzătoare intereselor generale. Apare mai necesar ca oricînd ca Organizația Națiunilor Unite să reflecte cu fidelitate imaginea lumii contemporane, să devină universală, astfel încît toate statele, fără discriminări, să-și poată aduce contribuția la cauza comună a păcii și cooperării. În arsenalul instrumentelor de acțiune ale Organizației figurează mijloace pașnice indicate de Cartă, și în primul rînd metoda fundamentală a negocierilor care, aplicate în mod constructiv, și-au demonstrat în numeroase rînduri eficacitatea. Concentrarea asupra acestor mijloace pașnice, folosirea lor cu mai mult curaj, cu calm, încredere și perseverență, este de natură să promoveze soluții trainice pentru problemele ce ne stau în față.

La începutul acestei sesiuni este firesc să ne punem întrebarea, devenită tradițională : sub ce semn se vor desfășura lucrările noastre ? Fără a dori să anticipez un răspuns, pe care nu-l putem da înaintea săptămînilor încordate de lucru care ne așteaptă, cred că ceea ce rezultă din ansamblul relațiilor dintre state, precum și din reflectarea lor în activitatea Organizației Națiunilor Unite este necesitatea intensificării eforturilor tuturor țărilor spre rezolvarea problemelor lumii contemporane. Aici aportul oricăruia poate fi de preț. Soluții durabile sînt cele care țin seama de interesele popoarelor, ale statelor în cauză, de principiile relațiilor internaționale, sînt rezolvările fără presiuni și amestec străin. În ceea ce privește criteriul de apreciere a soluțiilor, el nu poate fi altul decît realismul, eficiența și valoarea lor intrinsecă. Procedîndu-se în acest spirit, se vor evita întîrzierile în rezolvarea problemelor internaționale, transformarea lor în cazuri cronice.

La efortul comun de consolidare a păcii și securității sînt chemate să contribuie toate statele, mari sau mici. Istoria demonstrează că, departe de a fi descurajate de disproporțiile în resurse și dimensiuni și fără a nega rolul și răspunderea marilor puteri, țările mici și mijlocii, fie ele europene, africane, asiatice, latino-americane, vădesc vocația lor în imprimarea unui climat de moralitate, de respectare a legalității, în îmbunătățirea relațiilor bilaterale, cu un cuvînt, în acea operă continuă de creare a unui climat de destindere fără care nu se pot concepe marile soluții.

Situația internațională reclamă mai mult ca oricînd sporirea acestor străduanii.

Distinși delegați,

În fața noastră se află un cîmp larg de acțiune. Îmi exprim convingerea că delegațiile vor desfășura inițiative valoroase care să fructifice bogata experiență a statelor membre în folosul păcii și securității internaționale.

Apreciind experiența și competența predecesorilor mei, din rîndul cărora țin să aduc omagiu special distinsului meu coleg, dl. Pazhwak, apelînd la cunoștințele și generozitatea eminentului secretar general U Thant și recurgînd la cooperarea binevoitoare în cadrul celor mai largi consultări, sînt decis să consacru toate forțele mele pentru ca eforturile constructive ale delegațiilor statelor membre să fie încununate de succes.

breviar

13 septembrie

La Palatul Consiliului de Miniştri au început convorbirile oficiale între preşedintele Consiliului de Miniştri al Republicii Socialiste România, Chivu Stoica, şi primul ministru al Republicii Turcia, Suleyman Demirel.

14 septembrie

Preşedintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Chivu Stoica, a primit, la Palatul Consiliului de Stat, pe primul ministru al Republicii Turcia, Suleyman Demirel.

Preşedintele Consiliului de Miniştri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, a primit pe Giovanni Pieraccini, ministrul bilanţului şi programării economice al Italiei, care ne-a vizitat ţara.

Tovarăşul Alexandru Drăghici, membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent, secretar al C.C. al P.C.R., a primit pe deputatul Lucio Luzzatto, membru al Direcţiunii Partidului Socialist Italian al Unităţii Proletare, preşedintele Comitetului italian al păcii, care a făcut o vizită în ţara noastră, la invitaţia Comitetului naţional pentru apărarea păcii.

Preşedintele Marii Adunări Naţionale a Republicii Socialiste România, Ştefan Voitec, a primit delegaţia Adunării Naţionale a Republicii Socialiste Cehoslovace, condusă de Helena Leflerova, vicepreşedinte al Adunării Naţionale.

15 septembrie

Tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a primit pe primul ministru al Republicii Turcia, Suleyman Demirel.

Preşedintele Consiliului de Stat, Chivu Stoica, a primit delegaţia Parlamentului belgian, condusă de Paul Struye, preşedintele Senatului.

Preşedintele Consiliului de Miniştri, Ion Gheorghe Maurer, a primit delegaţia Parlamentului belgian, condusă de Paul Struye, preşedintele Senatului.

16 septembrie

Tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a primit pe ambasadorul extraordinar şi plenipotenţiar al Republicii India în Republica Socialistă România, Amrik Singh Mehta, în audienţă de prezentare.

19 septembrie

Vicepreşedintele Marii Adunări Naţionale, acad. Ştefan S. Nicolau, a primit, la Palatul Marii Adunări Naţionale, delegaţia de parlamentari din Japonia, condusă de Yasuo Otsubo, deputat (Partidul Liberal Democrat) care ne vizitează ţara.

mersul evenimentelor

14—20 septembrie

ÎNTÎLNIRI BILATERALE EUROPENE. La cîteva zile după încheierea vizitei preşedintelui de Gaulle în R. P. Polonă, primul ministru francez Georges Pompidou a început o călătorie oficială în Austria. Documentul publicat la încheierea convorbirilor franco-austriece, care au avut loc cu acest prilej, consemnează între subiectele abordate de premierul Pompidou şi cancelarul Klaus raporturile dintre Austria şi Piaţa comună. Cancelarul Klaus — se spune în comunicat — „a subliniat din nou cu acest prilej importanţa pe care ţara sa o acordă stabilirii de relaţii economice strînse între Austria şi comunitate, ţinînd seama de statutul de neutralitate permanentă a Austriei şi de obligaţiile ce decurg din Tratatul de stat".

Trecînd în revistă probleme de interes mai general, comunicatul afirmă că cei doi oameni de stat „şi-au exprimat satisfacţia faţă de progresele realizate în sensul normalizării şi întăririi relaţiilor între Est şi Vest", precum şi faţă de cooperarea mai strînsă a tuturor ţărilor europene ; ei au căzut de acord „asupra necesităţii de a se continua fără răgaz eforturile în acest sens, în interesul Europei şi al păcii".

În ceea ce priveşte relaţiile bilaterale, s-a apreciat necesară intensificarea cooperării în toate domeniile între cele două ţări.

La Paris a avut loc vizita secretarului de stat pentru afaceri externe al R.S.F. Iugoslavia, Marko Nikezici. El a avut o serie de întrevederi cu omologul său francez, Couve de Murville, cu ministrul economiei şi finanţelor, Michel Debré, şi a fost primit de preşedintele de Gaulle. „Acceptarea, în principiu, de către generalul de Gaulle a invitaţiei preşedintelui Tito de a face o vizită oficială în Iugoslavia şi hotărîrea luată de miniştrii afacerilor externe ai celor două ţări de a instituţionaliza într-un fel consultările franco-iugoslave prin întîlniri frecvente între miniştri şi înalţi funcţionari din cele două ţări, atît în domeniul politic cît şi în domeniul economic, au fost cele două principale rezultate concrete ale vizitei în Franţa întreprinsă de secretarul de stat pentru afaceri externe al Iugoslaviei" — aprecia comentatorul agenţiei France Presse. Presa din Belgrad a subliniat că vizita lui Marko Nikezici la Paris a constituit un aport la întărirea relaţiilor dintre Franţa şi R.S.F. Iugoslavia şi, în acelaşi timp, la cauza cooperării internaţionale.

La sfîrşitul săptămînii trecute a fost dat publicităţii comunicatul cu privire la vizita prietenească în R.S.F. Iugoslavia a lui Antonin Novotny, preşedintele R. S. Cehoslovace, prim-secretar al C.C. al P.C. din Cehoslovacia şi la convorbirile pe care le-a avut cu Iosip Broz Tito, preşedintele R. S. F. Iugoslavia, preşedintele Uniunii Comuniştilor din Iugoslavia. Cei doi preşedinţi şi-au exprimat satisfacţia în legătură cu dezvoltarea relaţiilor dintre Iugoslavia şi Cehoslovacia, dintre partidele comuniste din cele două ţări şi dorinţa extinderii lor în continuare.

Pe agenda contactelor diplomatice ale săptămînii se înscrie şi călătoria oficială pe care primul ministru al Turciei, Suleyman Demirel, o efectuează în aceste zile în U.R.S.S.

CONFERINŢA O.U.A. Cea mai importantă reuniune diplomatică africană cu caracter periodic — sesiunea anuală la nivel înalt a Organizaţiei Unităţii Africane — a întrunit la Kinshasa, pentru patru zile, oficialităţi de primă importanţă (între care 16 şefi de stat) din 37 de ţări ale continentului. Dintre membrii O.U.A. doar Malawi a lipsit ; actul este asociat de hotărîrea guvernului Banda de a stabili relaţii diplomatice cu R.S.A., condamnată cu tărie de ţările africane independente.

Participanţii la cea de-a patra sesiune a O.U.A. au procedat, potrivit cuvintelor împăratului Etiopiei, Haile Selassie, la „consultări reciproce pentru coordonarea politicii lor în interesul şi pentru binele continentului". În centrul atenţiei generale s-au aflat probleme de primă importanţă, interesînd întreaga Africă : lupta împotriva imperialismului, colonialismului şi neocolonialismului, condamnarea politicii de apartheid, consolidarea unităţii africane, lărgirea colaborării dintre statele africane pe plan politic, economic şi cultural. Hotărîrea ţărilor africane de a depune toate eforturile în vederea accelerării procesului de decolonizare a Africii, a consolidării independenţei statelor africane a fost subliniată sugestiv prin ceremonia punerii primei pietre a monumentului lui Patrice Lumumba, care va domina şoseaua ce leagă aeroportul Ndjili de Kinshasa.

Fără a fi înscrisă pe ordinea de zi a lucrărilor, problema mercenarilor din Congo a constituit un subiect de discuţie în urma informării pe care a prezentat-o sesiunii preşedintele Mobutu. El a precizat că dacă în momentul cînd a preluat puterea în ţară se aflau 1 800 de mercenari iar la începutul acestui an mai rămăseseră 187, numărul lor a crescut în ultimele luni la circa 234. O rezoluţie adoptată la propunerea Sudanului cere lichidarea neîntîrziată a prezenţei mercenarilor pe teritoriul congolez şi, în cazul că aceştia nu se conformează hotărîrii, acordarea unui ajutor masiv guvernului Republicii Democratice Congo de către statele membre ale O.U.A. în vederea restabilirii drepturilor sale suverane asupra întregului teritoriu al ţării.

Mulţi dintre ziariştii care au fost martori ai pregătirii conferinţei de la Kinshasa consideră că activitatea depusă de o serie de diplomaţi şi oameni politici din diferite ţări africane pentru a asigura convocarea la data fixată şi buna desfăşurare a lucrărilor conferinţei au avut, între altele, şi semnificaţia unui gest de solidaritate cu eforturile pe care le depune în prezent guvernul congolez în vederea respingerii încercărilor de intervenţie străină în afacerile interne ale ţării.

Un alt „punct fierbinte" al Africii — Nigeria — a consti-

—►

Viena. Convorbirile dintre cancelarul Austriei, Josef Klaus, şi primul ministru al Franţei, Georges Pompidou

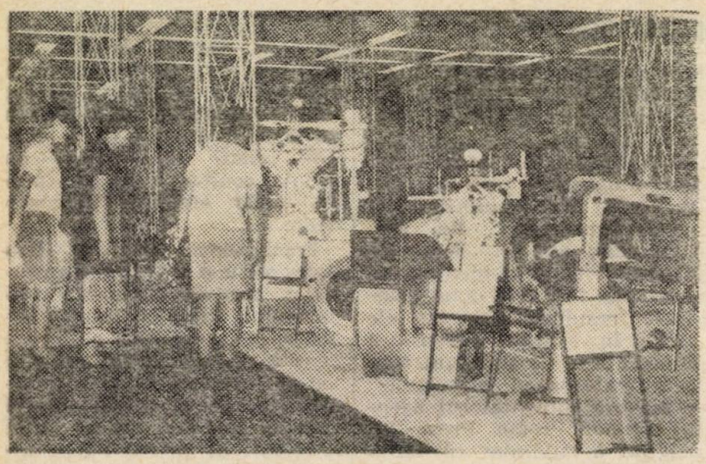

Un aspect al pavilionului României la Tîrgul internațional de toamnă de la Zagreb

tuit, de asemenea, subiect de dezbatere al conferinței, deși nu fusese inițial trecut pe ordinea de zi a lucrărilor. Activitatea intensă a diferitelor delegații s-a fructificat în crearea, cu numai cîteva ore înainte de încheierea sesiunii, a unei comisii consultative care să ia legătura cu guvernul de la Lagos și cu liderii separatiști biafrezi. Din declarațiile făcute la Lagos și Enugu reiese că membrii comisiei vor fi bineveniți în ambele orașe. Observatorii consideră că activitatea comisiei ar putea beneficia de actualul moment cînd evoluția situației pe fronturile de luptă exclude, lăsînd la o parte imprevizibilul, victoria militară rapidă a vreuneia din părți și cînd „războiul petrolului" n-a mai avut loc. (Se știe că avocații companiei „Shell" au putut justifica amînarea platei redevențelor datorate Nigeriei de societate pînă la începutul anului viitor, fapt care a făcut caduce ultimatumurile formulate la Lagos și Enugu pentru plata imediată a sumelor.)

Între rezultatele conferinței de la Kinshasa figurează și aportul său la normalizarea relațiilor dintre unele state africane. După șapte ani de tensiune, provocată de un conflict de frontieră, Somalia și Kenya au hotărît să procedeze la un schimb de ambasadori și să întreprindă acțiuni pentru reglementarea problemelor bilaterale în suspensie. Întîlnirile împăratului Etiopiei cu primul ministru al Somaliei în zilele conferinței au fost interpretate, de asemenea, ca expresii ale dorinței ambelor părți de a negocia asupra diferendelor existente între cele două țări. Convorbirile vor continua la nivel inferior la Addis Abeba, prin abordarea problemei delimitării frontierei somalo-etiopiene, care tulbură relațiile dintre cele două țări din iulie 1960 (data dobîndirii independenței de către Somalia).

NOI MANIFESTĂRI ALE OPOZIȚIEI ÎN VIETNAMUL DE SUD

Apreciat ca o încercare inabilă de a conferi „legalitate" regimului militar de la Saigon, scrutinul de la 3 septembrie a prilejuit, în ciuda măsurilor represive imaginate de organizatorii săi, noi manifestări ale opoziției populației sud-vietnameze față de politica echipei saigoneze și de prezența americană în Vietnam. Falsificarea rezultatelor alegerilor a provocat o creștere bruscă a mișcării de protest antiguvernamentale și antiamericane. „O adevărată epidemie de antiamericanism de o intensitate puțin obișnuită — transmitea zilele trecute un corespondent de presă din Saigon — se propagă cu repeziciune în principalele centre sud-vietnameze". În ultima vreme, tonul presei de la Saigon a fost deosebit de vehement : „aceste alegeri au fost atît de trucate — scria cotidianul «Tien» — încît chiar Diem sau Nhu și-ar fi scos pălăria".

În capitala Vietnamului de sud, studenții Facultății de științe, întruniți zilele trecute într-un miting, au adoptat o declarație în care cer Statelor Unite „să nu se amestece în treburile interne ale Vietnamului de sud". Cu acest prilej, pentru prima oară în public, a fost formulat un atac direct împotriva prezenței americane în Vietnamul de sud.

Așa cum prevăzuseră observatorii politici încă înainte de desfășurarea alegerilor, perioada post-electorală la Saigon a debutat cu acțiuni de represiune împotriva forțelor care s-au opus orientării tandemului Thieu-Ky. Avocatul Dzu, care s-a pronunțat în timpul campaniei electorale pentru încetarea războiului și inițierea de tratative, a fost deferit justiției sub acuzația de deturnare de fonduri (afacere care deja fusese casată în urmă cu cîțiva ani). Presei sud-vietnameze i-a fost adresat un avertisment sever iar agențiilor străine de presă unul „mai voalat" în legătură cu modul în care au informat opinia publică despre desfășurarea alegerilor. (Se știe că numeroase organe de presă au dezvăluit fraudele electorale comise de oficialități.)

Perioada post-electorală găsește echipa Thieu-Ky la fel de dezbinată ca înaintea alegerilor. Destrămarea echipei guvernamentale este în actualul moment un proces pe care numai presiunile serioase exercitate de „consiliul generalilor" sud-vietnamezi îl mai frînează, consideră observatorii. „Divergențele dintre președintele republicii, generalul Thieu, și co-listierul său, generalul Ky, par să crească" — scrie „Le Monde". Cel mai recent motiv de neînțelegere între cei doi îl constituie desemnarea capului guvernului saigonez (Ky a devenit în urma alegerilor vicepreședinte), pentru care fiecare general are candidatul său.

„RELAȚIILE SPECIALE" AMERICANO-BRITANICE constituie de cîteva zile una din temele predilecte ale presei occidentale. Hotărîrea Congresului american de a anula contractul încheiat cu Marea Britanie privind achiziționarea unor culegătoare de mine de către S.U.A. a declanșat un moment critic în raporturile dintre Washington și Londra. Contractul respins trebuia să compenseze o parte din cheltuielile Angliei pentru cumpărarea a 50 de bombardiere americane F-111 pentru care guvernul de la Londra urma să plătească 300 de milioane de dolari. Zilele trecute, însă, Congresul american a acceptat ca industria navală britanică să doteze marina S.U.A. numai cu două remorchere maritime (în locul celor 16 vase culegătoare de mine proiectate).

Țăranii din prefectura Chiba (Japonia) au organizat un marș de protest împotriva exproprierii unor terenuri fertile în vederea transformării lor în aeroporturi militare

La Londra, vetoul Congresului a fost resimțit ca „o lovitură sub centură" („Sunday Telegraph"). Doi membri ai cabinetului — George Brown și Denis Healey — au trimis de urgență peste ocean cîte o scrisoare la ministerele americane omologe celor pe care le conduc, cerînd explicații asupra nerespectării angajamentelor asumate anul trecut în privința compensațiilor. Ca membru al cabinetului care a renunțat la construcția avionului TSR-2 (englezesc) în favoarea achiziționării lui F-111 (american) Healey s-a grăbit să asigure Parlamentul că episodul nu pune în discuție fondul acordului de compensație.

Presa britanică se pronunță, însă, fără menajamente atunci cînd încadrează vetoul Congresului în ansamblul „relațiilor speciale" anglo-americane. „Nu este prea limpede de ce Anglia semnează contracte în timp ce S.U.A. se limitează să se declare de acord cu înțelegeri" („Times"). „Fiecare acord (cu S.U.A. — n.n.) este însoțit de condiții dezavantajoase pentru Anglia" („Daily Express"). Pornind de la episodul respingerii contractului, „Daily Mail" trage concluzia că „relațiile speciale" anglo-americane „nu mai există" ; „Daily Express" subscrie la criticile aduse de Franța principiilor care stau la baza raporturilor S.U.A. cu țările vest-europene iar „Guardian" vede posibilă deteriorarea relațiilor S.U.A. „cu fiecare din aliații săi occidentali". (Opinie separată face liberalul „Observer" care vede în nerespectarea acordului latura „concesiilor mutuale" a relațiilor anglo-americane).

Privind episodul dintr-un alt unghi, acela al mobilurilor care au determinat Congresul să refuze achiziționarea navelor engleze, Jacques Almaric de la „Le Monde" consideră că, între altele, votul are și semnificația penalizării unei țări care întreține relații comerciale cu R. D. Vietnam. Almaric amintește de amendamentul la legea privind ajutorul acordat în străinătate, adoptat de Camera Reprezentanților, care interzice cumpărarea de către S.U.A. a oricărui material militar de la o țară care are schimburi comerciale cu R. D. Vietnam. Dacă situația se prezintă într-adevăr așa, consideră ziaristul de la „Le Monde" — „relațiile speciale" anglo-americane riscă să cunoască momente mult mai grele decît cel actual.

Corneliu VLAD

În interesul cooperării economice

Convorbire cu Titus CRISTUREANU
vicepreședinte al Camerei de Comerț

Geneva. În timpul lucrărilor sesiunii Consiliului O.N.U. pentru Comerț și Dezvoltare

Lucrările celei de-a V-a sesiuni a Consiliului O.N.U. pentru Comerț și Dezvoltare au prilejuit o amplă trecere în revistă a modului cum au fost puse în practică recomandările primei Conferințe U.N.C.T.A.D. Totodată, sesiunea a avut menirea să pregătească în linii mari ordinea de zi provizorie a celei de a doua Conferințe a Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare, care va avea loc în lunile februarie-martie 1968 la New Delhi.

La lucrările recentei sesiuni a participat și o delegație română, condusă de dr. docent Titus Cristureanu, vicepreședinte al Camerei de Comerț a Republicii Socialiste România. La solicitarea revistei noastre, șeful delegației române a avut amabilitatea de a răspunde la unele întrebări ale colaboratorului nostru.

— Date fiind ordinea de zi și varietatea problemelor dezbătute, cum apreciați lucrările acestei sesiuni, în comparație cu reuniunile anterioare?

— În ansamblu, sesiunea a V-a poate fi considerată ca una din cele mai rodnice ale Consiliului pentru Comerț și Dezvoltare. Se poate aprecia, de asemenea, că spiritul de înțelegere în care s-au desfășurat lucrările și-a pus amprenta și a trasat liniile directoare pentru lucrările viitoarei Conferințe de la New Delhi, chemată să elucideze probleme de importanță incontestabilă: liberalizarea comerțului produselor de bază, relațiile comerciale dintre țările având sisteme social-economice diferite, politica de prețuri, exporturile de articole manufacturate și semimanufacturate ale țărilor în curs de dezvoltare și altele.

— Ce importanță prezintă pentru îmbunătățirea și extinderea colaborării și cooperării internaționale propunerile făcute de diferite delegații, problemele discutate și concluziile finale?

— Caracteristica de bază a acestei sesiuni constă în faptul că a scos în evidență importanța comerțului țărilor socialiste cu țările în curs de dezvoltare, cît și cu țările occidentale dezvoltate din punct de vedere industrial. În acest cadru, documentele emise de către Secretariatul Consiliului și discuțiile care au avut loc au subliniat că, în ce privește comerțul țărilor socialiste, prin dinamica sa, el a avut repercusiuni favorabile asupra ansamblului schimburilor comerciale mondiale și îndeosebi asupra celor ale țărilor în curs de dezvoltare. În raportul final se afirmă clar că numeroși reprezentanți și-au exprimat satisfacția în legătură cu extinderea schimburilor comerciale între țări cu sisteme social-economice diferite, furnizînd ei înșiși date complimentare privind locul unor țări în comerțul cu țările socialiste. În acest sens, numeroși delegați au apreciat drept pozitiv faptul că sectorul cel mai dinamic al comerțului mondial îl reprezintă comerțul țărilor socialiste cu țările în curs de dezvoltare. Totodată, așa cum rezultă tot din raportul final, reprezentanții țărilor în curs de dezvoltare și-au exprimat satisfacția pentru asistența economică și tehnică pe care le-au furnizat-o în ultimii ani țările socialiste.

În ce privește comerțul dintre țările occidentale dezvoltate din punct de vedere industrial și țările socialiste europene — se notează în raportul final — factori noi au contribuit la extinderea acestui comerț. Față de aceste constatări, țările socialiste reprezentate în Consiliu au remarcat însă că relațiile de comerț exterior dintre cele două grupuri de țări continuă să rămînă sub posibilități, atît sub raportul volumului, cît și al structurii lor. De aceea, reprezentanții țărilor socialiste, între care și delegația română, au insistat asupra necesității de a se înlătura practicile discriminatorii în materie de tarife vamale, contingentele de import și alte măsuri vexatorii, care se mai întîlnesc în politica comercială a partenerilor occidentali. În cursul dezbaterilor s-a apreciat în unanimitate că problema relațiilor comerciale dintre țări cu sisteme economice și sociale diferite trebuie să constituie un subiect important în cadrul Conferinței de la New Delhi.

— V-am ruga să ne vorbiți despre contribuția delegației române la lucrările sesiunii.

— La recenta sesiune, delegația română a reafirmat principiile promovate de Republica Socialistă România care — dezvoltînd continuu, în primul rînd, cooperarea economică și tehnico-științifică, legăturile comerciale cu țările socialiste — militează activ pentru relații comerciale cu toate țările lumii, indiferent de orînduirea lor socială și politică, fără bariere și discriminări, pe baza egalității depline în drepturi, a respectării independenței și suveranității, a neamestecului în treburile interne, a respectului și avantajului reciproc. În această ordine de idei, la recenta sesiune s-a discutat problema găsirii unor noi forme de promovare a comerțului, în afară de cele clasice; este vorba de metoda cooperării industriale, tehnice și științifice. Acest subiect a fost înscris pe ordinea de zi și a suscitat un interes unanim. Trebuie subliniat că această problemă a fost prezentată de delegația României încă la cea de a IV-a sesiune a Consiliului. La recenta sesiune, problema cooperării nu numai că a fost înscrisă în raportul final dar ea figurează și pe ordinea de zi provizorie a viitoarei Conferințe de la New Delhi.

De un larg ecou s-a bucurat și o altă propunere a delegației române. Este vorba de propunerea privind necesitatea formării de cadre cu înaltă calificare pentru sectorul de comerț exterior. Numeroase delegații, în special din țările în curs de dezvoltare, consideră că eforturile de a-și îmbunătăți locul în comerțul mondial se reflectă, între altele, în eficiența comerțului lor exterior; or, această eficiență nu poate fi obținută fără cadre pregătite la un nivel superior. Participanții la sesiune au apreciat în mod unanim că pregătirea unor cadre de înaltă calificare constituie una din condițiile accelerării progresului în materie de comerț exterior, îndeosebi în țările în curs de dezvoltare. Ca urmare, și această propunere a fost inclusă pe ordinea de zi provizorie a viitoarei Conferințe U.N.C.T.A.D.

În concluzie, se poate afirma, fapt apreciat de altfel și de sesiune, că România — prin propunerile pe care le-a prezentat, prin luările de poziție ale reprezentanților săi — a adus o contribuție de seamă la buna desfășurare a lucrărilor celei de-a V-a sesiuni a Consiliului pentru Comerț și Dezvoltare, sprijinind în permanență interesele țărilor în curs de dezvoltare, năzuința lor spre progres economic și social și contribuind și pe această cale la extinderea colaborării și cooperării internaționale.

În încheiere, aș vrea să remarc că a fost bine primită informarea prezentată de secretarul general al U.N.C.T.A.D., dr. Raul Prebisch, și de directorul general al G.A.T.T., dl W. White, în care au adus la cunoștință că, în scopul de a se elimina o serie de paralelisme dintre U.N.C.T.A.D. și G.A.T.T., s-a convenit să se creeze un centru comun de documentare în materie de comerț internațional, centru destinat în special promovării exporturilor țărilor în curs de dezvoltare. Acest aranjament urmează să fie aprobat de forurile corespunzătoare de conducere — pentru U.N.C.T.A.D. de Conferința de la New Delhi, iar pentru G.A.T.T. de către conferința miniștrilor de comerț exterior, convocată de acest organism în luna noiembrie la Paris.

T. NIȚESCU

interviul nostru

Suleyman DEMIREL

primul ministru
al Republicii Turcia

Colaborarea turco-română

Între 13 și 17 septembrie 1967, primul ministru al Republicii Turcia, Suleyman Demirel, a făcut o vizită oficială în România, ca răspuns la vizita făcută în Turcia, vara trecută, de președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer.

Premierul turc a fost primit de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, de președintele Consiliului de Stat, Chivu Stoica, și a avut convorbiri cu președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer. Cu aceste prilejuri s-au purtat convorbiri privitoare la dezvoltarea relațiilor româno-turce și asupra unor probleme internaționale actuale de interes comun.

La încheierea vizitei sale, primul ministru al Republicii Turcia a avut amabilitatea să răspundă cîtorva întrebări adresate de revista „Lumea" :

— Cum apreciați stadiul actual al relațiilor dintre Turcia și România și perspectivele lor de dezvoltare ?

— Rezultatele convorbirilor pe care le-am avut la București cu primul ministru al României, Excelența Sa dl Maurer, și cu ceilalți interlocutori români, sînt cuprinse în comunicatul comun dat publicității. Aș vrea să subliniez că relațiile dintre România și Turcia au intrat într-o etapă satisfăcătoare. În special, în domeniul relațiilor noastre economice, comerciale și culturale a fost înregistrată o serioasă și importantă dezvoltare. Baza acestei dezvoltări o constituie atmosfera de înțelegere reciprocă și de sinceritate existentă între cele două țări ; continuării acestei atmosfere îi acordăm o mare importanță. Contactele pe care le-am avut la București, pe baza principiilor egalității în drepturi a celor două țări, a suveranității, a respectării integrității teritoriale și a neamestecului în treburile interne, dovedesc hotărîrea de a continua dezvoltarea acestui climat de înțelegere și sinceritate. Din acest punct de vedere sînt convins că relațiile și colaborarea turco-română vor continua să se dezvolte. Această cooperare corespunde intereselor relațiilor reciproce dintre cele două țări și este totodată în interesul cauzei păcii, atît în regiunea noastră geografică cît și în lume.

— Ce rol acordați unei tot mai bune înțelegeri între statele din Balcani în procesul consolidării păcii și securității Europei ?

— Turcia este convinsă că pacea mondială reprezintă un tot unitar. Pornind de la aceasta, instaurarea și consolidarea unui climat de înțelegere și cooperare între țările din Balcani pe baza respectului reciproc vor aduce o contribuție însemnată la realizarea destinderii în întreaga Europă. Semnificația și importanța dezvoltării relațiilor dintre țările balcanice pot fi mai bine înțelese dacă vom avea în vedere faptul că Peninsula Balcanică este de mai mulți ani o regiune a stabilității. Turcia va continua să facă tot ce-i stă în putință în ce privește dezvoltarea relațiilor de colaborare între statele balcanice.

Cu vecinii săi, Turcia a desfășurat pînă astăzi o activitate comună, în special în domeniul turismului. Se știe că, din punct de vedere al investițiilor, turismul constituie pentru țările în curs de dezvoltare o importantă sursă de valută. În acest domeniu potențialul țărilor balcanice este mare. E necesar ca, prin instaurarea unei colaborări în interesul nostru, al tuturor, să folosim acest potențial într-un mod și mai rodnic. În acest sens, sper foarte mult în viitorul cooperării care a început între țările balcanice. Turcia acordă importanță relațiilor sale cu țările balcanice și în celelalte domenii, economic și comercial, căutînd noi și noi sectoare de colaborare.

— Ce principale probleme economice stau în fața Turciei, în ce mod își propune guvernul dv. rezolvarea acestora și care sînt principalele linii directoare ale planului de dezvoltare economică a țării dv. ?

— Începînd mai ales din ultimii ani, Turcia se află într-o etapă de rapidă dezvoltare. Planul cincinal de dezvoltare a economiei prevede o creștere anuală de 7 la sută a venitului național net ; în 1966 ritmul de creștere a fost de 9,8 la sută.

Scopul esențial al eforturilor noastre de dezvoltare este ridicarea nivelului de viață, din toate punctele de vedere, al cetățeanului turc, de creare a unor condiții de viață mai bune, mai prospere, în spiritul dreptății sociale, principiu ce nu poate fi nesocotit în epoca noastră. Acest scop confirmă necesitatea dezvoltării generale a economiei naționale. Asemenea oricărei țări în curs de dezvoltare, desigur că și Turcia se găsește în fața unor importante probleme economice. Expunerea acestor probleme ar răpi mult timp și ar ocupa mult spațiu. De asemenea, pagini întregi ar ocupa explicarea numai a liniilor directoare ale planului de dezvoltare. Vreau doar să menționez că planul de dezvoltare economică prevede, pe de o parte, creșterea producției agricole și prin aceasta sporirea atît a puterii de cumpărare a țăranului turc, cît și asigurarea necesităților de hrană ale populației în continuă creștere ; pe de altă parte, industrializarea rapidă și realizarea construcțiilor necesitate de aceasta — drumuri, porturi, baraje, centrale electrice și altele. Planul de dezvoltare economică a fost alcătuit într-un mod echilibrat, ținîndu-se seama de realitățile și posibilitățile țării noastre. Ca urmare a aplicării cu succes pînă astăzi a liniilor directoare ale acestui plan, națiunea noastră privește cu încredere viitorul.

— Vă rugăm să ne împărtășiți impresiile dv. în legătură cu locurile vizitate în țara noastră.

— Vizita în România mi-a lăsat impresii pozitive. Bucureștiul cu piețele și bulevardele sale largi, cu clădirile sale impunătoare, cu parcurile sale frumoase este, fără îndoială, unul din centrele importante ale Balcanilor, din toate punctele de vedere. De asemenea, vreau să subliniez că ne-a plăcut mult Constanța, care are rolul unei artere principale în ce privește comerțul exterior al României. Construcțiile turistice de aci constituie expresia cea mai frumoasă a eforturilor depuse de țara dv. în acest domeniu.

În locurile pe care le-am vizitat am văzut națiunea română muncind cu entuziasmul care o caracterizează, am avut prilejul să constat eforturile deosebite depuse pe drumul industrializării țării.

Mă folosesc de acest prilej ca să transmit prin revista „Lumea" nobilei națiuni române urările mele cele mai bune de prosperitate și fericire.

Un fructuos schimb de vederi

Vizita făcută în țara noastră de primul ministru al Republicii Turcia, Suleyman Demirel, se înscrie în șirul acțiunilor întreprinse de România și Turcia în direcția dezvoltării fructuoase a relațiilor multilaterale dintre statele și popoarele noastre. Continuîndu-se, cu acest prilej, schimburile de vederi începute cu ocazia vizitei în Turcia a președintelui Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, convorbirile de la București au prilejuit efectuarea unui bilanț al eforturilor depuse în ultimul an și trasarea unor jaloane în vederea colaborării viitoare.

Din comunicatul dat publicității, din discursurile rostite ca și din declarațiile făcute cu diverse prilejuri rezultă că ambele părți au apreciat pozitiv cursul favorabil luat în ultimul timp de relațiile bilaterale româno-turce și au exprimat dorința comună de a le extinde și mai mult în anii următori. S-a subliniat că hotărîrile adoptate în vara anului trecut se realizează satisfăcător. Acordurile și convențiile încheiate, schimburile parlamentare, guvernamentale, cele de natură economică și cultural-științifică mărturisesc dezvoltarea continuă a legăturilor dintre statele noastre, în spiritul prieteniei și al bunei vecinătăți, pe baza principiilor suveranității și independenței naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc. „Ambele părți — se subliniază în comunicatul publicat — și-au exprimat dorința de a continua contactele dintre conducătorii celor două țări și schimburile nemijlocite de păreri, care au un rol deosebit de important în cunoașterea și apropierea reciprocă, în întărirea prieteniei dintre popoarele român și turc".

În timpul vizitei sale, premierul turc a putut vedea cîteva importante obiective industriale și s-a putut informa cu privire la nivelul de dezvoltare generală la care a ajuns țara noastră. România, la rîndul ei, cunoaște și apreciază realizările obținute de poporul turc în ultima vreme și urmărește cu atenție eforturile pe care le depune în vederea traducerii în viață a obiectivelor înscrise în programul de dezvoltare economică pe următoarea perioadă de vreme.

Vizita înalților oaspeți turci și convorbirile pe care le-au avut cu conducătorii statului nostru au confirmat o dată în plus că existența unor regimuri sociale deosebite și a unor puncte de vedere diferite cu privire la unele probleme nu trebuie să ridice obstacole în calea intensificării eforturilor de colaborare, a explorării tuturor posibilităților pentru dezvoltarea contactelor, pentru întreținerea unui dialog viu, constructiv asupra tuturor problemelor de interes comun.

Abordarea problemelor vieții internaționale a permis celor două părți să-și expună punctele de vedere cunoscute asupra unora dintre chestiunile de actualitate și să ajungă la păreri comune în unele privințe. Ambele părți au subliniat că toate statele, fie ele mari sau mici, trebuie să depună eforturi susținute pentru realizarea unui climat de destindere și de înțelegere internațională, pentru salvgardarea păcii și securității în lume.

În problemele dezarmării generale, cei doi prim-miniștri și-au exprimat convingerea că efectuarea acesteia sub un control internațional eficace ar constitui o garanție reală pentru pace. S-a exprimat, de asemenea, dorința ca la încheierea unui tratat privind nediseminarea armelor nucleare, instituindu-se un control eficace și nediscriminatoriu, să se țină seama de preocupările legitime ale tuturor statelor pentru securitatea lor și să se asigure totodată posibilitatea egală pentru toți de a acționa în direcția folosirii pașnice a energiei atomice. Un asemenea tratat ar constitui un pas important pe calea dezarmării.

Analizînd situația din Asia de sud-est, cei doi prim-miniștri au subliniat necesitatea reglementării problemei vietnameze pe baza acordurilor de la Geneva.

După ce și-au expus punctele lor de vedere cunoscute, premierii României și Turciei au considerat că stabilirea păcii în Orientul Apropiat trebuie să aibă loc prin respectarea normelor de drept, prin aplicarea principiilor înscrise în Carta O.N.U. Ei și-au exprimat opoziția față de folosirea forței ca mijloc de a obține avantaje teritoriale sau alte avantaje politice.

O deosebită atenție a fost acordată problemei dezvoltării relațiilor de înțelegere și bună vecinătate între toate țările din Balcani, de pe continentul european și din întreaga lume. „România — arăta președintele Consiliului de Miniștri al țării noastre, Ion Gheorghe Maurer — acordă o deosebită atenție securității europene și, în acest cadru, creării unui climat de înțelegere și bună vecinătate în regiunea Balcanilor, atît de mult încercată în trecut de conflicte și războaie. Țara noastră va acționa și în viitor cu perseverență pentru dezvoltarea colaborării între statele balcanice, avînd convingerea că aceasta corespunde intereselor vitale ale poporului român și ale tuturor vecinilor săi din Balcani". La rîndul său, premierul Demirel declara : „Salutăm și apreciem eforturile României în direcția reglementării și soluționării conflictelor și diferendelor între națiuni, pe care omenirea le simte din plin. Eforturile permanente pe care le depuneți și în ce privește regiunea Balcanilor, direcție în care cooperăm în pace și în spiritul păcii, le considerăm ca o garanție a viitorului regiunii noastre".

Comunicatul ca și discursurile celor doi prim-miniștri au scos în evidență că raporturile de bună vecinătate și colaborare dintre România și Turcia aduc o contribuție importantă la evoluția favorabilă a relațiilor din această regiune, la întărirea păcii și securității internaționale.

Rodnicele rezultate cu care au luat sfîrșit întrevederile româno-turce vor da, cu siguranță, un nou impuls dezvoltării viitoare a raporturilor multilaterale dintre cele două țări.

Eugen PHOEBUS

reflector

SUCCESIUNEA LUI MENDE

Desemnarea lui Walter Scheel ca președinte al partidului liber-democrat dă un titular postului rămas vacant prin retragerea lui Erich Mende, dar nu pune capăt crizei prin care trece partidul. De fapt, criza a început încă din decembrie 1966 cînd, prin crearea „marii coaliții" a creștin-democraților și social-democraților, liberalii au fost împinși în opoziție. Micul partid care își trăgea puterea din alianța guvernamentală cu U.C.D.—U.C.S. și o anumită autoritate din faptul că, din cînd în cînd, proclama poziții diferite de ale importantului său asociat, nu a izbutit să se afirme ca un adversar redutabil al echipei guvernamentale. Minat de decepția suferită în decembrie, agitat de tendințe contradictorii, P.L.D. începuse să pregătească într-o atmosferă destul de ternă congresul său care va avea loc la Freiburg, în ultimele zile ale lui ianuarie 1968.

În acest climat, știrea că Erich Mende a hotărît să nu se mai consacre în întregime partidului pe care l-a condus timp de opt ani și că a devenit de la 1 septembrie președintele Consiliului de administrație al filialei înființate în R.F.G. de o mare firmă americană, a produs consternare și proteste. În urma cărora, Mende a anunțat că la Freiburg nu va mai candida pentru funcția de președinte al P.L.D.

Succesorul său, desemnat săptămîna trecută, Scheel, în vîrstă de 48 de ani, este el însuși un om de afaceri cu importante interese în societățile bancare din Düsseldorf. Membru al P.L.D. din 1946, deputat în Bundestag din 1953, președinte în 1958 al comisiei pentru cooperarea cu țările slab dezvoltate, apoi ministru (pînă în 1966) al legăturilor cu aceste țări, Scheel devine totuși succesorul lui Mende în urma eliminării succesive a altor eventuali concurenți. În momentul în care alegerea încă nu era fixată asupra sa, „Die Welt" amintea că, deși numericește restrîns, P.L.D. reprezentase totuși în ultimele luni principala formație de opoziție și se întreba cine va prelua de aci încolo sarcina de a-i păstra acest rol. Ziarul hamburghez conchidea : „Poate că Erich Mende nu era omul potrivit. Dar cine ar putea fi ?" Și adăuga o frază în care vorbea despre „vid la conducerea P.L.D."

GREVA ÎNVĂȚĂTORILOR AMERICANI

În S.U.A. anul școlar a început dar majoritatea celor 900 de școli publice din statul New York — cea mai mare circumscripție școlară a Statelor Unite — au rămas închise, în fața lor aflîndu-se pichetele de grevă ale învățătorilor și profesorilor. Cadrele didactice au declarat grevă cerînd mărirea salariilor — care în unele regiuni sînt mai mici chiar decît cele ale liftierilor — și pentru îmbunătățirea condițiilor de predare. O comisie de conciliere formată în grabă a propus greviștilor o sporire a salariilor. Sindicatul care conduce această acțiune a refuzat însă oferta, insistînd și asupra celei de-a doua revendicări : îmbunătățirea condițiilor de predare. Cadrele didactice cer micșorarea claselor (supraîncărcate acum) și acordarea de împuterniciri cu privire la sancționarea sau eliminarea copiilor care împiedică buna desfășurare a lecțiilor. De la New York, valul de nemulțumiri s-a extins și în alte state : Kentucky, Florida, Michigan, Detroit. Aici greva are un caracter oficial, pe cînd în statul New York acțiunea este denumită „încetarea lucrului", deoarece o lege intrată recent în vigoare prevede amendarea sindicatelor din serviciile publice care declară grevă.

Paul STRUYE

președintele Senatului belgian

Relațiile internaționale trebuie să se sprijine pe realități vii

În Belgia, acum cîțiva ani, remarcam atmosfera de intimitate calmă din casele în care am fost invitată. Probabil că atmosfera aceasta ține nu atît de cadru cît de oameni, de vreme ce am regăsit-o pe mica terasă a apartamentului ocupat de președintele Senatului belgian cu soția sa la Athénée Palace și unde, în calitate de șef al delegației parlamentare care ne vizita țara, Paul Struye îmi vorbea săptămîna trecută pentru cititorii „Lumii". Pe deasupra măsuței încărcate cu ziare (printre care „La Libre Belgique", organul social-creștin, unde Paul Struye aduce de ani îndelungați contribuția cronicilor sale periodice), oaspetele Marii Adunări Naționale a țării noastre îmi spune :

— Vizita noastră încă nu s-a încheiat, impresiile nu s-au așezat, dar pentru cineva care, ca mine, vine pentru prima dată în România, luarea de contact se definește în primul rînd prin cordialitatea ei. Ospitalitatea românească are un „ce" deosebit, o căldură omenească particulară. Am întîlnit-o în contactele cu colegii noștri din Marea Adunare Națională, am întîlnit-o în cursul itinerarului nostru de două zile, de-a lungul Văii Prahovei și la Brașov. În timpul acesta, meteorologia n-a fost totdeauna clementă cu noi, dar climatul relațiilor umane, extrem de prietenesc, a fost constant. Cred, de altfel, că interesul unei călătorii ca a delegației noastre parlamentare constă tocmai în faptul că determină apropieri printr-o cunoaștere directă, francă, a realităților, a oamenilor. Asemenea contacte constituie o cale pe care se poate progresa către pace.

Întrevederile pe care le-am avut chiar azi dimineață cu d-nii Chivu Stoica și Ion Gheorghe Maurer mi-au întărit această convingere. În convorbirile îndelungate pe care le-am avut cu președintele Consiliului dv. de Stat și cu președintele Consiliului dv. de Miniștri s-a confirmat și s-a îmbogățit ceea ce știam despre statornica preocupare a României pentru strîngerea relațiilor între statele europene, între toate statele europene, în spiritul înțelegerii și al cooperării. Preocuparea aceasta a marcat de altfel întîlnirile româno-belgiene din ultimii ani, fie că a fost vorba de întîlniri bilaterale sau internaționale ale parlamentarilor, fie că ne gîndim la deosebit de apreciata vizită a ministrului dv. de externe, dl Corneliu Mănescu, la Bruxelles. La eficiența tuturor acestor întîlniri a contribuit neîndoielnic și climatul de simpatie care le-a caracterizat.

Vedeți, în calitatea mea de jurist, cred în importanța și în rolul tratatelor, acordurilor, angajamentelor internaționale. Dar ele trebuie să se sprijine pe realități vii. Printre acestea, contactele personale mi se par a juca un rol de seamă.

— Cum considerați, domnule președinte, evoluția relațiilor dintre țările noastre în raport cu ansamblul vieții internaționale ?

— Ca prezentînd un interes deosebit. Pentru înțelegere și cooperare, trebuie ca partenerii să facă ambii cîțiva pași unul către celălalt. Belgia și România, situate geografic în zone diferite ale continentului, avînd o condiție istorică diferită, au putut, rămînînd fiecare credincioasă alianțelor sale, să se găsească alături în comuna lor preocupare pentru pace, pentru securitatea europeană. Ambele țări au fost, de pildă, la O.N.U., semnatare ale rezoluției celor nouă, al cărei principal merit revine României. Sub semnul acestei preocupări comune s-au desfășurat în general contactele româno-belgiene despre care am mai vorbit — sub semnul acestei preocupări și cu sentimentul comun că tot ceea ce facem acum are greutate pentru viitor. Ca să se parcurgă etapele destindere, înțelegere, cooperare.

— Este formularea cunoscută, folosită de președintele de Gaulle...

— Da. Mi se pare foarte adecvată. Președintele de Gaulle are de altfel și meritul de a fi spus și reafirmat cu glas tare ceea ce mulți alți oameni de stat vest-europeni gîndesc în tăcere cu privire la recunoașterea frontierei Oder-Neisse. Eu însumi sînt și m-am declarat partizan al recunoașterii frontierelor actuale. Este, cred, o condiție a securității europene. O alta este să se încurajeze dezvoltarea pe diferite planuri a raporturilor inter-germane. Germania scindată constituie o situație nefirească în centrul continentului. Fără îndoială, normalizarea relațiilor României cu Republica federală reprezintă, în spiritul preocupărilor despre care vorbim, o acțiune foarte pozitivă. Trebuie să se realizeze o apropiere între țările celor două blocuri existente pe continentul nostru. La aceasta își propune să contribuie și proiectul Harmel de reconsiderare a alianței atlantice...

— În ce constă propriu-zis ?

— Nu este încă un plan elaborat ca atare, cu capitole și paragrafe. Dar a fost aprobat în unanimitate de parlamentul nostru tocmai pentru că exprimă această aspirație spre cooperare. De vreme ce încă există blocuri, am dori ca măcar substanța lor să nu fie dominant militară. De unde ideea aceasta de a da și alte atribuții celui din care facem parte. Pînă în momentul cînd blocurile vor putea dispărea, am dori măcar să netezim asperitățile. Sperăm că și proiectul nostru ar putea fi un aport.

— Urmează să fie discutat, mi se pare, în viitoarea sesiune a Consiliului ministerial al alianței ?

— Da, poate în mai multe viitoare sesiuni. O asemenea discuție se desfășoară în diferite etape.

— Îmi permit, domnule președinte, o întrebare cu privire la activitatea dv. publicistică. Printre lucrările dv. am găsit trei titluri a căror alăturare m-a surprins întrucîtva : „Evoluția sentimentului public sub ocupația germană", „Noile reflecții ale consilierului Eudoxiu" și un studiu despre Taine, publicate toate trei în perioada imediat postbelică. Prima și a treia indică sfere de preocupare foarte deosebite, cea de a doua sună enigmatic.

— „Evoluția sentimentului public" aduna în volum rapoartele pe care, din șase în șase luni, le-am trimis guvernului belgian în exil la Londra și unora din guvernele aliate, de la începutul ocupației și pînă la eliberare, pentru a expune amănunțit și foarte obiectiv transformările care se puteau remarca în rîndurile populației.

— Un fel de anticipare a sondajelor de opinie publică ?

— Într-un sens, da. Dar fără posibilitatea, firește, de a ancheta la lumina zilei... „Consilierul Eudoxiu" necesită o explicație prealabilă. În timpul primului război mondial, un consilier de la Curtea de Casație a publicat clandestin sub titlul „Reflecțiile consilierului Eudoxiu", o succesiune de scrisori în care satiriza comportarea unor personalități ale vieții publice, unor ziare, unor tipuri umane. Am urmat acest exemplu în perioada celui de-al doilea război mondial cu „Noile reflecții ale consilierului Eudoxiu". Cît despre Taine, l-am recitit atunci, l-am studiat tot în acei ani, din nevoie spirituală. Ceea ce am scris, apoi, după război, poartă în întregime pecetea formației mele de jurist. În legătură cu aceasta, trebuie să vă spun că am remarcat în România o vie activitate de cercetări și elaborare în domeniul dreptului. Faptul m-a frapat cu atît mai mult cu cît azi în toate țările, independent de apartenența la un sistem sau la celălalt — și la dv. de altfel — inginerul este rege. Veacul al XIX-lea a fost, pare-se, cel care a dat juriștilor locul cel mai important în viața publică, a fost veacul lor. Progresele științei și tehnicii au adus în centrul atenției pe reprezentanții acestor domenii, constatare care nu implică nici un regret. E mersul firesc al lucrurilor. Dar nu numai matematica, de pildă, înseamnă o disciplină a spiritului : gîndirea juridică de asemenea, deși pe un alt plan. M-a bucurat, cu atît mai mult, să regăsesc aceste preocupări într-o țară unde mă impresionasera în primul rînd vitalitatea și lirismul care se exprimă în atitudinea oamenilor, în decorația florală a orașelor, în costumele naționale, în muzica românească, populară sau cultă — unde mă impresionase dragostea de frumos și capacitatea de a-l crea. Dar este adevărat că disciplina de gîndire este și ea armonie.

Florica ȘELMARU

un fenomen caracteristic al vieții internaționale

Zamfir Brumaru

Analizînd principalele fenomene caracteristice ale contemporaneității, schimbările petrecute în lume în ultimele decenii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în Expunerea prezentată la sesiunea Marii Adunări Naționale din iulie 1967, a arătat că *„una din trăsăturile epocii pe care o trăim este participarea tot mai intensă la rezolvarea problemelor internaționale a țărilor mici și mijlocii... Acționînd cu energie și combativitate pentru apărarea intereselor și drepturilor lor legitime, țările mijlocii și mici pot juca un rol remarcabil în viața internațională, pot influența în măsură considerabilă evoluția evenimentelor, contribuind la salvgardarea păcii și securității în lume. Se poate spune că în epoca actuală fiecare stat, fiecare națiune, mare sau mică, poartă răspunderea pentru soarta păcii, are îndatorirea de a-și aduce contribuția activă la preîntîmpinarea unui nou război, la destinderea internațională, la întărirea prieteniei și cooperării între popoare"*.

Afirmarea crescîndă a țărilor mici și mijlocii, reflectînd transformările sociale care au avut și continuă să aibă loc în perioada postbelică, constituie un proces obiectiv în plină desfășurare, caracteristic pentru relațiile internaționale actuale și pentru dezvoltarea lor în viitor.

Pe toate continentele, tot mai multe state cu orînduiri sociale și regimuri politice diferite, tinere sau cu o istorie îndelungată, care fac parte din alianțe politice și militare, sînt neutre sau neangajate, aflate economicește într-un stadiu avansat sau în curs de dezvoltare — se ridică tot mai hotărît împotriva oricăror forme de dominație și presiune, de amestec străin în treburile lor interne, promovează o politică de destindere și cooperare internațională, se manifestă pe arena mondială viguros, cu demnitate, ca entități independente, suverane, egale în drepturi. Ele întreprind numeroase acțiuni și au inițiative proprii sau se alătură propunerilor făcute de alte țări, în cadrul sau în afara unor organizații internaționale, în probleme de interes bilateral, regional sau general. Nu este exagerat să se afirme că multe dintre aceste țări propun sau adoptă poziții și soluții progresiste sau conținînd elemente lucide, realiste, corespunzătoare — fie și parțial uneori — intereselor lor naționale și, în același timp, intereselor păcii și securității regionale sau generale.

În această privință, trebuie relevate înainte de toate acțiunile pe care aceste state le întreprind sau le susțin pentru statornicirea și dezvoltarea, între toate țările, a unor relații normale în toate domeniile — economic, politic, științific, tehnic, cultural, turistic etc. — și, mai ales, pentru așezarea efectivă a acestor relații pe baza principiilor independenței, suveranității, neamestecului în treburile interne, egalității în drepturi și avantajului reciproc. Este concludent faptul că tot mai multe țări, care, în trecutul mai mult sau mai puțin îndepărtat, s-au aflat sub dominația sau influența puterilor imperialiste, refuză să mai joace rolul de masă de manevră a acestor puteri. Este, de asemenea, semnificativ că, în poziția unor cercuri guvernamentale din state membre ale blocurilor militare agresive N.A.T.O., C.E.N.T.O. și S.E.A.T.O., în atitudinea factorilor de răspundere din multe state latino-americane se manifestă tot mai evident încercări de a ieși de sub tutela imperialismului american, de a înlătura diferitele situații fățișe sau mascate de subordonare și de stîrbire a suveranității lor.

Însemnătatea pe care dezvoltarea normală a relațiilor dintre state, pe baza principiilor amintite, o are nu numai pentru statele respective ci și pentru comunitatea internațională în ansamblu, este tot mai mult înțeleasă și recunoscută. Aceasta reiese limpede și din faptul că Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat în unanimitate rezoluția inițiată de România și propusă împreună cu alte opt țări (Austria, Belgia, Bulgaria, Danemarca, Finlanda, Iugoslavia, Suedia, Ungaria), prin care guvernele statelor europene aparținînd unor sisteme sociale și politice diferite sînt chemate să promoveze relații de bună vecinătate și să dezvolte colaborarea pașnică pe continentul european. Merită subliniat încă o dată faptul că această inițiativă și alte acțiuni ale țării noastre urmărind stimularea spiritului de colaborare între statele din Europa și din lumea întreagă, înfăptuirea securității europene, reglementarea echitabilă a diferitelor litigii internaționale etc., se bucură pe drept cuvînt de aprecieri pozitive pe plan internațional. Recent, președintele actualei sesiuni a Adunării Generale a O.N.U., Abdul Rahman Pazhwak, a relevat caracterul remarcabil, constructiv al rezoluției amintite, calificînd propunerea României drept un „model de eforturi sincere și cinstite" pe care țările mici și mijlocii le pot face pentru a-și aduce contribuția la abordarea și soluționarea problemelor internaționale.

Normalizarea și îmbunătățirea continuă a relațiilor dintre state nu constituie însă singurul domeniu în care se face simțită activitatea tot mai intensă a țărilor mici și mijlocii. Cuvîntul lor se face auzit cu fermitate crescîndă în examinarea, dezbaterea sau reglementarea tuturor problemelor internaționale importante. Este cunoscut că marea majoritate a acestor țări se pronunță pentru încetarea agresiunii americane în Vietnamul de sud, încetarea bombardamentelor împotriva R. D. Vietnam, subliniind totodată că aceasta ar duce la o slăbire considerabilă a încordării internaționale. Un mare număr de state mici și mijlocii se situează pe poziția unei rezolvări echitabile a conflictului din Orientul Apropiat. În dezbaterea acestei probleme a fost pusă cu putere în lumină ideea că principala răspundere pentru găsirea unei soluții revine țărilor implicate și că acest conflict, ca și altele, dintre țări mici și mijlocii nu servesc decît forțelor imperialiste și favorizează amestecul străin.

Dacă examinăm problemele dezbătute și rezoluțiile adoptate, în decursul anilor postbelici, de O.N.U., instituțiile sale specializate și de alte organisme internaționale sau în afara lor, observăm lesne că, în majoritatea cazurilor, țările mici și mijlocii sînt prezente ca inițiatoare sau coautoare ale diferitelor documente și acțiuni. Este știut că, în problema neproliferării armelor nucleare, o serie de state mici și mijlocii se pronunță pentru o rezolvare care să nu dezavantajeze țările nenucleare în ce privește folosirea în scopuri pașnice a energiei atomice și care să dea acestor țări garanții de securitate din partea celor care posedă arme nucleare. Ideea creării unor zone denuclearizate aparține prin excelență unor țări mici și mijlocii. Încă în 1957 și apoi în 1959, România a propus transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii, fără arme atomice; Polonia a făcut aceeași propunere în 1957 și apoi în 1958 pentru centrul Europei, iar în 1961 Finlanda a emis ideea unei asemenea zone în nordul Europei. Este meritul multor state africane că Adunarea Generală a O.N.U. a putut proclama, în 1961, continentul african prima zonă geografică denuclearizată. După ce, la inițiativa a 10 țări, printre care Bolivia, Costa Rica, Haiti, Salvador, Ecuador, a fost adoptată la O.N.U., în 1963, rezoluția privind denuclearizarea Americii de Sud, 21 de state au semnat în 1967, la Ciudad de Mexico, un tratat prin care se obligă să nu fabrice, să nu dețină și să nu folosească arme atomice pe acest continent. Acțiuni de cea mai mare însemnătate pentru lichidarea definitivă a colonialismului au desfășurat și desfășoară multe state și, îndeosebi, cele recent eliberate. Comitetul special înființat de O.N.U. cuprinzînd 24 de țări — printre care Etiopia, Bulgaria, Mali, Cambodgia, Tunisia, Tanzania, Venezuela, Iugoslavia, Coasta de Fildeș, Sierra Leone — are sarcina să examineze periodic felul în care este aplicată Declarația adoptată în 1960 de Adunarea Generală cu privire la acordarea independenței țărilor și popoarelor coloniale. Afganistan, Ceylon, Cuba, Ghana, Madagascar, Nigeria, R.A.U., Tanzania și

→

alte state s-au declarat coautoare ale rezoluției propuse de România, și adoptate în 1965 de O.N.U., cu privire la promovarea în rîndurile tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare. 120 de state întrunite la Conferința pentru comerț și dezvoltare au dezbătut în 1964 problemele fundamentale ale relațiilor comerciale internaționale și necesitățile economice ale țărilor în curs de dezvoltare. Printre inițiatorii și coautorii importantelor hotărîri adoptate se află numeroase state mici și mijlocii.

Activitatea internațională crescîndă a unui mare număr de state oferă multe alte exemple în această direcție. Ea se oglindește, de asemenea, într-o serie de date cifrice grăitoare. Față de 51 de țări membre, cîte avea la înființarea sa, O.N.U. întrunește azi 122 de țări, în majoritatea lor covîrșitoare, mici și mijlocii. Numărul organizațiilor și instituțiilor, organismelor internaționale (guvernamentale, neguvernamentale și mixte) care se ocupă cu cele mai variate probleme, a ajuns astăzi la peste 2500. Dacă ținem seama de numărul membrilor acestora și de faptul că o țară face parte din mai multe organizații (România din peste 300), căpătăm o imagine și mai concludentă a activității tot mai bogate pe care țările mici și mijlocii o desfășoară pe arena internațională.

Fenomenul lărgirii masive a numărului participanților la dezbaterea și soluționarea principalelor probleme internaționale este strîns legat de o serie de tendințe și procese progresiste ce caracterizează societatea contemporană. Printre acestea se impun în mod deosebit : sporirea rolului națiunii și statului în viața internațională ; creșterea capacității reale a popoarelor de a rezolva ele însele problemele în care sînt interesate, oricît de complexe ar fi acestea ; dezvoltarea fără precedent a relațiilor internaționale, care au căpătat, în perioada postbelică, un caracter cu adevărat mondial ; recunoașterea și înfăptuirea tot mai largă în practica acestor relații a unor principii democratice și, în primul rînd, a principiilor suveranității și independenței, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne.

Numeroase documente adoptate în organizații și foruri internaționale, literatura politică de specialitate pun în lumină cu pregnanță ideea că intrarea și participarea unui stat în comunitatea internațională depind nu de recunoașterea sau nerecunoașterea sa de către alte state, nu de suprafața sa teritorială, de numărul populației, de puterea sa economică, politică sau militară, ci de însăși existența sa ca entitate independentă și suverană. Tocmai din principiile enunțate mai sus — unanim recunoscute — decurge inevitabil dreptul sacru al statelor la egalitate politică și economică, îndreptățirea lor la posibilități egale de a-și exercita toate drepturile, inclusiv acelea de a participa la viața internațională, la examinarea și soluționarea problemelor mondiale, la elaborarea normelor de drept internațional, la aplicarea acestor norme.

În mod justificat, acest drept este considerat în același timp o înaltă îndatorire a *tuturor* statelor, indiferent de mărime, putere, experiență, ele fiind chemate deopotrivă să contribuie la triumful cauzei păcii în lume. Desigur, așa cum rezultă din însuși conținutul principiului egalității suverane, fiecare țară trebuie să fie liberă de a hotărî singură dacă o problemă internațională prezintă sau nu interes pentru ea, de a alege singură, potrivit vederilor sale, calea cea mai potrivită de a-și aduce contribuția, hotărîrile luate în cadrul unor conferințe sau organizații internaționale neputînd obliga decît acele state care s-au pronunțat în favoarea adoptării lor.

Datorită potențialului lor economic și militar, marile puteri poartă o răspundere însemnată față de soarta păcii, ele pot aduce o contribuție esențială la preîntîmpinarea unui nou război mondial, la asigurarea păcii și securității internaționale. Influența lor pozitivă asupra dezvoltării mondiale este în directă legătură cu responsabilitatea pe care o dovedesc în ce privește promovarea consecventă și apărarea strictă a principiilor egalității și suveranității tuturor popoarelor. În același timp, trebuie subliniat că orice subapreciere sau nesocotire a aportului statelor mijlocii și mici nu poate decît îngreuna soluționarea constructivă a problemelor actuale și, în consecință, dăuna profund cauzei păcii și colaborării între popoare. Faptele arată că, în zilele noastre, soluționarea litigiilor internaționale depinde de cooperarea activă a tuturor statelor, mari sau mici.

Subliniind marea importanță și caracterul deosebit de pozitiv al creșterii rolului țărilor mici și mijlocii în viața internațională, nu trebuie ocolită, totodată, constatarea că acest fenomen înaintează uneori prea lent în raport cu necesitățile cît și cu posibilitățile, că, în unele probleme, nu toate acțiunile pozitive inițiate au reușit să ducă la rezultate concrete. Printre piedicile și dificultățile întîmpinate de țările mici și mijlocii în afirmarea contribuției lor se numără, înainte de toate, faptul că în relațiile internaționale nu este asigurată întotdeauna egalitatea perfectă între state, că, alături de metodele vechi de dominație și influență pe care continuă să le practice ori de cîte ori este posibil, puterile imperialiste folosesc mijloace noi, mai ascunse și mai rafinate de imixtiune în treburile interne ale altor state, de nerespectare a principiilor fundamentale ale relațiilor internaționale, a hotărîrilor adoptate bilateral sau în organizații internaționale. Imperialismul, îndeosebi cel american, care acționează ca principal inspirator și organizator al forțelor reacționare, recurge la comploturi, lovituri de stat, agresiuni militare. Agresiunea S.U.A. în Vietnam constituie unul din cele mai flagrante exemple de încălcare a normelor elementare ale dreptului internațional. În diferitele forme ale neocolonialismului, în încercările cercurilor imperialiste de a dicta, dirija și „coordona" voința și acțiunile altora prin presiuni, șantaj și amenințări, se exprimă de fapt desconsiderarea tinerelor state recent eliberate, subaprecierea și negarea capacității țărilor mici și mijlocii din diferite zone geografice (Orientul Apropiat, Indochina, Africa, America Latină etc.) de a rezolva problemele care le interesează, de a-și spune cu competență și autoritate cuvîntul în orice problemă internațională. Toate acestea sînt însoțite și de „fundamentări" teoretice printre care se numără și teza retrogradă potrivit căreia „forța creează dreptul". Juristul englez Georg Schwarzenberger, de pildă, încearcă fără ocol să demonstreze că factorul hotărîtor al relațiilor internaționale ar fi „politica puterii", înțelegînd prin aceasta un sistem de comportare care permite statelor să recurgă — pentru a-și impune altora voința — la orice mijloace, inclusiv la război.

În pofida tuturor piedicilor, practice și teoretice, în luptă cu ele, ideea responsabilității tuturor statelor — mari și mici — față de soarta păcii cîștigă tot mai mult teren în opinia publică mondială, deoarece ea corespunde cerințelor obiective ale vieții internaționale. Această idee își găsește expresie în tot mai multe documente bilaterale și internaționale, este apărată și promovată cu asiduitate de numeroși oameni politici din diferite țări. Poziția noastră sinceră — a declarat recent Todor Jivkov, prim secretar al C.C. al P.C. Bulgar, președintele Consiliului de Miniștri al R. P. Bulgaria — este ca toate guvernele țărilor europene să activeze pentru efectuarea unei schimbări pozitive în colaborarea europeană, pentru securitate și pace trainică pe acest continent. Premierul danez Jens Otto Krag a relevat la București că „nu este cazul să subestimăm influența pe care țările mici și mijlocii o pot exercita — în special în cadrul O.N.U. — asupra opiniei internaționale. Această influență va fi cu atît mai mare cu cît vom acționa în colaborare cu alții". „Eforturile fiecărei națiuni — a spus I. S. Caglayangil, ministrul afacerilor externe al Turciei — conjugate cu cele ale vecinilor săi, îndreptate spre asigurarea păcii pe plan regional, înseamnă o contribuție la cauza asigurării păcii în lume".

Țara noastră a sprijinit și sprijină din toate puterile orice pas menit să ducă la sporirea și mai mare a contribuției tuturor statelor — mari și mici — la asigurarea păcii și securității popoarelor, la preîntîmpinarea unui nou război mondial. Politica ei externă constituie o confirmare a justeței tezei promovate de Partidul Comunist Român, de guvernul țării, potrivit căreia țările mici și mijlocii — legate prin interese comune de apărare a independenței lor, de dezvoltarea economică, politică și socială, de lichidare a oricăror forme de dependență — pot și trebuie să aibă un rol de seamă în examinarea și soluționarea problemelor internaționale.

Ceea ce, după părerea multor state, trebuie făcut în primul rînd pentru a crea condiții și mai prielnice în această privință este să se asigure — prin măsuri perseverente, energice — ca principiile, normele, cutumele democratice, progresiste ale relațiilor internaționale să fie nu numai recunoscute și acceptate, ci și traduse neabătut în practică, angajamentele asumate prin Carta Națiunilor Unite, tratatele și acordurile să fie scrupulos respectate, dreptul internațional să aibă, nu numai pe hîrtie, ci și în viață, un caracter de universalitate, să fie obligatoriu pentru toate statele. Instaurarea unei etici internaționale, a domniei justiției în relațiile dintre state și în reglementarea litigiilor va permite nu numai stăvilirea și eliminarea acțiunilor arbitrare ce pun în pericol convețuirea pașnică, ci și, asigurînd egalitatea deplină a tuturor țărilor, le va deschide larg calea pentru a-și folosi potențele spre binele progresului omenirii întregi, al păcii generale.

Luptător din guerila boliviană

Criza boliviană

Articol scris pentru „Lumea" de Hector Suarez Bastidas

redactor politic la ziarul „Noticias de Ultima Hora" (Santiago de Chile)

28 de militari în funcția de conducători supremi ai națiunii — dintr-un total de 53 de guverne — iată o situație care marchează fizionomia de neconfundat a traiectoriei instituționale politice din Bolivia. Junte militare, lovituri de stat și supremația forțelor oligarhice în administrarea superioară a poporului bolivian jalonează istoria sa plină de frustrațiuni. Bolivia, Haiti și Peru sînt țările cu populația cea mai subalimentată din America Latină. După cum informează Comisia Economică a O.N.U. pentru America Latină (C.E.P.A.L.), nici una din aceste țări nu dispune de media consumului de calorii pe individ corespunzătoare unui indice de nutriție apropiat de cel normal.

Istorie agitată

După Războiul Chaco (1932—1935) — conflict provocat de jocul de interese economice ale reacțiunii, care a declanșat lupta armată dintre Bolivia și Paraguay — succesiunea guvernelor militare a determinat transformarea acțiunilor de opoziție într-o mișcare revoluționară. În aceste condiții, la alegerile prezidențiale din 1951, victoria i-a revenit lui Victor Paz Estenssoro, un tînăr avocat care — în fruntea partidului Mișcarea Națională Revoluționară — se angajase să satisfacă marile revendicări ale bolivienilor. Dar verdictul popular nu a fost recunoscut de forțele oligarhice și o altă juntă militară s-a instalat în palatul guvernamental. La 9 aprilie 1952 a izbucnit însă o puternică răscoală populară care l-a readus în țară, din exil, pe Paz Estenssoro, în brațele unor mase entuziasmate și pline de speranțe.

Realitatea căreia noul guvern trebuia să-i facă față se prezenta dezastruoasă. Era vorba, în primul rînd, de situația disperată a maselor țărănești care formează majoritatea populației ; 70 la sută din pămîntul arabil se afla în mîinile unei minorități reprezentînd 4,5 la sută din numărul total al proprietarilor. Este suficient de semnalat că marii proprietari dețineau suprafețe de la 1 000 la 10 000 de hectare și că exploatarea acestora se realiza în condiții semifeudale. Strîns legată de situația din agricultură era starea economică și socială a indienilor (quechuas și aimarás), care reprezintă 54,5 la sută din populația țării. Din partea claselor conducătoare, niciodată nu s-a manifestat față de indieni o atitudine din care să reiasă că sînt considerați și ei ființe umane.

Poporul trăia în mare sărăcie, deși țara dispune de mari bogății. Cea mai mare dintre ele este cositorul. Dar el se afla în mîinile marilor trusturi străine, asociate cu grupările oligarhice interne (Hoschild, Patino, Aramayo). Din veniturile realizate de pe urma cositorului, doar 14 la sută rămîneau în țară. Restul — profituri fabuloase — lua calea băncilor din Elveția, Anglia și Statele Unite. Cu aceste capitaluri, proprietarii minelor își extindeau imperiul comercial pînă în Africa și Asia și se asociau cu companii nord-americane și engleze care, în consorțiile internaționale, stabileau prețurile metalului după bunul lor plac, bazîndu-se pe nenumărate speculații.

Mișcarea din 1952

Revoluția din aprilie 1952 a luat pieptiș situația dezastruoasă de care pomeneam. Guvernul lui Paz Estenssoro a naționalizat minele Las Anima, Lallagua și Cerro de Potosi ale magnaților metalului, Hoschild, Patino și Aramayo, care produceau 74 la sută din producția de cositor a țării. Transformările social-politice au început prin acordarea unor drepturi democratice pentru populație. A fost decretat sufragiul universal și s-a acționat pentru integrarea indienilor în viața publică a națiunii.

Poporul bolivian a arborat cu încredere emblema speranțelor sale. Alte popoare ale continentului urmăreau cu cel mai mare interes desfășurarea acestor evenimente, care păreau să constituie o piatră de hotar în drumul Americii Latine spre progres. Prudente și răbdătoare, monopolurile străine așteptau... Regii cositorului s-au refugiat la New York, de unde țeseau firele conspirației. Proprietarii de pămînturi își ascundeau ghearele gata să și le arate dacă va fi nevoie...

În aceste împrejurări, o serioasă lovitură a fost dată reacțiunii. La 2 august 1953, Paz Estenssoro a semnat decretul pentru promulgarea legii reformei agrare ; țăranilor le-au fost redate pămînturile care, de drept, le aparțineau din moși-strămoși. Pînă în acel moment, în Bolivia — la fel ca și în alte țări latino-americane — marile proprietăți agricole erau exploatate prin metode precapitaliste. Țăranul primea, în loc de salariu, o mică parte din produsele muncii sale, care nu acoperea decît necesitățile de hrană — chiar și pe acelea doar parțial. În privința îmbrăcămintei și a altor lucruri de primă necesitate rămînea să se descurce singur. C.E.P.A.L. a stabilit că, în 1952, pămînturile și văile din Altiplano continuau să fie exploatate prin aceleași mijloace și sisteme ca în epoca de dominație colonială. (Constatarea a fost formulată la cea de-a VII-a sesiune a acestui organism internațional, care a avut loc în mai 1957 în capitala Boliviei.) Firește, în asemenea condiții, cînd puterea de cumpărare a maselor era aproape nulă, piața internă era și ea aproape inexistentă. Proprietarii de pămînturi nu stimulau nici ei piața de consum deoarece mijloacele de care dispuneau le permiteau să se aprovizioneze cu mărfuri importante. Situația din agricultură se repercuta deci în mod grav asupra întregii dezvoltări economice a țării, constituind astfel o frînă pentru progresul societății boliviene.

Era evident că, după lovitura dată intereselor proprietății latifundiare, mișcarea revoluționară nu se putea susține decît printr-o unitate de fier a poporului. Acțiunea coordonată a stăpînilor cositorului și a moșierilor, alianța lor cu înaltele sfere economice și politice nord-americane reprezentau serioase pericole pentru revoluția în plină desfășurare. Exista însă încredere în conducători. Dar, mai tîrziu, mulți dintre ei nu au știut să răspundă încrederii populare și, trădînd cauza revoluției, au permis regresul politic, social și economic al Boliviei pînă la punctul mort care declanșase evenimentele din 1952.

Guvernul lui Paz Estenssoro s-a menținut pînă în 1964. De-a lungul celor trei mandate ale sale, Paz Estenssoro a evoluat spre compromisuri tot mai serioase cu reacțiunea internă și cu monopolurile din S.U.A. Pe măsură ce-i creștea teama

→

de a nu fi răsturnat de mase — pentru trădarea principiilor revoluției — aceste compromisuri deveneau tot mai mari. Și totuși, Paz Estenssoro a fost înlăturat de cercurile de extremă dreaptă, care au instalat în palatul guvernamental o nouă juntă militară. Înfrîngerea Mișcării Naționale Revoluționare a stat la baza crizei politice și naționale care l-a adus la putere pe actualul președinte, generalul de aviație René Barrientos.

Îngrijorat de viitorul său prezidențial, Barrientos a restaurat dominația monopolurilor imperialiste în aproape toate domeniile și a facilitat ascensiunea forțelor ultrareacționare.

O făclie care nu s-a stins

Neavînd aproape nici un sprijin politic, guvernul condus de generalul René Barrientos trece în prezent prin momente foarte dificile. Menținerea lui la putere se datorește în cea mai mare măsură forțelor armate. Armata este unicul organism care se bucură de libertăți depline, acționînd chiar ca un partid politic. Generalii și coloneii participă la viața publică, încercînd să apară în rolul de „salvatori ai națiunii". (Experiența arată însă că, în cele mai multe țări din America Latină, niciodată nu se poate ști cu siguranță încotro va trage o armată care servește drept garanție și sprijin unui guvern.) Din luna mai 1967, Barrientos trebuie să înfrunte insurecția armată a grupurilor de guerilă din pădurile din Nancahuazú, zonă inospitalieră și strategică din orientul bolivian.

Peste 2 000 de soldați bolivieni și 100 de „consilieri" nord-americani participă la acțiunile de represiune împotriva partizanilor. Numărul acestora din urmă este apreciat la 400. Semnificația acțiunilor de guerilă este însă mult mai mare decît ar putea s-o arate numărul luptătorilor din munți. După marile mișcări ale minerilor din mai și septembrie 1965, reprimate sîngeros de regimul militar, la Nancahuazú s-a aprins o făclie care nu s-a stins niciodată și care luminează mersul înainte.

Se recunoaște faptul că guerila singură nu va reuși să doboare regimul militar și represiv al lui Barrientos. Dar unul din obiectivele imediate ale mișcării armate este acela de a contribui la polarizarea forțelor de rezistență, la dezvoltarea unității tuturor forțelor populare în lupta pentru înlăturarea regimului condus de generalul reacționar.

De fapt, în momentul de față, se constată activizarea a numeroase forțe de opoziție. În Bolivia există 22 de grupări politice, unele cu influență mare, altele cu o pondere mai mică în viața publică. Unele din ele aproape că nici nu se pot numi partide, existența lor politică figurînd mai mult pe hîrtie. Pentru a-și da o aparență de legalitate, guvernul și-a asigurat mai ales adeziunea unor asemenea microorganisme politice. O politică de duplicitate duce partidul social-democrat; unul din liderii lui, Adolfo Siles Salinas, ocupă chiar funcția de vicepreședinte al țării.

Aparența de legalitate a regimului presupune și o „opoziție" legală, care nu-l incomodează de loc pe Barrientos. Două partide participă la o asemenea opoziție. Este vorba, în primul rînd, de Partidul democrat-creștin, care activează în guvern printr-un reprezentant al său ce a primit postul de ministru al muncii. Tot o asemenea „opoziție" legală a practicat, cu oscilații, și „Falanga socialistă" care, în realitate, are o influență redusă.

Forțele politice reale din Bolivia sînt ostile actualului regim, acțiunile lor de opoziție avînd însă proporții și intensități diferite. Dintre grupările în care s-a divizat Mișcarea Națională Revoluționară, orientarea cea mai hotărîtă o are „Partidul Revoluționar al Stîngii Naționaliste", condus de cunoscutul lider sindical al minerilor, Juan Lechin. O altă grupare politică rezultată din divizarea M.N.R. este condusă de Victor Andrade, fost ambasador la Washington pe timpul lui Paz Estenssoro. Există, totodată, numeroase grupări provenite din vechea M.N.R., care, în prezent, caută să se regrupeze.

Deși declarați în afara legii și avînd mulți conducători arestați sau în exil, comuniștii bolivieni participă activ la desfășurarea evenimentelor. Activitatea lor militantă, și în special influența în rîndurile minerilor, îi face să reprezinte un important factor al vieții politice boliviene.

Există premise pentru închegarea unității de acțiune a forțelor populare împotriva guvernului președintelui Barrientos. Se constată, de pildă, o concordanță în aprecierile diferitelor partide de opoziție în legătură cu vina pe care o poartă guvernul pentru marile dificultăți economice, din ce în ce mai apăsătoare pentru populație. În ultimii ani, salariile au fost tot mai mult reduse, șomajul crește într-un ritm accelerat, industria și mineritul trec prin criză, poporul este înfometat.

Numai unitatea forțelor populare poate realiza acea transformare politico-socială capabilă să determine schimbări structurale profunde din punct de vedere economic și politic.

■

Dependența și docilitatea guvernului Barrientos față de monopolurile nord-americane au contribuit la consolidarea pozițiilor companiei Gulf Oil, căreia i-au fost acordate noi concesiuni pentru exploatarea petrolului bolivian. Prin formarea „societăților mixte" s-au deznaționalizat importante întreprinderi boliviene, a căror activitate a fost acum încredințată unor firme din S.U.A. Chiar și comercializarea minereurilor boliviene pe piețele lumii a fost încredințată unei societăți nord-americane. Cositorul și alte bogății de bază ale economiei umplu de bani firmele nord-americane care le controlează. În promovarea acestei politici economice, contrară intereselor naționale, guvernul bolivian a mers pînă la a refuza oferte de credite avantajoase din partea unor țări, în special europene.

Aceasta este situația în linii mari. O realitate dură, tristă, iritantă. În Bolivia subdezvoltarea se menține, iar lupta împotriva actualului regim conține și aspirația la dreptul poporului de a dispune liber de bogățiile țării sale, de economia ei. Această luptă este animată de speranța într-un destin propriu, în progresul social, politic și economic.

reflector

TÎRGUL DE TOAMNĂ DE LA POZNAN

Tradiționalul Tîrg de toamnă de la Poznan a ajuns anul acesta la cea de-a 10-a ediție. Conceput ca o trecere în revistă a realizărilor industriei poloneze și ca un teren de întîlnire între producători și beneficiari, Tîrgul oferă în acest an o gamă largă de produse din cele mai diferite ramuri ale industriei, de la sectorul construcțiilor de mașini pînă la produse alimentare.

În comparație cu manifestarea de anul trecut, ediția 1967 este apreciată ca superioară sub aspectul calității și al prezentării produselor. Pentru a-i stimula pe producători, organizatorii Tîrgului au inițiat un concurs sub deviza „Bun-frumos-căutat", urmărindu-se deopotrivă nivelul calitativ și estetica produselor. Din cei 253 de participanți (cu peste 1 500 de produse), 6 au primit medalia de aur, iar alți 26 — medalia de argint.

Ediția din acest an atinge cifrele cele mai mari atît în ce privește suprafața expunerii — peste 86 000 metri pătrați — cît și valoarea globală a mărfurilor prezentate — peste 38 miliarde de zloți.

Dintre producători, industria textilă se bucură de un interes deosebit din partea vizitatorilor și a specialiștilor. Reține atenția rochiile și coloritul lor, tricotajele pastelate, confecționate din anilină poloneză, costumele bărbătești și alte exponate. Industria de bunuri casnice oferă și ea noutăți interesante, printre care frigiderul „Polar 1—25", care poate fi fixat pe perete, bucătăria pentru turiști, numeroase produse practice din email și aluminiu, pentru gospodine, aparate electrotehnice etc.

Sectorul mărfurilor de larg consum ocupă cam jumătate din suprafața totală a Tîrgului. Pe baza unei recente hotărîri guvernamentale, o serie de fabrici se profilează pe producția articolelor de această categorie, denumite aci „1 001 de mărunțișuri".

Și în acest an Poznanul — specializat în organizarea de expoziții și tîrguri de amploare — face față cu succes cerințelor unei asemenea manifestări. Se apreciază că, avînd în vedere volumul mare al produselor expuse, tranzacțiile din acest an vor depăși pe cele înregistrate la edițiile anterioare, Tîrgul de toamnă de la Poznan oferind producătorilor și beneficiarilor prilejul unui contact direct. Din acest punct de vedere, tradiționalul Tîrg de la Poznan constituie o importantă manifestare pe plan economic, atît pentru Polonia cît și pentru partenerii străini interesați în achiziționarea de mărfuri poloneze.

Iosif DUMITRAȘCU

ANDRÉ MALRAUX: „ANTIMEMORII"

După o lungă tăcere literară („E prima mea carte de la «L'Espoir»", spune el), André Malraux publică un volum de peste 600 de pagini, intitulat „Antimemorii". Eveniment și literar și politic, volumul pare, după părerea recenzenților parizieni, să-și merite titlul: nu este o lucrare memorialistică în sensul „cuminte" al cuvîntului, o lucrare care să relateze în ordine cronologică întîlnirile autorului cu oameni, cu locuri, cu probleme, cu idei. Toate acestea se amestecă, se asociază, se despart și se regăsesc, într-o aparentă și pasionantă dezordine, evocînd excepțional de bogata și agitata experiență de viață și de gîndire a autorului.

Pentru a explica anii de tăcere, volumul are ca motto următoarea reflecție extrasă din textele filozofiei budiste: „Elefantul este cel mai înțelept dintre toate animalele, singurul care își amintește de viețile anterioare; de aceea stă multă vreme liniștit, meditînd asupra lor".

Corespondenţă din Londra

Îşi pot permite liberalii o sciziune?

Richard Clements
redactor-şef al revistei „Tribune"

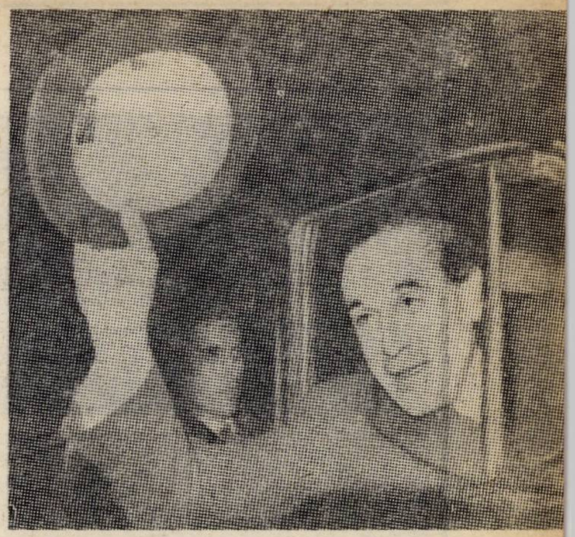

Jeremy Thorpe, noul lider al partidului liberal englez

În trecut, partidul liberal a reprezentat ani îndelungaţi o forţă în viaţa politică engleză. O eclipsă marcată s-a produs în perioada anilor '30, o dată cu amplificarea poziţiilor partidului laburist. Au mai rămas părerile tradiţionale, radical-neconformiste, care avuseseră importanţa lor la începutul secolului : un radicalism nesocialist, completat de încrederea în economia liberei iniţiative, *laisser-faire*. În anii de după război au existat prea puţine dovezi că acest partid ar putea renaşte, şi în nici un caz în dauna partidului laburist. Apoi, cînd partidul conservator a început să lase să-i scape puterea din mînă, la sfîrşitul deceniului al şaselea, a apărut şi o renaştere liberală.

La început, ei au cîştigat o alegere parţială-cheie (Orpington) într-o regiune deţinută pînă atunci de conservatori. Era vorba de o regiune din sudul Angliei şi, în esenţă, de un vot de protest al clasei mijlocii. Apoi, în alegerile generale din 1964, liberalii au obţinut un loc pe care l-au smuls laburiştilor, într-o regiune în care liberalismul de tip vechi fusese puternic. Ei au înregistrat progrese în toate alegerile parţiale şi se părea că aveau şanse să joace din nou un rol important pe scena electorală britanică. Multe elemente ale claselor de mijloc refuzau să accepte unele dintre aspectele mai rasiste ale politicii conservatoare. Partidul liberal a strîns însă în jurul său şi persoane cu concepţii mai puţin liberale, care considerau că liberalii au reuşit să reprezinte un element independent între capital şi sindicate.

Cît timp au existat succese în alegeri — deşi deţineau un număr mic de locuri în Camera Comunelor — a fost posibil ca diferitele curente din rîndurile partidului liberal să rămînă apropiate. De curînd s-a înregistrat o nouă tendinţă. Ea a apărut după ce „tinerii liberali" — secţia de tineret a partidului liberal — a intrat sub controlul unui grup de tineri studenţi universitari şi alţi tineri ale căror opinii păreau să oglindească o orientare nouă, chiar dacă nu dublată de o analiză prea serioasă.

La conferinţa de anul trecut a partidului liberal, aceşti tineri s-au „răzvrătit". Printr-o îndemînatică manevră politică, ei au reuşit să canalizeze voturile în favoarea unei politici considerabil mai radicale decît aceea pe care partidul se arătase dispus să o accepte înainte. Deşi unii dintre liderii partidului liberal erau gata să accepte, în vorbe, unele dintre ideile lor, această acţiune a tineretului a făcut obiectul unor critici severe din partea majorităţii membrilor partidului liberal. Unii dintre membrii liberali ai Parlamentului au refuzat să recunoască politica adoptată la conferinţa din 1966. În rîndurile tinerilor liberali a fost lansat un contraatac în scopul de a smulge puterea.

Desigur, la conferinţa de anul acesta a partidului liberal, încercările de a-i îmblînzi pe tinerii liberali vor continua. Deschisă la Blackpool, la 18 septembrie, aceasta se desfăşoară sub semnul a două alegeri parţiale în care pentru liberali miza va fi importantă. O înfrîngere substanţială îi va face pe liberali să reflecteze în mod serios asupra felului în care divergenţele dintre ei afectează speranţele lor electorale. Desigur că tinerii liberali vor combate o asemenea teorie, afirmînd că alegătorii nu au avut nici o şansă de a afla ceva despre noile lor idei politice, dar este sigur că liberalii mai vîrstnici vor face tot posibilul ca tinerii să fie făcuţi răspunzători de orice voturi pierdute.

Consider că liberalii mai în vîrstă vor avea dreptate în această privinţă. Ei ştiu, desigur, că majoritatea alegătorilor pe care îi recrutează acum în alegerile parţiale sînt elemente protestatare. Foarte puţini dintre ei sînt legaţi într-adevăr de politica liberală şi orice argumente divergente în rîndurile propriului lor partid în momentul de faţă pot avea efecte dezastruoase.

„The Guardian" care, din punct de vedere tehnic, continuă să fie un ziar liberal, a făcut tot posibilul pentru a arăta că disputele existente în rîndurile partidului au luat sfîrşit. Este clar însă că aceste dispute continuă. Întocmai ca uleiul şi apa, noii liberali şi loialiştii mai bătrîni din partid nu se pot amesteca. Logica cererilor prezentate de tinerii liberali reclamă un partid care să accepte un progres economic oarecum planificat. Aceasta reprezintă însă o blasfemie pentru membrii mai bătrîni, care au fost educaţi în ideea că drumul spre sănătatea economică trece prin distrugerea întreprinderilor monopoliste dominate de conservatori şi o revenire la libera întreprindere.

Se pune deci întrebarea : de ce rămîn tinerii liberali în cadrul partidului ? Nu ar fi mai normal ca ei să emigreze în masă înspre laburişti ? Există o serie de motive pentru care lucrurile nu se petrec astfel. În primul rînd, disciplina rigidă a laburiştilor nu-i atrage. În al doilea rînd, ei sînt înspăimîntaţi de dominarea partidului laburist de către sindicate (aceasta este o presupunere a lor, deşi nu reprezintă adevărul). În al treilea rînd, sistemul electoral al Angliei face posibil ca, pînă şi un grup minoritar dintr-un partid minoritar să exercite o influenţă mult mai mare decît ar fi normal, după criteriul forţei politice.

Cei doi candidaţi liberali care vor lupta în alegerile parţiale — programate cam în perioada în care se ţine şi conferinţa partidului — sînt amîndoi moderaţi. Politica lor nu poate pune partidul într-o prea mare încurcătură. Dar pentru o alegere parţială ulterioară, care se va ţine probabil în octombrie sau noiembrie, a fost desemnat unul dintre cei mai proeminenţi tineri liberali. Este vorba de Terry Lacey. El va lupta la Gorton, pentru un loc devenit vacant prin tragica moarte a parlamentarului laburist Konni Zilliacus. Este însă greu de spus de pe acum care anume va fi politica sa. Lacey adoptă o atitudine antiamericană în politica externă, însă a fost deosebit de rezervat cu privire la poziţia sa în problemele economice. Pare însă puţin probabil ca el să meargă pe linia politicii tradiţionale a partidului liberal.

Scena este deci pregătită poate pentru un ultim act. Dacă tinerii liberali reuşesc în cadrul adunării să schimbe politica partidului şi dacă liberalii mai ortodocşi înregistrează eşecuri în alegerile parţiale, este sigur că va avea loc o vărsare de sînge, politic vorbind. Liberalii mai bătrîni vor cere să se treacă la excluderi. Dacă acest lucru este urmat de rezultate relativ bune înregistrate de Lacey la Gorton, e de asemenea clar că tinerii liberali vor fi îndemnaţi să încerce să preia aparatul redus şi slab al partidului. Dacă o asemenea luptă va avea loc, există toate şansele ca liberalii să se împartă în două tabere care să se îndepărteze grabnic una de alta.

Alegătorii liberali vor fi desigur nedumeriţi în faţa acestei probleme. După părerea mea, peste 75 la sută dintre persoanele care votează pentru liberali în alegerile parţiale (atunci cînd ei nu aleg sau înfrîng un guvern) revin la cele două partide în perioada alegerilor generale. Disputele din cadrul partidului a cărui listă o aleg pentru a-şi exprima votul lor de protest nu-i interesează cu adevărat.

Londra, 18 septembrie

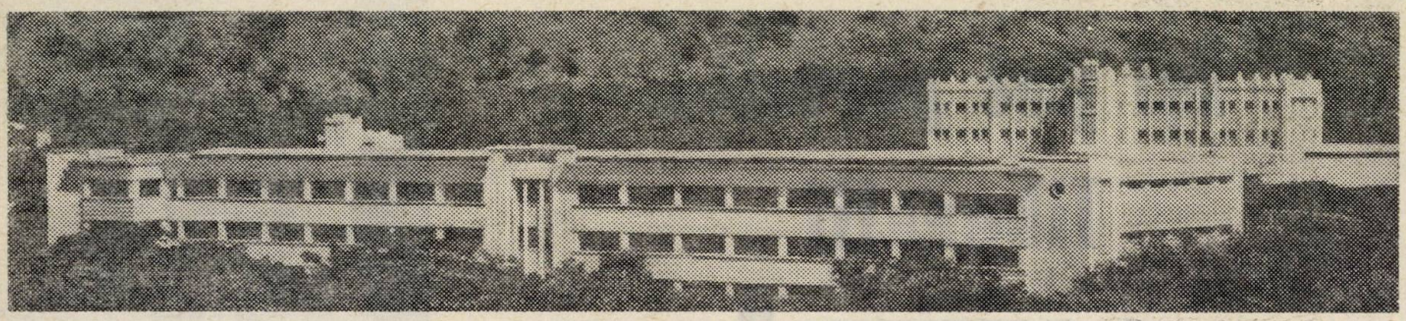

Clădirea Școlii tehnice superioare din capitala Maliului

Piață din Bamako

MALI

tradiție și contemporaneitate

Rodica Georgescu

Mai 1967... Aterizăm pe aeroportul capitalei Republicii Mali, după ce, timp de cinci ore, am străbătut distanța Casablanca-Bamako la bordul unui avion al companiei maliene de transporturi. Mă aflam în inima Africii, într-o țară care, cu secole în urmă, a fost leagănul unor vestite regate și centre culturale fără seamăn și care în ultimii ani a început să se afirme din nou în lume cu potențele sale descătușate.

Bamako și oamenii săi

În ciuda căldurii umede ce te învăluie de pretutindeni — este sezonul dinaintea ploilor tropicale — și a aerului înăbușitor ce-ți taie răsuflarea, pornești plin de curiozitate să descoperi orașul și oamenii săi. Îți formezi imaginea cea mai cuprinzătoare dacă, trecînd podul modern, lung de 800 de metri, de peste fluviul Niger, te urci pe colina Kuluba. În fața privirilor se deschide o viziune de basm, o îmbinare aproape fantastică de culori vii, o conviețuire a soarelui cu apa și cu vegetația luxuriantă în mijlocul căreia omul a întemeiat această așezare întinsă pe o distanță de circa 10 km de-a lungul malului drept al Nigerului. În ultimii ani, orașul a fost complet electrificat, datorită în special noii termocentrale pusă recent în funcțiune, și s-a lărgit simțitor, pășind și pe celălalt mal al fluviului. Au apărut numeroase clădiri noi : un complex școlar modern, o școală normală superioară, un nou hotel de 10 etaje, un stadion cu o capacitate de 20 000 de locuri. Au fost construite noi fabrici și uzine : abatoare frigorifice, fabrici de conserve, ceramică și băuturi gazoase, uzine de țigări și chibrituri.

Ales drept capitală a țării mai ales pentru că este situat la încrucișarea principalelor drumuri ce duc spre diferite regiuni îndepărtate (Gao — în nord-est, Kayes — în vest, și Sikasso — în sud-est), Bamako este cel mai mare oraș al Maliului, însuflețit de o viață intensă și colorată, unde se confruntă și se armonizează aporturile tehnicii noi și cele ale unei vechi civilizații care se străduiește să păstreze esențialul din tradițiile sale seculare.

Pe arterele principale, gudronate și străjuite de vile uneori cu aspect somptuos, circulă într-un neîntrerupt du-te-vino mașini moderne, sute de biciclete și motorete, femei, purtîndu-și coșurile cu cumpărături pe cap și copiii mici în spate, și nu arareori măgăruși înhămați la șarete sau chiar turme de oi care cu greu se hotărăsc să-ți facă loc. La Bamako, clădirile cu mai mult de un etaj sau două sînt foarte rare și, în afară de cele publice, administrative sau de prăvăliile din centru, construite din cărămidă și văruite, majoritatea caselor sînt din lut, cu curte interioară în jurul căreia se află dispuse camerele de locuit.

În Mali, ceea ce impresionează mai presus de orice sînt oamenii, farmecul lor deosebit, simplitatea lor nu lipsită nici de ironie, nici de umor, simțul istoriei care-i animă, spiritul de independență, veșnic căutător, îmbinat cu ospitalitate și căldură sufletească, instinctul plastic și îndemînarea exprimării artistice. La toate acestea se adaugă grația mișcărilor, armonia gesturilor, eleganța bubu-urilor și a podoabelor cu motive de artă populară veche.

Pe ulița meșteșugarilor, țesătorii stau chirciți toată ziua în fața războaielor de țesut, iar artizanii, cu o mare îndemînare, cioplesc în lemn de kola sau abanos figuri grațioase și faimoasele măști maliene, cu o bogată varietate de expresii. Ele merg de la gravele chipuri religioase ale demonilor și zeilor fertilității, de la figurile de animale și măști de caracter, pînă la travestiurile necesare unor jocuri și dansuri comice. Din păcate, azi arta cedează încet, încet locul artizanatului. Mîna omului își pierde căldura ; devenind prea sigură de ea însăși, prea sigură de îndemînarea de a reproduce, ea nu se mai emoționează. Dar tot se mai întîlnesc artiști care n-au uitat sau n-au părăsit exemplul părinților lor, afirmînd permanența culturii popoarelor sudaneze : Bambara, Peul sau Senufo. Statuile sînt construite după o geometrizare a fiecărei părți a corpului omenesc : bustul în general colțuros, membrele în formă de cilindri sau alte

Tînără femeie din populația peul

volume ; fețele au trăsături delicate, iar eleganța căutată a coafurilor le dă multora un aer nu lipsit de noblețe. Măștile prezintă cam aceleași tendințe pe care le observăm și la statui. Multe sînt tăiate grosolan, expresia degajîndu-se cu greu din masa lemnului. Unele iau forme ciudate ce țin mai degrabă de animal decît de om, altele nu sînt decît schițe, sculptorul indicînd doar trăsăturile esențiale.

„A fost odată un rege mare și puternic"

Începuturile regatului Mali, al cărui nume l-a preluat tînărul stat de pe fluviul Niger, ne duc pînă în primele timpuri ale Evului Mediu. În secolul al XIII-lea, conducătorii țării — pe atunci o provincie a vechiului imperiu Ghana — deveniseră atît de puternici încît și-au extins stăpînirea pînă pe coastele Guineei și în ținuturile Saharei. Malienii sînt mîndri de trecutul lor istoric. „A fost odată în țara noastră un rege mare, bogat și puternic. Numele lui era Kankan Mussa", povestesc bătrînii. Dante nu murise încă, Petrarca avea doar trei ani, iar Filip cel Frumos îi ardea pe templieri cînd, în 1307, Kankan Mussa succeda fratelui său Abu-Bekr ca suveran al Maliului, anexînd la imperiu orașele Tombuctu și Gao, piețe comerciale bogate și centre de cultură. Curînd, autoritatea lui se va întinde de la coasta atlantică a Senegalului pînă în regiunea Niamey-ului și de la Adrar-ul mauritan pînă în Guineea de sus.

Mali din veacul al XIV-lea atinsese un grad de civilizație care surprindea pe călătorii arabi. Neobositul „globe-trotter" Ibn-Batuta, care a stat opt luni în capitala țării, și-a intitulat un întreg capitol din relatarea călătoriei sale : „Ce am găsit de laudă în purtarea negrilor și, dimpotrivă, ce am socotit a fi rău". La pasiv, nemulțumiri de cucernic, consumarea cărnii de măgar, absurditatea anumitor detalii ale ritualului bunei-cuviințe. La activ, „un număr foarte restrîns de acte de nedreptate căci malienii urăsc cel mai mult nedreptatea", securitatea completă și generală de care te poți bucura în întreaga țară, străduința mare depusă pentru a învăța pe de rost Coranul, frumoasele veșminte albe de vineri.

La tîrgurile țării (care din 1339 figura pe o hartă europeană) veneau negustori din Egipt, Maghreb, și chiar din Genova, Veneția și Lisabona. Așezările de pe malurile Nigerului erau foarte populate, iar în orașe, alături de produsele locale se mai putea cumpăra vin din Grecia, săbii din Damasc și țesături din Lombardia.

După moartea lui Kankan Mussa, imperiul s-a destrămat treptat din cauza certurilor interne și sub loviturile triburilor care îi plăteau biruri. Prima care s-a desprins de imperiu a fost populația Songhai din regiunea Gao, iar mai tîrziu populația Bambara din provincia Segu. Fărîmițarea politică și întărirea particularităților etnice și regionale vor slăbi țara, pregătind terenul pentru cuceririle coloniale. Dominația străină va dura timp de aproape un secol, pînă la 22 septembrie 1960, cînd Maliul s-a proclamat republică independentă.

Cu fața spre viitor

„Pentru a-ți crea o imagine reală a realizărilor statului nostru pe calea cuceririi unei independențe depline — îmi spunea într-o convorbire redactorul-șef al ziarului «L'Essor» — trebuie arătat că Maliul prezenta la acea dată toate caracteristicile unei țări slab dezvoltate : inexistența unei industrii, o agricultură primitivă de subzistență, lipsă acută de cadre și de capital. Venitul național era extrem de redus — 56 de dolari anual pe locuitor — iar analfabetismul cuprindea peste 95 la sută din populație. Primul act al noului stat malian a fost de a lua în mîinile sale toate mijloacele de care putea dispune, întîi în domeniul bancar, apoi în cel industrial, comercial și agrar. Astăzi, există societăți de stat în toate pozițiile-cheie ale economiei. În agricultură a fost inițiată o dezvoltare cooperatistă, au fost extinse terenurile cultivate cu orez și bumbac și au fost introduse culturi noi, ca trestia de zahăr și ceaiul. Țăranii au primit zeci de mii de pluguri și alte unelte agricole care încep să înlocuiască tradiționala daba (sapă) a țăranului african".

Acum cîteva secole, fluviul Niger nu avea înfățișarea de azi. Un prim braț al apei, desprins din masivul Adrar, se vărsa în golful Guineei. Un altul se scurgea într-un lac imens care ocupa întreaga depresiune sud-sahariană. Cu timpul, sub influența anumitor modificări climatice, lacul avea să sece, iar primul braț al fluviului să capteze apele celuilalt. În 1947, vechea administrație colonială a construit pe cursul superior al actualului Niger un baraj menit să irige circa 150 000 ha de terenuri amenințate de secetă și pe care urma să se cultive bumbac și orez. (Pînă în 1960 fuseseră irigate 40 000 ha.) O dată cu cucerirea independenței, Republica Mali va prelua această sarcină, înființînd „Oficiul național al Nigerului", o întreprindere cu incontestabile posibilități. Guvernul își pune azi mari speranțe în acest oficiu : el poate constitui un exemplu pentru ansamblul agriculturii naționale și o viitoare sursă de profituri. Toate acestea le-am aflat la Niono — unul din principalele centre ale Oficiului — de la un tînăr agronom malian, „stăpîn" a 15 000 de ha de terenuri amenajate, cultivate de 16 000 de agricultori. El conduce în același timp orezăria, uzina de egrenare a bumbacului și parcul de utilaje. „Principalele mele preocupări — îmi spune el — sînt dezvoltarea muncii în regie, care permite obținerea de rezultate mai bune decît exploatarea liberă, și menținerea în stare de funcționare a utilajelor agricole, în ciuda lipsei de tehnicieni. Recent, Oficiul a introdus cu titlu experimental cultivarea trestiei de zahăr. Pentru moment însă nu exportăm decît orez, bumbac și ulei de arahide, care aduc statului devize de care avem atîta nevoie".

Participarea populară la opera de reconstrucție este un fenomen ce nu poate scăpa observatorului. În timp ce vizitam comuna Sanankoroba, membrii Consiliului comunal mi-au arătat clădirile noii școli și a centrului de experiență-pilot inițiată de U.N.E.S.C.O., construite prin munca voluntară a sătenilor, magazinul-cooperatist (asemenea magazine există în fiecare sat), unde țăranii își pot procura pe loc, la prețuri accesibile, produsele de primă necesitate. Tinerii agricultori ai școlii tehnice sezoniere mi-au vorbit de rezultatele bune obținute prin metodele noi de cultivare a pămîntului. Fără îndoială, mai sînt multe de făcut — printre altele în domeniul igienei și al sănătății publice — dar lipsa de mijloace financiare nu permite să se meargă înainte atît de repede pe cît s-ar dori. Frecventarea tot mai largă a Centrelor de protecție maternă și infantilă, create acum trei ani, reprezintă totuși un semn încurajator.

Pentru a rezolva marile probleme ale reconstrucției, se impune în prealabil sarcina formării de cadre calificate. Populația Maliului, ca de altfel a majorității țărilor Africii tropicale, folosește numeroase dialecte. În nord sînt răspîndite araba, limbile maure și tuareg ; în sud, dialecte ale grupurilor lingvistice Senufo și Songhai. Cea mai largă circulație o are însă limba bambara, care figurează, de altfel, ca limbă națională alături de franceza — limbă oficială. „Această predominanță ne simplifică într-un fel munca, deși problema în sine rămîne deosebit de complexă — mi-a explicat Falkoney Ly, consilier tehnic în Ministerul Învățămîntului. Încă din 1960, guvernul a întocmit un program național de alfabetizare, îmi spune el, în virtutea căruia, anual, 18 la sută din bugetul țării este alocat pentru instruirea poporului. În prezent, fiecare al patrulea copil de vîrstă școlară are posibilitatea să frecventeze școala. În ce privește învățămîntul superior, ideea fundamentală a fost de a crea institute specializate : agricole, tehnico-administrative, tehnico-medicale etc. În același timp, 60 000 de oameni, bărbați și femei, frecventează cursurile de alfabetizare în cele 490 de centre instituite pe întreg cuprinsul țării".

Am părăsit această țară cu un sentiment de sinceră admirație și prietenie pentru vrednicul popor malian. Dincolo de aspectele turistice, călătorul străin nu poate să nu observe începuturile unor schimbări în aspectul general al țării, care s-a angajat cu încredere pe calea emancipării economice și sociale.

Operaţiunea „NASR"

Recent, agenţia M.E.N. a relatat conţinutul unui articol apărut la 13 septembrie în ziarul „Al Ahram", care cuprinde amănunte privind acţiunea plănuită de un grup de persoane care intenţionau să se reinstaleze la conducerea forţelor armate egiptene. „Operaţiunea, care a primit numele cifrat de «Nasr» — transmite M.E.N. —, urmărea să impună cu orice preţ reinstalarea mareşalului Amer în fruntea comandamentului forţelor armate. După ce a acceptat voinţa poporului care i-a cerut să renunţe la hotărîrea sa de a demisiona, preşedintele Nasser a considerat că este în interesul poporului şi al armatei ca mareşalul Amer să nu rămînă în comandamentul suprem al forţelor armate şi ca răspunderile militare să fie preluate de elemente militare eficiente şi calificate.

Planurile iniţiale în vederea operaţiunii au început a fi perfectate la cîteva zile după numirea noilor comandanţi ai forţelor armate şi după publicarea decretelor care ordonau deschiderea unei anchete asupra cauzelor înfrîngerii militare. Badran, fostul ministru de război, a încercat să stabilească contacte cu unele persoane care s-au aflat în apropierea sa şi cu care fusese coleg la Academia militară, dar încercările sale au eşuat şi el s-a consacrat unei alte operaţiuni. Ea prevedea, în principal, apariţia mareşalului Amer la Şcoala trupelor de şoc, în noaptea de 27 august. El urma să se îndrepte de aici spre zona Canalului de Suez însoţit de 400 de membri din garda şcolii, dintre care numai foarte puţini erau la curent cu operaţiunea. Se proiectase să se afirme celorlalţi că preşedintele Nasser a semnat un decret care numea pe Amer comandant suprem al forţelor armate. Cu forţa care îl însoţea, Amer urma să ocupe comandamentul militar al frontului răsăritean, care reprezintă principala forţă a armatei R.A.U., şi să preia comanda trupelor ţinînd de acest comandament. Acolo, el ar fi putut începe tratative şi şi-ar fi putut dicta condiţiile sale preşedintelui Nasser".

„În cursul etapei iniţiale — continuă agenţia M.E.N. — numai cîteva persoane erau la curent cu complotul. Printre aceştia, în afară de mareşalul Amer şi de Badran, se mai aflau încă şase persoane importante: fostul comandant al trupelor de şoc, Galal Haridy, fostul comandant adjunct al acestor trupe, locotenent-colonelul Ahmed Abdullah, fostul comandant al celei de-a patra divizii blindate, generalul-maior Othman Nasser, locotenent-colonelul Hussein Muhtar, din trupele de şoc, căpitanul Tahsin Zakim, fostul comandant al unei unităţi aeriene la aerodromul Inchass, şi Abbas Radwan, fost ministru de interne, care a participat la mai multe reuniuni în cursul cărora au fost elaborate amănuntele operaţiunii. Iniţiatorii operaţiunii intenţionau să creeze un consiliu revoluţionar alcătuit din aceste şase persoane, în afară de mareşalul Amer şi Badran. Considerat drept a doua personalitate în această operaţiune, Badran urma să devină premier în cabinetul proiectat a fi creat după îndeplinirea cu succes a operaţiunii. Potrivit mărturiilor unora dintre cei interogaţi, operaţiunea nu era îndreptată împotriva preşedintelui Nasser, ci urmărea numai să-l forţeze să accepte unele condiţii. În cazul cînd preşedintele Nasser ar fi ordonat forţelor aeriene să oprească înaintarea trupelor în direcţia Cairo, Amer, în fruntea brigăzii blindate, s-ar fi îndreptat spre capitala egipteană pentru a o împresura. Amer l-ar fi întrebat pe căpitanul Tahsin Zakim: „Vă veţi supune ordinului de a ataca trupele care înaintează?" Acesta ar fi răspuns: „Este posibil ca un egiptean să lovească un compatriot?"

„Organizatorii operaţiunii — continuă M.E.N. — au avut în vedere şi o altă posibilitate, şi anume aceea ca masele să se opună înaintării trupelor comandate de Amer. Amer l-a întrebat pe acelaşi pilot dacă forţele aeriene ar ataca orice demonstraţie ostilă operaţiunii. Pilotul a răspuns că acest lucru ar fi posibil în anumite condiţii. Mareşalul Amer a stabilit contactele sale cu alte persoane la reşedinţa sa de la Giza, într-o vilă din apropierea spitalului Moro din localitatea Dokki şi într-un apartament din districtul Aguza. Mareşalul Amer a dictat amănuntele planului operaţiunii lui Galal Haridy la Giza în ziua de 23 august în prezenţa lui Badran, Abbas Radwan şi a generalului Othman Nasser. Cînd reşedinţa lui Amer a fost încercuită pentru arestarea grupului de ofiţeri care urmau să fie cercetaţi, Haridy a ars foaia de hîrtie pe care fusese scris planul. Între timp mareşalul Amer a fost convocat pentru o întrevedere cu preşedintele Nasser la 25 august. Potrivit depoziţiei lui Haridy, Amer ar fi declarat celor de faţă că, dacă se înţelege cu preşedintele, planul nu va mai fi necesar".

„Potrivit amănuntelor planului — relatează M.E.N. — Amer urma să-şi părăsească locuinţa la 27 august ora 24,00, însoţit de Haridy. Ei urmau să se îndrepte spre Inchass, la Şcoala trupelor de şoc, unde trebuiau să fie aşteptaţi de locotenent-colonelul Abdullah. S-a luat în considerare ocuparea postului de radio, dar nu s-a adoptat nici o hotărîre concretă în această privinţă. Unii dintre ofiţerii de legătură au fost implicaţi în operaţiune după ce asupra lor s-au exercitat presiuni amintindu-li-se de favorurile ce le fuseseră acordate de Amer".

„Toate amănuntele — informează M.E.N. — scot în evidenţă faptul că operaţiunea urmărea reinstalarea cu orice preţ a mareşalului Amer la comanda forţelor armate şi eliberarea acelora care urmau să fie interogaţi în legătură cu circumstanţele în care s-a produs înfrîngerea militară".

Un comunicat al Ministerului Orientării Naţionale al R.A.U. anunţă că la 14 septembrie mareşalul Abdel Hakim Amer, fost vicepreşedinte al R.A.U. şi locţiitor al comandantului suprem al forţelor armate ale R.A.U., s-a sinucis. Comunicatul precizează că, în ciuda îngrijirilor medicale ce i-au fost acordate, mareşalul Amer n-a putut fi salvat.

reflector

O DECLARAŢIE A LUI ZUBIN MEHTA

Renumitul dirijor Zubin Mehta, prezent la manifestările Festivalului „George Enescu", a făcut revistei noastre următoarea declaraţie:

„Mai bine decît oricărei arte, muzicii i se potriveşte dictonul: cînd muzele vorbesc, armele tac. Deci muzica poate crea şi creează nu numai un prilej de elevaţie spirituală, ci şi o punte între naţiunile lumii. Noi, muzicienii, dorim să contribuim la o apropiere sinceră între oameni şi, nu mai puţin, între popoare. Turneul pe care-l întreprind împreună cu Orchestra Filarmonicii din Los-Angeles în aproape 40 de oraşe ale lumii este una din dovezile că muzica poate fi şi un mesager internaţional. Concertele de la Bucureşti, în cadrul acestei manifestări de recunoscut prestigiu internaţional, Festivalul „George Enescu", sînt semne de bun augur pentru turneul nostru".

ENIGMĂ ARHEOLOGICĂ

Arheologii lumii au de dezlegat misterul încă unui sfinx — cel descoperit recent în Uzbekistan. Este vorba de o statuie de marmură albă, înaltă de un metru şi cu un piedestal — o colonetă tot din marmură — înaltă de 83 de cm. Statuia a fost găsită la o adîncime de aproape doi metri, înconjurată de pietre. Ea se află expusă acum la muzeul regional din Taşkent. Specialiştii sînt preocupaţi de enigmatica ei prezenţă în această regiune a lumii, departe de prezumtiva sa patrie — Egiptul.

ARME PRIN CORESPONDENŢĂ

Autorităţile statului New York au luat în discuţie eventualitatea unei amendări a legilor privitoare la vînzarea şi deţinerea armelor de foc. Pentru amendare pledează cifrele ultimului raport pe 1966 al F.B.I. despre recrudescenţa crimelor în S.U.A. — 6 500 persoane asasinate cu arme de foc, 43 500 rănite, plus 89 000 furturi sub ameninţarea cu asemenea arme, plus 9 000 sinucideri — şi, invocîndu-le, un număr de personalităţi, printre care Robert Kennedy. Se opune oricăror modificări „Asociaţia naţională de tir" („National Rifle Association", cunoscută sub iniţialele ei, N.R.A.), ale cărei resurse sînt considerabile şi a cărei influenţă se face simţită în Congres.

Cîteva amănunte. În oraşul şi în statul New York, (ca şi în alte părţi ale S.U.A.), orice cetăţean care a împlinit 18 ani poate cumpăra o armă de foc cu ţeavă lungă, aşa cum şi-ar cumpăra o pereche de bretele sau o rachetă de tenis, fără ca armurierul să-l întrebe măcar cum îl cheamă. Doar armele cu ţeavă scurtă, revolver sau pistol, pe care posesorul le poate purta ascunse, trebuie declarate poliţiei — potrivit prevederilor legii Sullivan datînd din veacul trecut. E deci un comerţ prosper, căruia N.R.A. îi aduce o preţioasă contribuţie publicitară: prospectele sale reprezintă de pildă o familie mijlocie americană antrenîndu-se încîntată în grădină să tragă cu revolverul, un bărbat atletic ochind cu carabina la umăr, cu degetul pe trăgaci (şi, probabil ca un alibi, pierdut într-un colţ al hîrtiei, un minuscul cîine de vînătoare).

„Asociaţia naţională de tir, a declarat Robert Kennedy într-o recentă reuniune a Marelui Consiliu al statului New York, are o mare parte de răspundere pentru toate crimele comise în această ţară". El a cerut ca la vînzarea unei arme de foc, armurierii să întocmească o fişă a cumpărătorului şi s-o comunice în copie autorităţilor. Dar N.R.A. şi inspiratorii ei doresc să nu se schimbe nimic. Numai în 1966 au fost vîndute două milioane de puşti şi carabine, dintre care jumătate prin corespondenţă, pe baza cataloagelor editate de fabrici şi magazine.

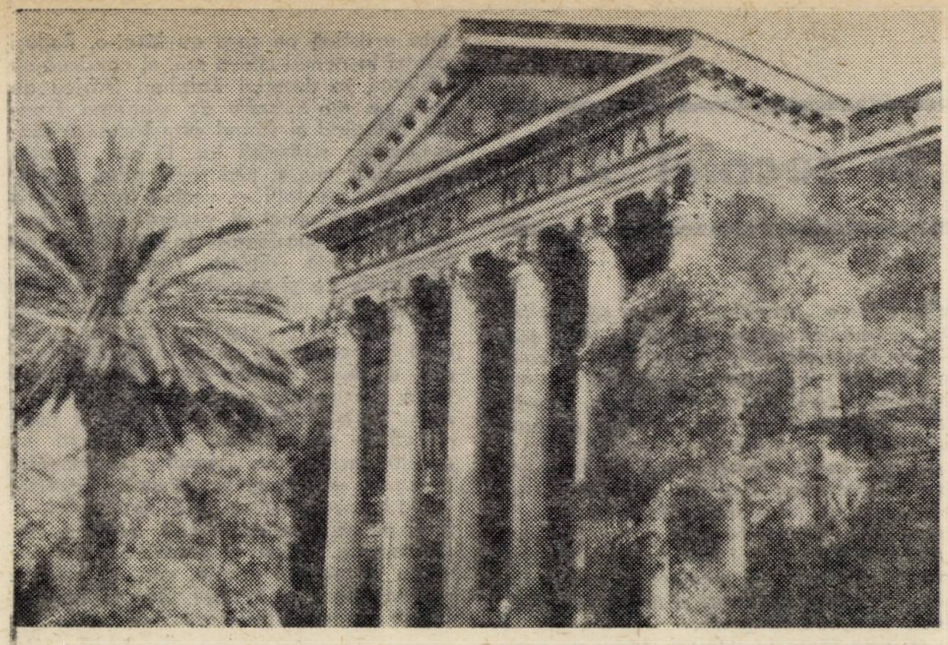

Clădirea Congresului național din Santiago de Chile

Reforma agrară din Chile

Economiștii care se apleacă asupra acelei mari probleme pe care o reprezintă pentru țările latino-americane accelerarea dezvoltării, pe calea folosirii mai eficiente a marilor resurse materiale și umane ale continentului, se interesează îndeaproape de evoluția și efectele politicii economice din Chile. Inițiativele guvernamentale pentru creșterea veniturilor realizate din exploatarea și prelucrarea cuprului — marea bogăție a subsolului țării — măsurile luate pentru diversificarea industriei și, mai ales acțiunea întreprinsă pentru reforma pămîntului, au prilejuit numeroase comentarii și reflecții pe marginea a ceea ce presa latino-americană denumește „experiența chiliană" în căutarea făgașurilor dezvoltării.

Reforma agrară este socotită piesa de bază a acestei experiențe. Proiectul reformei a figurat ca un obiectiv central în programul electoral al partidului democrat-creștin, prezentat în alegerile prezidențiale din 1964, la care candidatul acestui partid, Eduardo Montalva Frei, a fost ales președintele țării. Guvernul chilian a transferat planul reformei agrare pe lista acțiunilor sale imediate. Totuși, pînă la adoptarea definitivă a legii reformei agrare au trebuit să treacă aproape doi ani. Atît în parlament, cît și în presă, Partidul național și alte grupări politice de dreapta au ridicat nenumărate piedici în calea adoptării proiectului. Pentru politica guvernului, trecerea acestor baraje devenise o chestiune de prestigiu (era pusă la încercare consecvența în realizarea unuia din principalele obiective pe care și le-a propus), dar și o condiție a dezvoltării economice generale. Restructurarea proprietății agrare, prevăzută în proiectul reformei, conținea nu numai un act de dreptate socială — eliberarea țăranilor săraci de servituțile de tip semifeudal la care-i obliga dependența economică de latifundiari — dar prefigura, în același timp, creșterea contribuției agriculturii la *stimularea întregului organism economic al țării.*

În Chile, un număr de peste 6 300 de moșieri acaparaseră aproximativ 70 la sută din pămîntul cultivat. Persistența metodelor învechite de cultivare a pămîntului, pe majoritatea acestor uriașe latifundii, condamna agricultura la o productivitate scăzută, care nu mai satisfăcea nici necesitățile consumului intern. Anual, Chile trebuie să importe produse alimentare în valoare de 150 milioane de dolari. Creșterea producției agrare — prin înlăturarea relațiilor precapitaliste care împiedică procesul de modernizare a cultivării pămîntului — ar putea elibera fondurile cheltuite pentru importul de alimente în favoarea investițiilor solicitate de necesitățile dezvoltării industriale. Totodată, actul reformei agrare ar impulsiona și pe alte căi sporirea acestor investiții. Atragerea maselor țărănești în circuitul vieții economice moderne conține perspectiva lărgirii pieței interne — una din condițiile principale pentru creșterea acumulării de capital național. Sînt considerente care explică poziția față de reforma agrară a unor importante grupări economice legate de partidul democrat-creștin.

La 16 iulie, cu prilejul semnării de către președintele Frei a decretului de promulgare a reformei agrare, ministrul chilian al agriculturii, Hugo Trivelli, spunea : „Structura agrară prevalentă în Chile nu este corespunzătoare timpurilor pe care le trăiește țara. Cu alte cuvinte, există deficiențe de structură atît în mărimea sau mărimea fermelor sau a exploatărilor agricole, cît și în relațiile juridice existente între pămînt și cei care îl lucrează în mod real și efectiv. Reforma agrară este, deci, un imperativ pentru ieșirea din stagnare a agriculturii și pentru accelerarea dezvoltării economice a țării".

Legea reformei agrare din Chile — care a și început să fie aplicată — reduce moșiile cu pămînt irigat pînă la 80 de hectare. Pe baza legii, „Corporația reformei agrare", înființată de guvern, are dreptul să exproprieze integral moșiile lăsate în paragină sau pămînturile prost cultivate. O prevedere deosebit de importantă a legii reformei agrare o reprezintă trecerea în proprietatea statului a tuturor cursurilor de apă folosite pentru irigarea pămîntului. În felul acesta, moșierii sînt deposedați de unul din principalele mijloace folosite de ei pentru exploatarea micilor gospodării țărănești.

Cît privește modalitatea de expropriere, foștii proprietari sînt despăgubiți printr-o sumă fixă și bonuri de stat, plătibile în 25 de ani. Țăranii împroprietăriți vor plăti pentru pămîntul primit un preț relativ mic, pe care îl pot achita în 30 de ani. Legea reformei agrare stimulează sistemul de lucru în cooperative și preconizează măsuri pentru sprijinirea dotării tehnice a noilor gospodării.

Partidele de stînga au avut o atitudine constructivă în confruntările de poziții care au precedat adoptarea reformei agrare. În dezbaterile din parlament, reprezentanții partidului comunist au criticat unele limite ale legii, dar considerînd-o — în coordonatele sale generale — ca o realizare importantă, au sprijinit adoptarea ei. La sfîrșitul lunii februarie, cînd proiectul de 450 de pagini al legii agrare fusese elaborat în forma sa finală, ziarul „El Siglo", organul P.C. din Chile, scria : „Proiectul reprezintă un pas hotărîtor, o deschidere fundamentală spre îmbunătățirea substanțială a condițiilor de viață și de muncă ale țăranilor și, ca atare, unul din roadele cele mai importante obținute de ei în lupta îndelungată și grea împotriva intereselor oligarhiei care grevează atît de nefast asupra vieții noastre economice".

Promulgarea decretului pentru aplicarea legii reformei agrare a alarmat grupările politice de dreapta. Învinse în parlament, ele au recurs la noi mijloace de obstrucție și de presiune. Portdrapel al dreptei, partidul național trecea la contraatac. O întreagă campanie de amenințări și acuzații la adresa guvernului culmina, în ultima zi a lui august, cu declarația conducerii partidului național în care — folosindu-se ca pretext un incident minor cu Argentina, în legătură cu navigația pe canalul Beagle, ce traversează cele două țări — se incita la sabotarea politicii guvernului. Majoritatea comentariilor de presă subliniau că motivul afișat al declarației partidului național era cusut cu ață albă, în fapt mobilurile reale ale atacului fiind trecerea la aplicarea reformei agrare și stadiul final în care se afla, în Camera Deputaților, proiectul reformei bancare, prin care se prevede reducerea influenței exercitate de cercurile oligarhice asupra Băncii Naționale. Arestarea Biroului Director al partidului național a fost considerată de opinia publică chiliană ca un act autoritar și just împotriva tentativei forțelor reacționare de a sabota politica de înfăptuire a unor reforme de structură. În urma unui recurs la instanța judecătorească supremă, precedat de schimbări în conducerea partidului național, cei arestați au fost eliberați și, în prezent, neagă interpretarea după care declarația din 31 august ar fi urmărit atîtarea la „golpe" (lovitură de stat). Dar, în diverse publicații chiliene se relevă legătura directă dintre această declarație și adunarea moșierilor din localitatea Talca, unde unul din liderii partidului național a afirmat că, în cazul aplicării reformei agrare, „va curge sînge pe ogoare".

Perimetrul de acțiune a forțelor reacționare nu a putut fi însă lărgit. A dovedit-o reacția de oprobriu a opiniei publice împotriva uneltirilor partidului național, ca și hotărîrea cu care forțele democratice — partide, sindicate, organizații de tineret — și-au reafirmat sprijinul pentru promovarea unor reforme de structură în viața economică și socială a țării.

Eugen POP

Epoca de piatră în secolul XX

Există pe pămînt popoare numite adesea „primitive" pentru că sînt legate de un mod de viață arhaic. Din numeroase motive — izolare voită sau forțată, ostilitatea popoarelor mai bine înarmate cu care au intrat în contact, lipsa posibilității de adaptare treptată — ele nu au putut să urmeze evoluția generală în domeniul economic, social, politic, tehnologic. Aceste popoare apar deci ca reprezentante ale trecutului — un trecut în general foarte diferit de modul nostru de viață — și constituie o minoritate în țara în care sînt, în general, locuitorii cei mai vechi. Aproape toți au fost victimele persecuțiilor duse uneori pînă la masacru ; în unele cazuri mai sînt încă și astăzi. Slăbiciunea îi pune în stare de inferioritate față de majoritatea dominantă ; fapt grav, deoarece teritoriile pe care le ocupă sînt rîvnite pentru bogățiile lor naturale. Mijlocul lor cel mai bun de apărare era dintotdeauna fuga ; din această cauză mai ales, ei locuiesc în momentul de față în regiuni neospitaliere : păduri virgine, deșerturi și teritorii arctice, unde condițiile de viață sînt de obicei deosebit de grele.

Popoarele de care e vorba nu se află toate în același stadiu de evoluție ; mai mult, în sînul aceluiași grup etnic, anumite elemente au rămas într-un stadiu ancestral, în timp ce altele s-au integrat, mai mult sau mai puțin, într-o societate evoluată. Interesul pe care li-l poartă lumea științifică a contribuit la ameliorarea situației : sociologii, biologii, etnologii și antropologii, precum și exploratorii care i-au studiat fără prejudecăți, au reușit să comunice prin opera lor simpatia și sentimentul de fraternitate umană pe care le-au simțit.

Printre popoarele aflate încă într-un stadiu arhaic se numără și boșimanii, cărora revista „Le Monde Diplomatique" le consacră, sub semnătura lui Jacques Manduit, articolul pe care-l reproducem alăturat.

BOȘIMANII

Boșimanii sînt un popor ale cărui origini se pierd departe în trecutul preistoric și care, pe planul evoluției economice, n-au depășit stadiul culesului și vînatului. Cine sînt acești misterioși boșimani ? De unde vin ei ?

Mesajul spiritual reprezentat de sute de mii de gravuri și picturi pe care le-au lăsat pe pereții stîncilor și al grotelor — și care a făcut ca ei, împreună cu oamenii paleoliticului european și ai epocii glaciale, să fie cei mai mari artiști animalieri ai umanității — pare să fie mărturia concretă a unei culturi mai profunde decît aceea ce ar rezulta din examinarea acestei colectivități în momentul de față.

Boșimanii, nume derivînd din „bushman" — omul din brusă — se numără printre popoarele cele mai primitive și cu siguranță cele mai interesante din lume tocmai prin această imensă moștenire artistică pe care au lăsat-o. Reduși astăzi la numai cîteva mii, ei continuă să trăiască în deșertul Kalahari (Africa de sud) pe un teritoriu de mărimea Franței, culegînd și vînînd cum făcuseră dintotdeauna strămoșii lor. Ei nu aparțin nici rasei negre, nici rasei albe. Împreună cu hotentoții — vecinii lor de care aparțin din punct de vedere fizic — boșimanii sînt considerați de antropologi ca făcînd parte dintr-o rasă specială : Khoisanii. Ca și negroizii, ei sînt mici de statură, talia mijlocie situîndu-se în jur de 1,50 metri. Spre deosebire de populațiile care îi înconjoară, ei nu au pielea neagră, ci de un galben mai mult sau mai puțin deschis ce amintește de rasele din Asia. Forma ochilor — îngustă și ușor oblică — accentuează și mai mult această asemănare. Corpul boșimanilor prezintă, de asemenea, anumite particularități caracteristice, cea mai curioasă fiind aceea desemnată sub numele de steatopigie, adică o accentuată concavitate a regiunii renale, care determină o denivelare a întregii regiuni fesiere, formînd o masă grăsoasă.

I O ORIGINALĂ CIVILIZAȚIE MATERIALĂ

A fost imposibil pînă în prezent să se fixeze cu certitudine originea boșimanilor. Pe baza antropologiei și a mărturiilor preistorice ale civilizației lor, se poate spune că ei ar fi venit din Africa de sud într-o epocă corespunzătoare paleoliticului superior din Europa, perioadă situată în urmă cu cîteva zeci de mii de ani. Ei foloseau un sistem de unelte asemănătoare celor aflate în număr mare în Africa de nord și de est și care a fost desemnat sub numele de „capsien". Cînd au ajuns în sudul continentului, teritoriul era ocupat de oameni al căror tip fizic nu este bine cunoscut, dar ale căror unelte de piatră au fost găsite în număr mare în toată Africa meridională și orientală.

Boșimanii se deosebesc de alte popoare africane nu numai prin caracteristici fizice ci și prin tipul de limbaj pe care-l folosesc — plescăituri de limbă foarte greu de reprodus de către europeni și întîlnite, de asemenea, la cîteva triburi de negri, care se pare însă că le-au împrumutat de la ei. Probabil că, pe vremea cînd civilizația boșimană prezenta un ansamblu coerent, se vorbea o limbă comună pe tot teritoriul ocupat de ei. Prin urmare, cînd boșimanii au fost respinși de către negri de pe pămînturile bogate pe care le ocupau, ei au fost

Din arta boșimanilor : desen pe stîncă reprezentînd o scenă de luptă

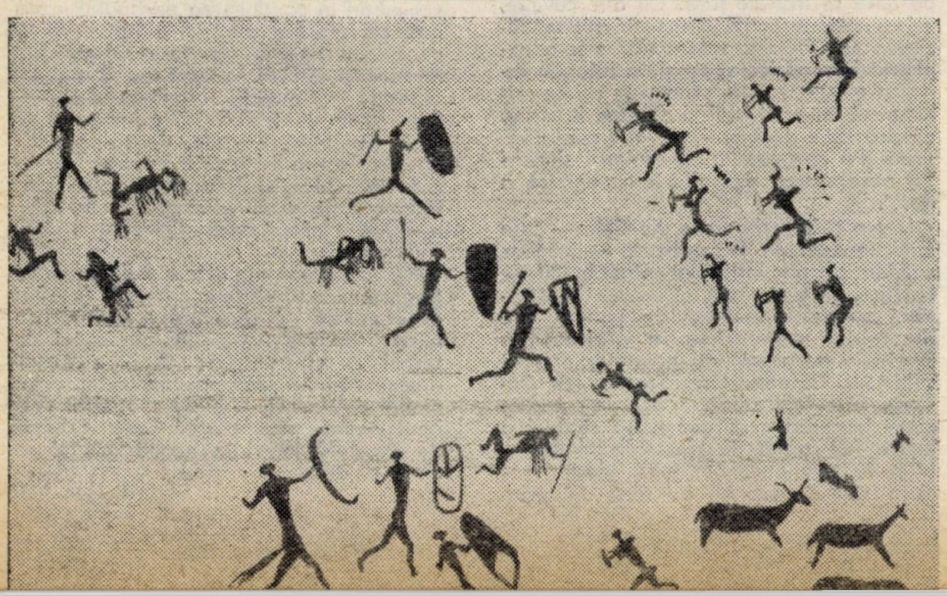

Tip de boșimană din Africa de sud-vest

obligați să se risipească în mici grupuri, această destrămare determinînd și pe cea a limbii. În lipsa legăturilor continue, dialectele au evoluat fiecare pe contul său, astfel încît, în ciuda existenței unei limbi boșimane ale cărei particularități comune se pot recunoaște, diferitele triburi au încetat să se mai înțeleagă între ele.

Ultima trăsătură care, împreună cu tipul fizic și cu limba, conferă acestui grup uman o profundă originalitate, este unitatea civilizației sale materiale. Boșimanii au un sistem de unelte tipice : arcul, săgeata pentru vînatul mic, capcana cu arc, piatra străpunsă sau „kwé" care, prinsă pe un băț cu extremitatea ascuțită, formează un fel de plug de lemn și permite extragerea rădăcinilor din pămînt. Acest instrument, care apărea adeseori în picturile boșimanilor, avea să fie adoptat mai tîrziu de primii agricultori, constituind prima unealtă inventată pentru aratul pămîntului. La aceste elemente diferite trebuie adăugate colierele, brățările și ornamentele formate din fragmente de coajă de ou de struț și din cochilii. Dacă ar fi cu putință să se ajungă la o idee clară asupra civilizației lor și mai ales asupra metodelor de vînătoare, pe baza contactelor care se pot stabili cu ultimele grupuri care trăiesc astăzi, aceste probe ar fi totuși insuficiente fără existența unei mărturii evidente și anume : miile de scene gravate sau pictate, înfățișînd episoade ale vieții sociale sau spirituale ale boșimanilor și mai ales pe cele referitoare la vînătoare, activitatea lor de bază.

Unele din aceste opere de artă datează de milenii, altele de numai cîțiva zeci de ani. Toate însă ilustrează tehnici neschimbate, perfect adaptate felului lor de viață, aceleași arme, aceleași metode de a vîna ; dacă se pot descoperi cîteva deosebiri între opere de artă din epoci diferite, ele se datorează nu oamenilor, ci schimbărilor de climat care au determinat o mai mare ariditate. În vreme ce totul se transformă pe această lume, ei rămîn cu înverșunare fideli concepției de viață tradiționale.

Ca vînător, boșimanul are toate calitățile : o acuitate vizuală excepțională care îl face capabil să vadă și să descrie obiecte practic invizibile cu ochiul liber pentru europeni ; o suplețe a mișcărilor și un dar al mimetismului care îi permit să ajungă în imediata apropiere a vînatului ; o rapiditate și o rezistență datorită cărora e în stare să se ia la întrecere cu animalul vînat ; în sfîrșit, o intuiție fără asemănare, completată de o bună cunoaștere a drumurilor și a animalelor, fapt ce i-a permis să supraviețuiască în zone aproape lipsite de resurse naturale.

Printre trăsăturile caracteristice ale mentalității boșimanilor se numără extremul lor individualism și dragostea lor de libertate. În ciuda încercărilor, nimeni nu a fost capabil să-i fixeze de pămînt. Iar dacă uneori, împinși de foame, se încumetă să se apropie de fermele care împrejmuiesc deșertul Kalahari — unde sînt hrăniți în schimbul serviciilor aduse — ei se întorc imediat în „brusă".

Individualismul boșimanului explică poate faptul că nu au dat naștere unei structuri sociale superioare grupurilor de vînătoare sau clanului, reunite printr-un dialect comun. Observatorii susțin, totodată, că o asemenea structură ar fi putut apărea altădată, cînd boșimanii erau mult mai numeroși decît în prezent și cînd, uniți, ar fi putut ține piept cotropitorilor bantu. Se pare însă că nici un șef nu a avut vreodată suficientă autoritate ca să țină în mînă destinul boșimanilor. Popor pașnic, avînd numai certuri de grup din cauza terenurilor de vînătoare, boșimanii nu au cunoscut războiul între triburi și nu au luptat cu adevărat decît spre a opune o rezistență înverșunată cotropitorilor.

Elementul primordial al societății boșimane îl constituie familia — adică bărbatul, femeia și copiii — căci boșimanul, ca toate popoarele de vînători, este în general monogam ; numai cîteodată el se hotărăște să-și ia o a doua soție.

OPERE DE ARTĂ DIN URMĂ CU ZECI DE MII DE ANI

Boșimanul și-a manifestat interesul față de toate formele de artă. El a creat o întreagă serie de povestiri care se rostesc în serile de veghe : „Rugă Soarelui", „Luna și stelele", „Leul gelos și glasul struțului" etc". Efectul scenic este întărit prin imitarea limbajului animalului. Boșimanul este foarte mîndru de acest talent și un om bătrîn se consideră capabil să înțeleagă chiar limbajul maimuțelor. Observatorii au căzut de acord asupra atracției pe care o exercită muzica asupra acestor oameni. Ei folosesc un anumit număr de instrumente, cel mai primitiv fiind format dintr-un arc muzical a cărui coardă se mulțumesc s-o facă să vibreze. Ei au de asemenea un fel de harpă cu patru corzi și, firește, o tobă. Fiecare din numeroasele dansuri boșimane are specificul său, cîntat și dansat.

Originalitatea boșimanilor se remarcă mai ales în arta plastică, artă ale cărei manifestări principale se desfășoară din Zambia pînă la Capetown și de la un ocean la celălalt. Arta boșimană se poate întîlni pe plaiuri înalte sau în văi, adăposturi și grote. Realismul, dinamismul și grija pentru compoziție sînt principalele sale caracteristici. În domeniul artei boșimane există o problemă de o importanță deosebită pentru că rezolvarea ei poate elucida întreaga istorie a acestei civilizații — vîrsta operelor de artă. Unii consideră că cele mai vechi ar putea data de cîteva zeci de mii de ani, dar în stadiul actual al cunoștințelor noastre nici o dată sigură nu poate fi avansată. Așa-zisa metodă a „cărbunelui 14" a permis totuși — dacă, bineînțeles, cărbunele găsit lîngă anumite picturi este contemporan cu acestea — să se atribuie operelor de artă o vîrstă de aproximativ 7 000 de ani. Or, cum prin stilul lor ele sînt foarte evoluate, se poate considera că cele mai vechi sînt mult anterioare. Operele de artă cele mai recente datează de numai cîteva zeci de ani, și e posibil ca această artă să continue a fi practicată de unele grupuri de vînători refugiați în regiuni cu acces dificil.

Astfel, de-a lungul mileniilor, pe stîncile Africii de sud, boșimanul și-a povestit viața pe lungi fresce. Toate aceste desene, în care își deapănă propria istorie, prezintă un interes deosebit. De-a lungul lor se desfășoară drama unui întreg popor. Cele mai vechi exprimă o fericire modestă : vînat bogat, vînătoare cu arcul sau cu capcana, serbări vesele în nopțile cu lună. Apoi este prezentat negrul venit din nord în căutarea de noi teritorii. El se răzbună pe boșimanul care, pentru a-și înlocui vînatul dispărut o dată cu terenurile de vînătoare, îi fură vitele. Prezența sa îl obsedează pe boșiman, care-și imaginează șiruri de oameni negri și de talie înaltă, scene reprezentînd furturi de vite și, mai ales, atacuri îndreptate împotriva cotropitorilor. În sfîrșit, sînt reprezentați burii, cuceritori veniți din sud. Prins între negri și albi, boșimanul se vede treptat deposedat de terenurile de vînătoare ; una dintre ultimele scene murale reprezintă exodul unui clan. Acesta este sfîrșitul.

Sîntem departe de vremea cînd poporul liber picta siluete grațioase care se detașează ca umbrele de stînca strălucitoare, mergînd în pas cu antilopele sau cățărîndu-se pe rîpe deasupra cărora mari păsări negre străpung înaltul cerului.

Vînători boșimani în deșertul Kalahari

Se vor standardiza denumirile geografice?

Horia Liman

Indicatoarele autostrăzii de la vest de Bonn trasează drumul spre Aachen. În Larousse, pe harta Germaniei federale, oraşul renano-westfalic apare sub numele de Aix-la-Chapelle. Călător pe drumurile Belgiei, am întîlnit adesea, la distanţe neglijabile, trimiteri spre Liège sau Luik. Plăcile dintîi sînt opera francofonilor, cele din urmă — a flaminganţilor. De altfel, în Franţa şi în Belgia de limbă franceză, fluviul Meuse poartă acelaşi nume ; în Belgia flamandă sau în Olanda însă, i se spune Maas. Dacă rezonanţa nu te poate induce în eroare, în schimb Escautul stîrneşte confuzie : în regiunile flamande a fost botezat Schelde. Dacă în ţările bilingve se pot descifra raţiunile fenomenului, în afara lor el constituie o sursă de incertitudini. Anomalia apare încă mai paradoxală în cazul Statelor Unite, cunoscute în Finlanda ca Yhdysvallat, iar în Japonia ca Beikoku, ceea ce s-ar traduce prin „ţara orezului", în ciuda faptului că epitetul contrazice realitatea.

De altfel, practica traducerii denumirilor geografice s-a lovit adesea de primejdia comicului. Imaginaţi-vă că un german ar cere un bilet de avion pentru Buenos Aires şi ar da destinaţia — în bună tălmăcire naţională — spre „Angenehme Winde". Aplicînd procedeul, un român ar pleca la „Aer plăcut".

Atlasul mai prezintă şi alte ciudăţenii. Florida este un stat în S.U.A. şi un stat în Brazilia. Cap-Breton este o staţiune balneară franceză, dar şi o insulă în Canada. În limba franceză Viena se numeşte Vienne. Dar în Franţa întîlnim — sub acelaşi nume — un rîu, o capitală de arondisment şi un departament. Columbia e o ţară latino-americană, dar şi un district federal în S.U.A. Oraşul Birmingham se află în Anglia, dar şi în Statele Unite. Lista identităţilor ar putea fi lungită la infinit.

Toate aceste aspecte — şi nu numai acestea — constituie tot atîtea preocupări pentru participanţii la Conferinţa Naţiunilor Unite asupra standardizării denumirilor geografice, care se desfăşoară actualmente la Geneva, pe malul lacului care apare pe unele hărţi cu numele oraşului şi pe altele ca lacul Leman. Cartografi, lingvişti, toponimişti au de răspuns următoarelor întrebări : Cum poate fi ales un nume geografic printre atîtea acceptabile ? Cum poate fi desemnat un nume de loc geografic astfel încît să fie valabil atît pe plan naţional, cît şi internaţional ? Ce e de făcut în cazul repetării numelor ? Cum să se transcrie un nume dintr-o limbă folosind un alt alfabet ? Cum să se procedeze în cazul regiunilor cu limbi nescrise ?

Pentru a înţelege mai bine această din urmă problemă, este suficient să amintim cazul Kenyei. Într-un document înaintat Conferinţei, guvernul acestei ţări, cu o suprafaţă de 585 000 kmp, semnalează că a creat un comitet permanent avînd drept sarcină să avizeze asupra grafiei denumirilor ce figurează pe hărţile Kenyei, pe baza considerentelor de ordin istoric, ortografic şi etnic. Comitetul are de examinat situaţia a 30 000 de denumiri geografice principale, în 30 de limbi. Ele vor fi scrise în limba Suahili — cea mai răspîndită din ţară — şi, cînd li se va da o formă definitivă, vor fi transcrise în sistemul ortografic fonetic internaţional.

Şi guvernul tailandez are de soluţionat o problemă nu mai puţin spinoasă. Ţara este împărţită în numeroase mici subdiviziuni administrative, numite muban. Or, diferite asemenea mubanuri poartă un nume identic, şi un sistem de codaj numeric urmează să faciliteze rebotezarea lor. În alte ţări, mai cu seamă în emisfera australă, noţiunea de geografie fizică e încă inedită ; unui rîu i se spune pur şi simplu „Apa", iar unui pisc, „Muntele". Aci totul trebuie luat de la început.

La actuala Conferinţă de la Geneva, ţara noastră — prin delegatul ei, dr. Alexandru Roşu — s-a pronunţat în favoarea a două principii fundamentale : stabilirea şi normalizarea denumirilor geografice este de competenţa exclusivă a fiecărui stat ; terminologia geografică naţională stă la baza normalizării internaţionale.

Etimologia numelor geografice constituie o preocupare mai veche în România. Ea s-a ilustrat prin editarea unui mare număr de lucrări ştiinţifice, de la primele dicţionare geografice judeţene, pînă la Micul Atlas geografic din 1962 şi Dicţionarul enciclopedic român, în care denumirile geografice străine sînt redate în grafica oficială a ţărilor respective.

Lucrările în vederea normalizării denumirilor geografice sînt pe cît de complexe, pe atît de importante pentru proiectele de dezvoltare economică şi socială. Ele vor servi totodată pentru realizarea de către O.N.U. a Hărţii internaţionale a lumii, într-o grafie cît mai precisă şi acceptabilă pentru toate ţările. E ştiut că, pe unele hărţi, leagănul renumitelor covoare persane se ortografiază Kerman, iar pe altele Kirman ; că unul din sultanatele arabe apare cînd sub numele de Katar, cînd sub cel de Quatar ; că Haga este pentru olandezi den Haag şi pentru francezi la Haye. Şi cum se va spune oare ţării lui Sibelius : Finlanda sau Suomi ?

Oricum, anarhia toponimică a planetei noastre nu-şi va găsi prea curînd soluţia.

Geneva, 18 septembrie

„Arta în societatea contemporană"

Valentin Lipatti

A XXI-a sesiune a întîlnirilor internaţionale de la Geneva şi-a propus anul acesta drept temă „Arta în societatea contemporană". Între 5 şi 15 septembrie, în aula Universităţii fondate de Calvin şi în sala de conferinţe de lîngă catedrala Saint-Pierre, intelectuali din 21 de ţări au dezbătut, pe marginea conferinţelor ţinute de diverse personalităţi, raporturile multiple ale artei cu societatea contemporană.

Mă voi referi îndeosebi la cele care au înfăţişat în chipul cel mai pregnant problemele de actualitate ale temei alese. Printre primii vorbitori ai sesiunii a fost profesorul de sociologie de la Frankfurt, Theodor Adorno, care s-a ocupat îndeosebi de tendinţa de dislocare a frontierelor dintre diferitele arte moderne, tendinţă caracteristică orientării actuale a artei în concepţia unor artişti occidentali — şi datorită cărora arta devine tot mai mult un obiect printre alte obiecte, a cărei natură nu mai poate fi definită cu claritate conform unui ideal şi unei semnificaţii estetice.

Analizei lucide şi îngrijorătoare pe care profesorul Adorno a făcut-o cu privire la evoluţia artei şi a artelor i-a urmat, ca o contrapondere, expunerea celebrului cineast francez Renê Clair despre trecutul şi viitorul cinematografiei. Evocînd istoricul cinematografiei şi trecerea ei de la limbajul simbolic al filmului mut la realismul filmului vorbitor şi sonor, René Clair a pus îndeosebi în lumină caracterul popular al celei de-a şaptea arte, menită să fie înţeleasă de masele cele mai largi. El a combătut tendinţele ermetice ale avangardei cinematografiei franceze de astăzi, ale cărei realizări, chiar atunci cînd prezintă experienţe valoroase, rămîn totuşi opere destinate unui public de iniţiaţi.

În conferinţa sa consacrată rolului social al scriitorului în lumea de astăzi, cunoscutul scriitor cuban Alejo Carpentier, pornind de la propria experienţă şi de la trăsăturile fundamentale ale romanului latino-american, a subliniat necesitatea literaturii epice într-o epocă în care scriitorii, dominaţi de limbajele specifice ale revoluţiei tehnico-ştiinţifice, trebuie totuşi să afle în marile transformări politice, sociale şi morale ale lumii de astăzi, materia vie a artei lor. Carpentier a schiţat coordonatele funcţiunii sociale a scriitorului modern, definind arta şi în special romanul ca o mare forţă activă în lumea contemporană.

Încheind seria expunerilor, cunoscutul critic francez Gaëtan Picon s-a ocupat de momentul genezei operei de artă. Cu deosebită subtilitate şi intuiţie artistică, Picon a reliefat caracterul conştient şi individual al actului de creaţie, opunîndu-l „transcrierii automate" de tip suprarealist şi exprimării brute a lumii reale prin glasul artistului, aşa cum se manifestă ea în „noul roman" sau „antiromanul" francez ca expresie a esteticii structuraliste.

Participanţii români la sesiune — Horia Lovinescu, George Ivaşcu şi autorul acestor rînduri — au căutat să-şi aducă contribuţia la clarificarea unor probleme legate de funcţia artei şi artistului în lumea de astăzi, de obiectivele şi legăturile artelor cu celelalte domenii ale creaţiei spirituale, de modalităţile de realizare a operei de artă.

Întîlnirile internaţionale de la Geneva s-au dovedit a fi şi anul acesta, în bună măsură, un cadru prielnic schimbului de opinii menit să genereze un dialog interesant şi să favorizeze dezbaterea unor probleme esenţiale ale artei contemporane.

Geneva, 18 septembrie

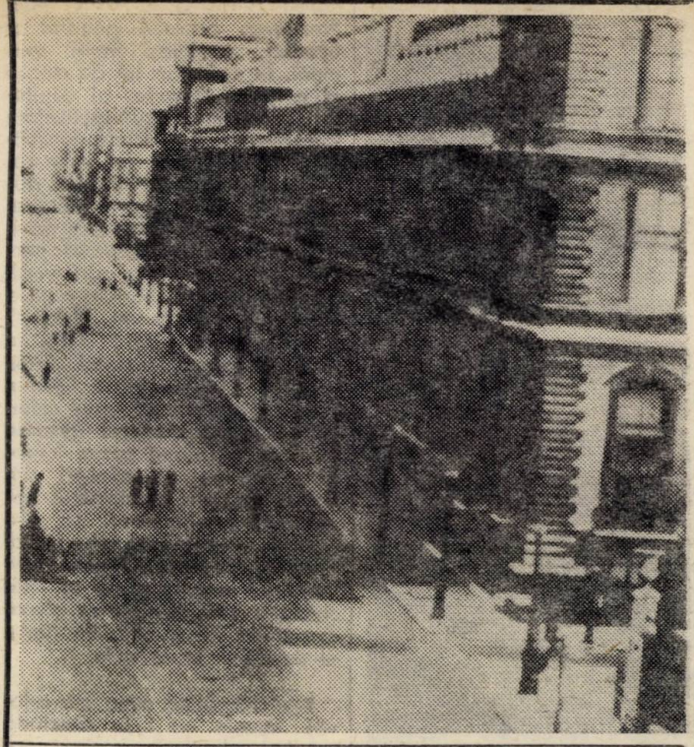

Hotelul Meurice, de pe rue de Rivoli, sediul comandamentului german

3 arde Parisul?

Dominique Lapierre și Larry Collins

Raoul Nordling, consulul Suediei la Paris în timpul evenimentelor din august 1944. El a contribuit la salvarea unor membri ai Rezistenței capturați de Gestapo

Emile Bender (Bobby), din jandarmeria nazistă, făcea parte în același timp dintr-o rețea clandestină antihitleristă

- **Ecoul parizian al complotului împotriva lui Hitler**
- **„Momentul patetic" din Avenue Raphaël nr. 26**
- **„Rulanta" cu cafea**
- **E căutat Bobby**
- **Conferință strategică în „orașul fantomă"**
- **„Führerul" dictează un ordin în trei puncte**

Începute în mod activ încă de la invazie, pregătirile se înceniseră brusc la începutul lunii iulie. Într-adevăr, în anturajul imediat al generalului von Boineburg se răspîndise o știre extraordinară : la Berlin, un grup de ofițeri se pregăteau să-l suprime pe Hitler. Deși nu-și arătase niciodată adevăratele sentimente, Boineburg își însușise și el ideile conspiratorilor. Cînd, la 20 iulie, la statul major al generalului von Stülpnagel, comandantul militar din Franța, sosise cuvîntul de cod „Uebung", Boineburg nu ezitase. Chiar în aceeași seară, la ora 22,30, în prezența lui, prietenul său, locotenentul von Kraewel, în fruntea unui batalion din regimentul I de securitate, aresta 1 200 S.S.-iști și agenți ai Gestapoului. Dar, în noaptea aceea, în saloanele clădirii de pe Avenue Raphaël, Boineburg auzise glasul lui Hitler anunțînd eșecul conspirației și represiunea nemiloasă ce urma să se abată asupra conspiratorilor.

Resemnat, Boineburg așteptase atunci, zi de zi, propria lui pedeapsă. Aceasta sosi în seara de 3 august, sub forma unei telegrame a O. B. West, care anunța doar că generalul Wilhelm von Boineburg era „suspendat din funcția sa de guvernator militar al Parisului și înlocuit cu generalul Dietrich von Choltitz".

Guvernatorul fusese la început surprins de blîndețea relativă a măsurii luate împotriva lui. Apoi începuse să se întrebe cine o fi acest general necunoscut care îi succeda. Consultase anuarul armatei. Citi : „Rotterdam... Sevastopol..."

Pentru bătrînul general, omul care, în acel 9 august 1944, cam pe la opt seara, coborî din automobilul său „Horch" și răcni „Heil Hitler !" în fața imobilului de pe Avenue Raphaël nr. 26, nu putea fi, în împrejurările epocii, decît un nazist fanatic. Privindu-l cum urca țanțoș treptele, Boineburg îi șoptea aghiotantului său : „Crede-mă, Armin, e cu siguranță «ein ganz harter»" (un dur.)

Zece priviri iscoditoare așteptau în micul salon tapisat cu catifea verde pe noul comandant al „Marelui Paris". Pentru austerul și arogantul colonel von Unger, șef de stat major pentru șeful Biroului 2, enigmaticul colonel Hagen, pentru elegantul și cinicul colonel Jay, șeful Biroului 3 și pentru alți cîțiva ofițeri, „era un moment patetic", povestește Dankvart von Armin. Unii participaseră activ la faza parizianâ a complotului de la 20 iulie. Dar printre ceilalți se aflau cîțiva naziști de temut. Indiferent de politica pe care o va adopta la Paris, Choltitz va trebui, așadar, să facă o triere printre acești oameni. Dar, încă de pe acum, în mijlocul acestor fețe necunoscute, în rafinatul decor al acestei serate, el încerca primele neliniști ale singurătății care îl va însoți pînă la deznodămîntul final, peste 16 zile.

În tăcerea religioasă a dineului care a urmat, între două feluri de mîncare, Boineburg și ofițerii săi ascultau pe gazdă povestind cu un glas grav și ferm întrevederea sa cu Hitler.

Cînd, după un lung monolog, Choltitz a început să descrie întrevederea sa cu Reichsleiterul Robert Ley și dezvăluirile acestuia, s-a produs, povestește Armin, „o rumoare jenantă printre oaspeți.". De data aceasta era spulberată ultima îndoială în ce privește intențiile lui Hitler cu privire la rolul strategic pe care îl destina Parisului. Dar se menținea un punct echivoc : în ce mod va executa Choltitz ordinele pe care le primise din partea „führerului" în persoană ? Va relua oare pregătirile pentru linia Boineburg și va asigura apărarea eventuală a Parisului înafara orașului ? Sau, dimpotrivă, va transforma chiar Parisul într-o poziție întărită ?

■

Pentru inginerul Pierre Lefaucheux, în vîrstă de 45 de ani, drama începuse la 7 iunie, ora 6 seara, cînd ușa apartamentului său de la etajul IV, Rue Lecourbe nr. 88, fusese forțată. În seara aceea, printr-o singură lovitură, Gestapoul îl arestase pe Lefaucheux, conducătorul Rezistenței din Paris, și șapte colaboratori ai săi. Era cea mai mare captură din ultimii patru ani.

Acum, cu corpul zdrobit de torturile care duraseră zile întregi, Pierre Lefaucheux zăcea pe o rogojină în întunericul unei celule din închisoarea Fresnes și ciulea urechea. Prindea zgomotul metalic al „rulantei" care trebuia să aducă deținuților cafeaua. Scîrțîitul acestui cărucior, care sărea pe pietrele inegale ale curții, cu cinci etaje mai jos, avea pentru Pierre și pentru ceilalți 2 980 deținuți din închisoarea Fresnes o semnificație specială. Se știa că, dacă va veni căruciorul, acesta va fi semnalul că în ziua aceea un nou convoi de prizonieri va pleca din închisoarea

Vezi „Lumea" nr. 35 și 38

→

arde Parisul?

Fresnes spre lagărele de concentrare germane. Pierre Lefaucheux va auzi atunci deschizîndu-se una după alta porțile grele de la celulele celor ce urmau să plece. În zorii zilei, „rulanta" le va aduce ultima cafea pe care o vor sorbi pe solul francez. Încordat, cu inima strînsă, Pierre aștepta, așadar, trecerea căruciorului prin fața celulei sale. Cînd scîrțîitul căruciorului se va îndepărta în sfîrșit spre capătul culoarului, va scoate un lung suspin de ușurare.

Prin ferestruica celulei, Pierre privea primele licăriri ale zorilor. Era liniștit. Începea o nouă zi. Acum putea fi sigur că în ziua aceea, la 10 august 1944, „rulanta" cu cafea nu va veni... Pierre știa deci că va petrece o nouă zi, a 64-a, în închisoarea Fresnes, o nouă zi în care nu va fi deportat la Dachau sau la Buchenwald, în care armatele aliate se vor apropia de Paris, în care va putea continua să spere că, într-un fel sau altul, va fi în curînd eliberat.

Pentru Pierre Lefaucheux, ca și pentru toți prizonierii din Paris ai Gestapoului, pentru cei 3 230 deținuți politici din închisoarea Fresnes și din sinistrul fort Romainville, pentru cei 1 532 de evrei întemnițați în clădirile lagărului Drancy, aceste dimineți de august erau dimineți de așteptare și de speranță. La Drancy, de la fereastra lui din blocul III, fostul agent de bursă Paul Appel privea șirul de autobuze verzi aliniate sub soarele matinal. Odinioară, aceste autobuze transportau pe parizieni pe străzile capitalei. Appel știa că azi ele vor servi pentru transportarea ultimilor evrei din lagărul Drancy pînă la mica gară vecină Bobigny, unde vor fi îmbarcați în vagoane de marfă. Nimeni nu știa mai bine ca Appel ce-i aștepta la capătul călătoriei. Din iulie 1943, el reușise să evite deportarea lucrînd la administrația lagărului. Nu-și mai făcea nici o iluzie asupra semnificației deportărilor. În dimineața aceea, Appel știa că va face parte și el din ultimul convoi care va părăsi Bobigny. În ajun, comandantul austriac al lagărului, Hauptsturmführerul Brunner îi predase o listă cu 50 de deținuți care trebuiau trimiși cu orice preț în Germania. Pe listă figura și numele Appel.

La fortul Romainville, caietul pe care îl ținea sub braț un locotenent S.S. însemna că se pregătește un nou convoi. În ziua în care pleca un convoi, ofițerul avea totdeauna acest caiet asupra lui atunci cînd sosea în lagăr înainte de apelul de la 6 dimineața. În cursul apelului, deschizîndu-și caietul, el răcnea pocindu-le numele deținuților ce urmau să plece.

Golind ca în fiecare dimineață borcanul cu dulceață într-un castron, deținuta Yvonne de Bignolles, bucătăreasa lagărului, se aștepta să-l vadă sosind pe ofițer cu caietul. Știa că în fundul borcanului va găsi bucata de hîrtie igienică ascunsă de bătrîna portăreasă, căreia germanii îi permiteau să aducă zilnic acest dar modest: un borcan cu dulceață pentru 257 de deținuți. Yvonne de Bignolles scutură fundul borcanului și dădu în sfîrșit peste bucățica de hîrtie. În ziua aceea citi următoarele cuvinte: „Semnalez americani Aleçon". Nebună de bucurie, tînăra femeie se aruncă în brațele celei mai bune prietene din lagăr, o cîntăreață poloneză tuberculoasă, pe nume Nora, și murmură: „sînt la Aleçon". La ora micului dejun, acest mesaj de speranță avea să se răspîndească prin tot lagărul, insuflînd celor 257 de deținuți forța de a mai rezista încă o zi.

■

Pentru unii prizonieri ai Gestapoului, deportarea în Germania părea, dimpotrivă, soarta cea mai demnă de invidiat. Mulți credeau — asemenea ziaristei bretone Yvonne Pagniez, deținută la Fresnes — că toți cei ce vor rămîne după ultimul convoi, vor fi împușcați. Pentru oameni ca, bunăoară, căpitanul Philippe Kuen sau inginerul Louis Armand, orice soartă părea preferabilă torturilor pe care le îndurau la sediul Gestapoului din Rue de Saussies. Kuen, adjunctul lui „Jade Amicol" de la Intelligence Service, și Armand, șeful unei rețele de Rezistență de la căile ferate franceze, abia sosiseră la Fresnes. Gestapoul cunoștea importanța acestor doi oameni. El nu se va da în lături de la nici un supliciu spre a le zdrobi voința și spre a obține informațiile pe care le căutau. Pentru Armand și Kuen, aceasta însemna deci că puteau să fie urcați în orice moment într-un furgon negru și duși în clădirea din Rue de Saussies.

Cu urechea lipită de zidul celulei sale, Louis Armand ascultă șoapte abia perceptibile care treceau prin grosimea peretelui despărțitor. Recunoscu în sfîrșit vocea deținutului din celula învecinată. „Curaj! îi spunea el. Nu vom pleca!" Dar, în dimineața aceea, nimic pe lume nu l-ar fi făcut pe Louis Armand mai fericit decît să știe că va părăsi Fresnes.

La cîțiva kilometri de închisoarea Fresnes, în luxosul său apartament din Rue Montrosier, un omuleț rotofei, îmbrăcat într-o pijama de mătase albă, făcea în mintea lui inventarul tuturor germanilor pe care-i cunoștea la Paris. Raul Nordling, consulul general al Suediei, cunoștea mulți germani. În calitatea lui de decan al corpului consular al capitalei, fusese invitat cu regularitate la recepțiile lor oficiale. Străbătînd în lung și-n lat camera, ale cărei ferestre înalte dădeau în Bois de Boulogne, Nordling căuta un mijloc de a lua legătura cu singurul german pe care vroia să-l vadă în ziua aceea. Nu-l cunoștea decît sub numele de „Bobby". Îl întîlnise o singură dată, în 1942, pe terasa localului „Chez Francis" din Place de l'Alma. Fuseseră prezentați unul celuilalt de către singurul german în care Nordling avea încredere, un om de afaceri din Berlin, pe care suedezul îl bănuia că are legături cu Abwehrul — Serviciul secret al armatei germane. „Dacă aveți vreodată nevoie să vi se deschidă o ușă, îl sfătuise el, adresați-vă lui Bobby. La Paris, el deschide toate ușile" [1].

Raul Nordling avea într-adevăr nevoie să i se deschidă uși. Uși adevărate, acelea care închideau celulele lui Pierre Lefaucheux, Yvonne de Bignolles, Louis Armand, ușile altor mii de deținuți politici pe care Nordling dorea să-i pună sub protecția Crucii Roșii. Știa că la Caen și la Rennes, S.S.-iștii masacraseră pe deținuți înainte de plecare. Era sigur că la fel vor proceda și la Paris. Toate demersurile pe care le făcuse pînă atunci pe lîngă Gestapo eșuaseră. Dar în curînd Gestapoul va pleca [2] și, dacă irreparabilul nu fusese comis, deținuții politici vor fi preluați de Wehrmacht. Această perspectivă îi oferea o nouă șansă. Va interveni pe lîngă noul guvernator al Parisului. Era sigur că, pentru a-l întîlni pe acest general, omul de care avea nevoie era „Bobby". Dacă-l putea găsi...

În acel moment, în apartamentul din Rue Euler nr. 6, pe care îl rechiziționase pentru uzul său personal, Emil Bender își închidea ultimele valize. Peste cîteva ore urma să părăsească Parisul. Primise din partea superiorului său, colonelul Friederich Garthe, șeful Abwehrului în Franța, ordinul de a se prezenta înainte de că-

Inginerul Louis Armand, șeful unei rețele a Rezistenței de la căile ferate, întemnițat de hitleriști la închisoarea Fresnes

Trupele generalului Leclerc (16 000 de oameni și 4 000 de vehicule) în cantonamentul de pe coastele britanice, cîteva zile înainte de a debarca în Franța

[1]) Serviciile americane de contraspionaj știau însă unde se afla „Bobby" în dimineața aceea. Numele și adresa lui figurau pe o listă foarte secretă de persoane urmînd a fi capturate cu cea mai mare urgență în momentul intrării aliaților în Paris. Sub numărul de cod P 2411126, se citea: Bender Emil, zis „Bobby". Biroul: Rue Galilée nr. 24. Apartamentul: Rue Euler nr. 6, Paris.

[2]) Nici un membru al Gestapoului și al poliției nu trebuia să cadă în mîinile inamicului. Era un ordin formal al lui Himmler. Nordling cunoștea acest ordin și de aceea considera că, întrucît aliații se apropiau, Gestapoul va părăsi foarte curînd Parisul.

derea nopții în orașul Sainte-Menehould. Dar Bender avea alte proiecte. Avînd asupra lui permisul de liberă-trecere al Abwehrului, intenționa să plece în ziua aceea în Elveția, să se întîlnească cu logodnica sa la Zürich și să se retragă din război.

Chipeșul pilot cu tîmple cenușii va părăsi cu tristețe Parisul. Pseudo-reprezentant al unei uzine elvețiene de celuloză, Emil Bender lucra la Paris pentru Abwehr începînd de la 18 iunie 1940. Prima lui misiune fusese de a pătrunde în lumea de afaceri franceză. Mai tîrziu, Abwehrul îi dăduse sarcina delicată de a depista și rechiziționa obiecte de valoare a căror vînzare în Elveția va procura Abwehrului devizele de care avea nevoie pentru a plăti miile de agenți pe care-i folosea în întreaga lume. Dar aceasta nu era singura activitate a lui Bender. Din 1941, el era și unul din membrii cei mai importanți ai unei rețele antinaziste înființate chiar în cadrul Abwehrului.

Bender își aduce aminte că a primit telefonul lui Nordling cu cîteva secunde înainte de a ieși din apartamentul său. A fost necesară întreaga abilitate a bătrînului diplomat pentru a-l determina pe Bender să-și amîne în cele din urmă plecarea cu cîteva zile. El promise consulului sprijinul său. Își închipuia că peste trei sau patru zile va mai putea să ajungă totuși la frontiera elvețiană.

Se înșela. Peste 15 zile, avea să fie prizonierul francezilor. Dar în răstimpul acestor două săptămîni, va avea prilejul să restituie însutit toate tablourile și bijuteriile jefuite la Paris de către Abwehr.

■

Numai un engiez dotat cu un deosebit spirit de observație ar fi putut să remarce un amănunt neobișnuit pe automobilul verde „Rover", care ieșea în seara aceea din Hyde Park și intra pe Mail Avenue. Zeci de automobile de același fel străbăteau de cinci ani străzile Londrei și toate aveau pe parasoc aceeași cocardă roșu-alb-albastru — drapelul Imperiului Britanic. Dar printr-un detaliu neînsemnat, automobilul care se opri curînd în fața Amiralității se deosebea totuși de toate celelalte. Pe parasoc, culorile cocardei erau inversate. Erau albastru-alb-roșu, ca drapelul Franței.

Din automobil coborîră doi generali. Unul era în civil. Jacques Chaban-Delmas fusese punctual la întîlnirea cu avionul care venise să-l ia în apropiere de Macon. De la sosirea sa la Londra, Chaban-Delmas pledase cauza capitalei țării sale în fața tuturor conducătorilor aliați care acceptaseră să-l asculte. Acum, însoțit de generalul Pierre Koenig, șeful Forțelor Franceze din Interior, venea să se adreseze direct unei persoane cu răspunderi superioare.

La 25 de metri sub pămînt, în micul său birou tapetat cu hărți și situat în apropierea Camerei de Război a Amiralității, generalul sir Hastings Ismay, șeful statului major personal al lui Winston Churchill, acceptase să-i primească pe cei doi francezi. Pe hărți — își amintește Chaban-Delmas — liniile roșii, înaintînd asemenea unor tentacule, ilustrau tocmai acea mișcare în jurul Parisului pe care emisarii francezi voiau s-o împiedice cu orice preț. Cu toată înflăcărarea tinereții sale, Chaban-Delmas începu să explice la ce riscuri cumplite era supus Parisul dacă aliații nu-și modificau planurile. Cu înfățișarea gravă, Ismay asculta cu interes și simpatie. El a făgăduit apoi să vorbească imediat cu Churchill despre cauza Parisului. Și-a avertizat însă vizitatorul că va trebui să facă tot posibilul pentru a păstra controlul asupra situației din Paris, deoarece era foarte puțin probabil ca aliații să consimtă să-și modifice strategia.

În noaptea aceea, în spatele ferestrelor camuflate cu grijă ale imobilului victorian din Brynston Square nr. 7, în cartierul Chelsea, luminile aveau să rămînă aprinse pînă în zori. Înainte de a se înapoia în Franța ocupată, Chaban-Delmas pregătea împreună cu Koenig și statul său major un plan de urgență pentru a încerca să păstreze controlul asupra situației la Paris, orice s-ar întîmpla.

■

La celălalt capăt al Europei, sub bolta de nepătruns a copacilor seculari din Rastenburg, Adolf Hitler urma să țină în noaptea aceea o doua sa conferință strategică zilnică.

În mijlocul unui camuflaj total, instalațiile celui mai important cartier general din istoria armatei germane „reaminteau — spune generalul Walter Warlimont — un oraș fantomă". Uriașa pădure părea să fi fost ea însăși părăsită de animalele care o locuiseră pe o rază de sute de kilometri. Lupii, vulpile, bufnițele fugiseră, izgonite de minele și de sîrmele ghimpate electrificate. În barăci, în „bunkere". la posturile de gardă, alte zgomote înlocuiseră pe acelea ale pădurii. Uruitul ventilatoarelor, clinchetul teletipurilor și mașinilor de scris, neîntreruptul țîrîit al telefoanelor măcinau timp de 24 de ore nervii a sute de oameni care, de două ori pe zi, așteptau ca stăpînul celui de-al III-lea Reich să-și anunțe hotărîrile.

Potrivit obiceiului său, generalul Walter Warlimont sosise cu o jumătate de oră înainte de începerea conferinței. Ținea în mînă mai multe dosare și, făcute sul sub brațul stîng, hărțile de stat major pe care Hitler urma să examineze situația. De la 22 iulie, Warlimont nu mai folosea servieta lui din piele de porc pentru a nu mai fi supus umilinței de a da servieta la control tinerilor S.S.-iști în uniformă neagră din garda personală a lui Hitler.

Fără să aștepte sosirea „führerului" sau a celorlalți ofițeri, Warlimont desfășură pe masa de conferință uriașa hartă, la scara 1/1 000 000, a întregului front de vest, apoi hărțile de sector, la scara 1/200 000, pe care ofițerii de la Biroul 3 trasaseră linia de front, așa cum arăta ea în ultimele ore ale serii. Peste puțin timp, după examinarea situației din est, Warlimont va împinge hărțile în fața lui Hitler și acesta, după obiceiul lui, le va acoperi cu desene. Warlimont știa că, în noaptea aceea, traseul frontului va provoca lui Hitler un nou acces de mînie. Warlimont arăta că 46 de divizii inamice [3], năpustindu-se spre nord, se apropiau de Sena între Rouen și Elbeuf. La sud și la sud-vest de Paris, aliații ajunseseră la Dreux, Chartres și Orléans. Warlimont știa că, din punct de vedere strategic, Hitler avea dreptate deoarece, după trecerea Senei, germanii vor trebui să evacueze rampele de lansare a rachetelor V1 care bombardau Anglia și să demonteze rampele în curs de construcție pentru rachetele V2. În fiecare zi, Hitler primea din partea viitorului său cumnat, generalul S. S. Herman Fegelein [4]), un raport asupra progreselor înregistrate în construirea rampelor pentru rachetele V2. Statul major S.S. [5]) al Corpului V de rachete, instalat la Maison-Laffitte, anunța că vreo 50 de rachete răspîndite în nordul Franței [6]) vor deveni imediat operaționale. Cît despre rachetele V1 care cădeau asupra Londrei începînd de la 16 iunie, Hitler știa că raza lor de acțiune este prea mică pentru a rămîne utilizabile în caz de repliere [7]).

Apărarea rampelor de lansare nu era singurul motiv care îl îndemna pe comandantul șef al armatelor germane să ordone o apărare disperată pe Sena. Hitler știa că, înaintînd direct spre nord, aliații o luau pe drumul cel mai scurt care duce în inima Germaniei. În curînd, pe marile cîmpii din nord, unde de-a lungul istoriei se înfruntaseră cavaleriile atîtor armate, vor apărea tancurile „Sherman" cu stea albă Pe acest teren ideal pentru bătăliile de tancuri, ultimele „Panzer" cu cruci negre de care mai dispunea în noaptea aceea conducătorul Germaniei naziste, vor trebui să lupte în proporție de 1/10.

Un eveniment urma să întîmpărească pentru totdeauna această conferință în memoria șefului de stat major adjunct al O.K.W. În noaptea aceea, pentru prima oară de la 21 iunie 1941, Hitler a respins harta frontului de est pe care i-o prezentase generalul-colonel Alfred Jodl și a început conferința prin examinarea situației din vest. Warlimont își amintește înfățișarea de „animal hăituit" pe care o avea „führerul" în noaptea aceea. Sprijinindu-se cu amîndouă mîinile de marginea mesei masive, el se apleca asupra hărților pe care Jodl le întinsese în fața lui. Privirea „führerului" se opri asupra hărții desenată la scara 1/200 000, pe care o luă în mînă pentru a o examina mai îndelung.

În centrul hărții, călare pe trei coturi ale Senei, o pată uriașă, asemănătoare cu centrul unei pînze de păianjen, îl izbi încă o dată pe șeful armatelor germane. Această pată, de unde porneau toate drumurile spre nord și spre est, era Parisul și suburbiile lui. Luînd un creion dintr-un penar aflat în fața lui, Hitler începu să tragă linii roșii în jurul Parisului. Apoi, ridicîndu-se, anunță că sosise momentul să se pregătească apărarea Parisului. „A rezista pe Sena — exclamă el — înseamnă în primul rînd a rezista în fața Parisului, a rezista în Paris". Știrea căderii Parisului — adăugă el — ar face înconjurul lumii. Ea ar avea repercusiuni dezastruoase asupra moralului Wehrmachtului și asupra populației germane.

Apoi Hitler se întoarse brusc spre Jodl și începu să dicteze un ordin în trei puncte care urma să fie primul ordin dat de „führer" pentru apărarea Parisului. Toate podurile de pe Sena, și în special podurile din oraș, urmau să fie imediat minate în vederea distrugerii lor. Industria orașului va fi paralizată. Toate întăririle disponibile în oameni și material vor fi trimise comandantului orașului.

Cînd Jodl termină de scris, Hitler se ridică și, măsurînd cu privirea pe generalii săi, declară : „Parisul va fi apărat pînă la ultimul om, fără să se țină seama de distrugerile pe care le-ar putea suferi orașul".

După o lungă tăcere, glasul lui Hitler — își amintește Warlimont — izbucni din nou în încăperea unde se ținea conferința :

„Ce motiv am avea să cruțăm Parisul ? întrebă el. Chiar în acest moment, bombardierele inamice distrug orașele germane !"

va urma

---

[3]) Rapoartele serviciilor germane de informații se înșelau. Aliații nu aveau pe atunci în Franța decît 37 de divizii.

[4]) Fegelein se căsătorise cu sora Evei Braun iar Hitler, după cum se știe, s-a căsătorit cu Eva Braun în ziua morții lui.

[5]) Rachetele V1 și V2 depindeau de S.S.

[6]) Cîteva rachete erau instalate în regiunea Beauvais.

[7]) În nordul Franței și în Belgia existau 93 de rampe pentru lansarea rachetelor V1.

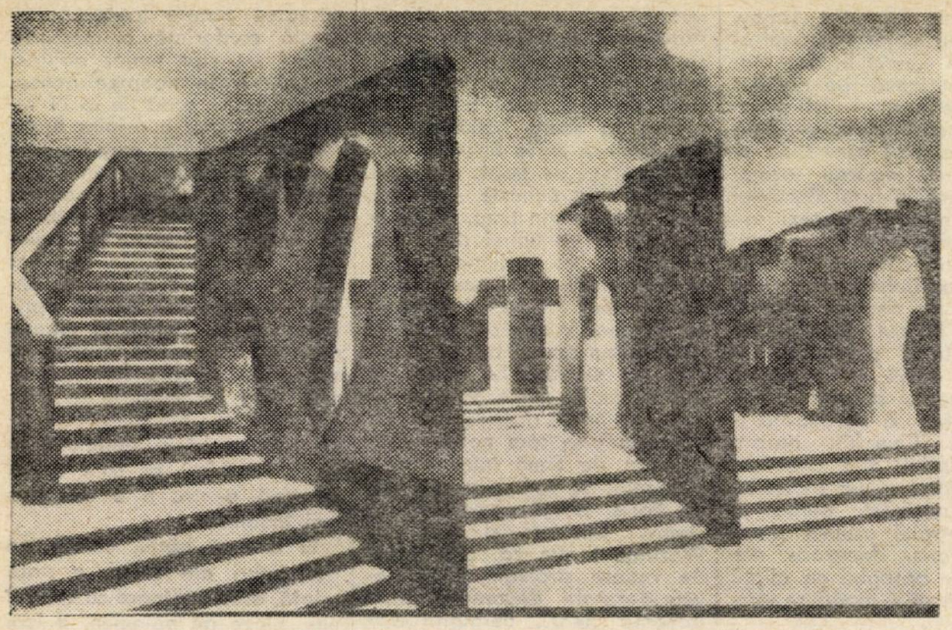

Foaierul noului teatru „Pesti Szinház"

STAGIUNEA DE TOAMNĂ

Dr. Laszlo Gombos

Stagiunea de toamnă se apropie și în Ungaria. În sălile de teatru, a treia bătaie de gong va marca în curînd începerea spectacolelor. Toate teatrele din capitală și provincie se pregătesc pentru noi premiere. Aproape fiecare teatru are cîte un autor permanent, cu care întreține legături continue și care asigură teatrului în fiecare an punerea în scenă a noii sale lucrări. Pregătirile febrile, activitatea sîrguincioasă caracterizează activitatea colectivelor de la Teatrul Național, Teatrul Comic, Teatrul Madách, Thalia, Teatrul de Operă din capitală, Scena comică, Scena mică și altele.

Și-a deschis porțile cel de-al șaptesprezecelea teatru al Budapestei — Teatrul de cameră al Teatrului Comic : Pesti Szinház (Teatrul din Pesta). Aici au început repetițiile piesei „Vara" de Weingarten. Tot aici va avea loc premiera piesei „Jurnalul unui nebun", de Gogol. În varianta acestei nuvele — de acum o sută de ani — actorul Darvas Ivan (cunoscut și în România) joacă singur, aflîndu-se pe scenă timp de 90 de minute. Și-a deschis porțile și Scena Microscopică. Prima sa premieră este intitulată „Medalia în teatru". În această sală, prevăzută cu 150 de locuri, publicul stă în jurul scenei într-un semicerc format din cinci rînduri. Scena este doar de cîțiva metri pătrați și tocmai datorită dimensiunilor sale „minuscule" sala poartă numele de Scenă Microscopică. Ea este prevăzută cu o scenă turnantă care permite realizarea celor mai cutezătoare idei regizorale.

Și-a început repetițiile și Teatrul de Stat Déryné. În stagiunea trecută a prezentat peste 2 000 de spectacole, la care au participat aproximativ 630 000 de spectatori. Autobuzele Teatrului de Stat Déryné au vizitat mai mult de 240 de localități rurale. În programul acestui teatru, nu o dată au fost puse în scenă și piese românești.

Unul din cele mai originale teatre din Budapesta — Scena Literară — împlinește 10 ani de existență. Acest teatru, care a dezvoltat tradițiile scenei pe teme ale mișcării muncitorești, se bucură de un mare succes. Anul trecut a fost prezentat aici un program vietnamez, au avut loc seri destinate poeziei, precum și seri în cursul cărora au fost jucate trei piese de cîte un act. La acest teatru, precum și la Scena Universitară, își aduc contribuția cele mai reprezentative figuri interpretative ale teatrului maghiar. În Ungaria, serile de poezie au tradiție. Cei mai buni actori recită cu plăcere poezii, deoarece în acest fel se creează relații mai strînse între artist și public. În afară de poeziile publicate în volume și reviste, aceste seri de poezie au contribuit în mare măsură la popularizarea creației poetice. În ultima vreme s-a încetățenit obiceiul de a anexa discuri volumelor de poezii ; se înregistrează pe discuri poezii recitate chiar de către autorii lor sau de către actori renumiți.

Recent, la Budapesta au avut loc trei reuniuni internaționale pe teme de teatrologie. Cei mai mulți oaspeți străini au sosit la Congresul Uniunii Internaționale a Cercetătorilor de Teatru ; tema principală a acestei reuniuni internaționale a fost teoria și practica regiei teatrale.

Febrila activitate din teatrele ungare se explică, printre altele, și prin faptul că, în programul „Săptămînilor culturale" din acest an, au fost incluse și piese din repertoriul teatrelor. Astfel, programul „Săptămînilor culturale" din Budapesta, ce vor avea loc în curînd, se va desfășura concomitent în 16 săli de teatru, trei săli de concerte, 12 case de cultură, trei săli de cinema și șase muzee. Aproape simultan se vor desfășura manifestările legate de „Luna Muzeelor". În pinacoteci și galerii vor fi prezentate cele mai bune creații clasice de artă plastică — statui, tablouri și gravuri — precum și noi creații ale genului. Baza „Săptămînilor culturale" va fi desigur programul de concerte la care își vor da contribuția toate orchestrele simfonice, corurile consacrate, cei mai buni soliști. În programul muzical au fost incluse piese clasice și creații noi care vor fi prezentate în premieră. Teatrul Erkel și Opera de Stat participă, de asemenea, la programul „Săptămînilor culturale". La Teatrul Erkel vor fi prezentate dramele muzicale ale lui Erkel, iar operele lui Bartók Béla, Kodály Zoltán și Mihály András vor fi găzduite în sala înfrumusețată și dotată cu aparatură modernă a Operei de Stat.

Amîndouă teatrele lirice se vor prezenta în această stagiune cu premiere și cu un repertoriu reînnoit. Și aici se acordă o mare grijă realizării unor piese originale la un înalt nivel artistic. Ferencsik János, director general muzical al Operei de Stat, pregătește în prezent repunerea în scenă a operelor „Hunyadi Laszlo" și „Bánk Bán" ; noua concepție a celor două piese va corespunde celor mai înalte exigențe ale publicului.

Opera de Stat cunoaște o afluență din ce în ce mai mare. În ultimele 18 luni au fost înregistrați un milion de spectatori. Cu prilejul celei de-a 400-a aniversări a nașterii lui Monteverdi, Opera de Stat va pune în scenă opera „Încoronarea Popeei". Se va relua capodopera lui Wagner : „Maeștrii cîntăreți din Nürnberg", va avea loc premiera lui „Nabucodonosor" de Verdi. Cu prilejul celei de-a 50-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie va avea loc în Ungaria premiera baletului „Spartacus" de Haciaturian.

Modernul Balet din Pécs, cunoscut și în România din turneul întreprins, își pregătește, de asemenea, noua sa premieră originală. În această ordine de idei aș dori să menționez faptul că „Săptămînile Artei dansului" vor avea loc la Budapesta în cursul lunii mai 1968.

În această perioadă, pe ecranele cinematografelor budapestane continuă să ruleze cu succes filme ca „Zile reci", „Flăcăi sărmani", „20 de ore", „Tatăl", „Epilog de sezon". Ele ne amintesc de creații de mare rezonanță : „Petic de pămînt", „Undeva în Europa", „Călușeii" etc.

Dezvoltarea cinematografiei maghiare, atingerea unui înalt nivel artistic sînt în strînsă corelație cu participarea tot mai intensă a scriitorilor noștri la alcătuirea scenariilor, cu prezența în studiouri a celor mai mari artiști, cu intensa activitate a regizorilor consacrați, precum și cu formarea și afirmarea unei tinere pleiade de regizori.

LE MONDE diplomatique

PARIS

DE CE CREȘTE IMPOPULARITATEA

NU FĂRĂ SATISFACȚIE, a doua zi după „întîlnirea la nivel înalt" de la Glassboro, președintele Johnson reamintea ziariștilor acreditați la Casa Albă că 52—58 la sută din americani aprobă politica sa generală. La sfîrșitul lunii trecute, președintele, mare amator de statistici, nu se mai putea prevala de un asemenea succes : principalele două organisme de sondare a opiniei publice — Institutul Gallup și Institutul Harris — cădeau de acord pentru a evalua la numai 39 la sută numărul americanilor care aprobă linia de acțiune a președintelui lor. Niciodată — din decembrie 1952, dată la care inițiativele lui Harry Truman nu au întrunit decît aprobarea unui procent de 31 la sută din compatrioții săi — cota unui președinte nu a mai atins un nivel atît de scăzut. Firește, șeful Casei Albe nu a avut de ce să insiste asupra noilor date. În această situație critică însă, consilierii săi s-au cramponat de alte cifre : președintele continua să se afle înaintea rivalilor săi celor mai serioși pentru alegerile prezidențiale din 1968. Un procent de 52 la sută din americani continuau să fie pentru președinte, față de 48 la sută pentru Romney. Cît despre fostul vicepreședinte Nixon, el nu întrunea decît sufragiile unui procent de 45 la sută din persoanele chestionate. Dar și aceste elemente de consolare aveau să fie de scurtă durată. O săptămînă mai tîrziu, rezultatele unor noi sondaje cădeau ca un verdict : acum George Romney conducea scorul, situîndu-se înaintea președintelui. Cu 14 luni înainte de alegeri este o realitate de care Johnson nu poate să nu țină seama.

Cauzele directe ale procesului de îndepărtare față de președinte sînt evidente : înmulțirea răscoalelor rasiale și evoluția războiului din Vietnam. Chiar și pentru un politician atît de abil ca succesorul lui John Kennedy, remediile sînt greu de definit și de aplicat.

În cîteva luni, situația a evoluat rapid : așa cum a recunoscut în cele din urmă Johnson, războiul pare „lung și dificil", costisitor de asemenea, de vreme ce pierderile cresc repede și sînt necesare tot mai multe efective, nu pentru a învinge, ci pentru a nu fi învins. Prins între două focuri, președintele a încercat o ultimă manevră : să dea satisfacție ambelor tendințe care îl critică, adică să realizeze un compromis șovăielnic între exigențele „porumbeilor" și acelea ale „uliilor" : generalul Westmoreland, care capătă tot mai mult rolul unui adevărat proconsul, cerea întăriri de peste 100 000 de soldați ; s-a spus că nu se vor trimite decît 45 000 în decurs de 6 luni. În același timp, pentru a răspunde la criticile anumitor „ulii", care reproșează președintelui nu atît că face economii la efective, cît că cruță anumite centre vitale ale Vietnamului de nord, președintele autoriz un anumit număr de acțiuni de distrugere.

Senatorul Thruston Morton (republican din partea statului Kentucky), cunoscut pentru calitățile lui de „combativitate", declara la 12 august : „Omul care va găsi mijlocul de a permite Statelor Unite să se retragă onorabil din Vietnam, va obține în mod sigur președinția S.U.A. în 1968... În țară există suficienți oameni capabili să elaboreze un program care să ne permită să ne retragem cu mult înainte de zece sau douăzeci de ani. Și acela care va elabora programul, va fi ales președinte" Senatorul uita însă că nu este suficient să elaborezi o strategie ; trebuie de asemenea să fii la putere pentru a avea posibilitatea s-o aplici. Și Johnson are posibilitatea să ducă pînă în ultimul moment o politică ambiguă în fața unui partid republican care este împărțit, ca și partidul democrat, între „ulii" și „porumbei".

Caracterul brutal al scăderii popularității lui Johnson nu se explică numai prin împotmolirea în războiul din Vietnam și prin suprataxa de 10 la sută pe care președintele a cerut parlamentarilor s-o voteze. Răscoalele foarte grave ale negrilor din luna iulie au jucat de asemenea un rol foarte important : niciodată societatea albă americană nu a fost în asemenea măsură conștientă de drama ale cărei fire le-a țesut ea însăși de trei secole. De asemenea, niciodată ea n-a cunoscut actualul sentiment de teamă colectivă care poate duce la cele mai periculoase aventuri : 1964 fusese anul răscoalelor din Harlem, 1965 anul răscoalelor din Watts, 1966 anul răscoalelor din Chicago. Vara anului 1967 va rămîne cea a exploziei în lanț.

Ca și în războiul din Vietnam, în conflictul rasial președintele Johnson a încercat să evite o opțiune. Totul s-a petrecut exact ca și cum ar fi vrut să țină problema departe de apropiatele alegeri, să facă din ea o problemă depinzînd mai mult de statele federale și de municipalități decît de Washington. Aceasta explică lipsa de grabă cu care președintele a răspuns lui Romney, gu-

→

Baterie antiaeriană la Haifong

reflector

ÎN CUMPĂNĂ

Este încă prea devreme ca să prezicem înfringerea lui Johnson la alegerile de anul viitor. Dar, după o călătorie de șase săptămîni, străbătînd țara în lung și în lat, se poate afirma că președintele se află la grea cumpănă. Și, o dată cu el, întreaga națiune americană. Lucrurile nu sînt încă deosebit de acute. Nu a început încă acea căutare înfrigurată a unui țap ispășitor. Dar s-ar putea să înceapă. Omul de rînd pierde sau este pe punctul de a pierde încrederea în Administrație.

Cînd a început războiul din Vietnam, președintele Johnson spusese că va fi de scurtă durată și că nu va costa prea mult. Astăzi războiul continuă în ciuda anilor care au trecut, iar costul lui este foarte ridicat. Ce va mai urma ? se întreabă americanul. Președintele Johnson afirmă că se plasează pe o linie de mijloc, dar în realitate el escaladează în permanență războiul.

De asemenea, incidentele rasiale sînt umilitoare și îngrozitoare. Nu președintele Johnson este acela care le-a dat naștere, dar ce face el în această problemă ? se întreabă americanii. Ceea ce frapează este absența vreunui atașament profund și sincer față de președinte, sentiment pe care mulți dintre predecesorii săi l-au inspirat.

(Din The New Republic)

„FACTORUL QUEBEC"

Necunoscut — sau aproape necunoscut — luna trecută primul ministru al Noii Scoții, Robert Stanfield, a devenit, după o luptă înverșunată, noul șef al partidului progresist-conservator din Canada. Au fost necesare cinci tururi de scrutin pentru ca acest om politic de 52 de ani, flegmatic și sigur de sine, să-l înfrîngă pe adversarul său cel mai periculos, Duff Roblin, activul premier al statului Manitoba. Fostul lider, John Diefenbaker, fusese eliminat încă de la al treilea tur ; el se opusese revendicărilor Quebecului.

Într-adevăr, cei 256 de delegați ai Congresului extraordinar al partidului, ținut recent la Toronto, au hotărît să acorde mai multă atenție Quebecului. Și tocmai omul care a manifestat sensibilitatea cea mai sinceră față de aspirațiile canadienilor francezi va fi acela care va conduce pe viitor un partid renumit pînă acum pentru răceala arătată locuitorilor Quebecului. Simbătă dimineața, Diefenbaker a încercat să îndrume din nou dezbaterea spre tema faimoasă a „celor două națiuni" despre care el afirma că ar fi contrară unității Canadei, deoarece deschidea ușa constituirii a două „state" dintre care un stat autonom al Quebecului. Dar delegații — și în special conducerea partidului — între care Dalton Camp, adversarul declarat al bătrînului șef și sprijinitorul discret, dar eficace, al lui Stanfield — nu l-au urmat pe această cale.

În problema Quebecului, noul șef a manifestat o poziție clară, fără să recurgă vreodată la formula celor „două națiuni". În mai multe rînduri, în cursul ultimelor săptămîni, el a afirmat că unitatea Canadei are la bază două imperative :

1 Egalitatea, de la un capăt la altul al Canadei, a celor două comunități, franceză și engleză, adică necesitatea ca toți canadienii francezi din provinciile anglofone să se bucure de aceleași avantaje ca și canadienii englezi din Quebec ;

2 Un statut deosebit, în domeniul economic și social, pentru Quebec, care ar urma să beneficieze de aci înainte de o oarecare autonomie în interiorul Confederației Canadiene.

Această interpretare a tezei celor „două națiuni" se apropie în mare măsură de aceea a numeroși locuitori ai Quebecului și, pentru moment, merge mai departe decît interpretarea dată de partidul liberal al lui Pearson.

Raliindu-se în cele din urmă la această teză și ignorînd avertismentele lui Diefenbaker, partidul a știut să evite o criză serioasă, cel puțin pentru moment, și să marcheze puncte importante în Quebec. Stanfield are astăzi 3 sarcini urgente : să redobîndească sprijinul Vestului rural, în mod tradițional conservator, dar ai cărui delegați au votat pentru Duff Roblin ; să refacă bazele partidului său în Quebec și să definească strategia conservatorilor înainte de viitoarea sesiune parlamentară prevăzută pentru sfîrșitul lui septembrie.

(Din Le Monde)

vernatorul statului Michigan, atunci cînd el a cerut intervenția trupelor federale pentru a restabili ordinea la Detroit. Probabil că președintelui nici nu-i părea rău să sublinieze astfel neputința în care se afla omul care va fi poate adversarul lui în 1968. Aceasta însă nu explică totul : președintele se gîndea de asemenea să se țină departe de o dramă care, ca și războiul din Vietnam, împarte cele două partide între adepții manierei forte, ai „ordinii în primul rînd", și apărătorii unei politici sociale înaintate. Și în acest domeniu el nu a făcut decît să nemulțumească pe adepții ambelor poziții. Într-adevăr, nu Comisia prezidențială de anchetă numită de el va reuși să aducă elemente noi, presupunînd că membrii ei găsesc timp să se consacre misiunii lor : relele sînt doar cunoscute. Relele sînt șomajul, slaba pregătire profesională, cocioabele, dezmembrarea familiilor, segregația de facto. Au trecut doi ani de cînd președintele știuse să le denunțe perfect, atunci cînd declarase război sărăciei. În toiul răscoalelor, el nu și-a adus însă aminte de aceste rele și a preferat să vorbească întocmai ca un polițist : „Legea junglei nu trebuie și nu poate să prevaleze. Primul lucru care trebuie făcut este restabilirea ordinii și a legii". De asemenea, el a invocat sentimente creștinești, care au tot mai puțin sens pentru locuitorii ghetourilor negre. Ziua de rugăciuni hotărîtă de președinte a doua zi după răscoalele din Detroit amintea de rugăciunile pe care le spun pasagerii unui vas amenințat de naufragiu ; erau rugăciuni de felul acelora pe care le uiți de îndată ce pui piciorul pe pămînt.

În timp ce parlamentarii cei mai conservatori intenționează în special să denunțe pe atițătorii tulburărilor și să ia măsuri împotriva adepților „puterii negre", reiese din ce în ce mai clar că în Congres nu există o majoritate în favoarea unor reforme radicale. Ziarele conservatoare ilustrează pe deplin acest punct de vedere, ridicîndu-se cu regularitate împotriva cheltuielilor „excesive" provocate de războiul împotriva sărăciei și împotriva celorlalte cheltuieli sociale ale guvernului. Totuși, chiar directorul bugetului, Charles Schultze, într-o scrisoare adresată ziarului „Washington Post" sublinia că, dacă excludem cheltuielile provocate de războiul din Vietnam, „cheltuielile federale pentru bugetul din 1967—1968 vor reprezenta 14 la sută din produsul național brut. Luînd ca bază cei 4 ani ai Administrației Johnson — continuă Schultze — se ajunge la o medie de 14 la sută față de o medie de 16,3 la sută în ultimii șase ani ai Administrației Eisenhower".

Acestea sînt cifre pe care Johnson le-ar fi putut cita concetățenilor săi atunci cînd se ridica împotriva „legii junglei". Dar în cazul acesta el ar fi trebuit să recunoască surplusul de cheltuieli provocat de conflictul din Vietnam (bugetul militar al S.U.A. în 1967 — 1968 este cel mai mare buget din toate timpurile, cu excepția aceluia din cursul ultimului an al războiului mondial) și ar fi fost nevoit să opteze. Or, pentru el, problema rasială din S.U.A. nu pare să constituie o adevărată dramă națională. Totul se petrece ca și cum ea nu ar fi decît a doua problemă a S.U.A., cu mult după războiul absurd și zadarnic dus de 500 000 de oameni în Vietnam.

J. AMALRIC

THE SCOTSMAN

EDINBURGH

ÎNCERCAREA CRUCIALĂ

SERIOASELE divergențe dintre punctul de vedere al sindicatelor britanice și guvern în ce privește politica economică — fapt confirmat și de ultimele discuții între premierul Wilson și liderii sindicali — sînt departe de a prezenta un simplu interes academic. Criticile formulate de Congresul sindicatelor au fost foarte concrete, ele vizînd numărul mare al șomerilor precum și faptul că ritmul de creștere a producției ar putea fi superior celui actual. Totuși, faptul că premierul britanic nu

Muncitorii din orașul englez Stockport au organizat o demonstrație în sprijinul tovarășilor lor de la o fabrică de utilaj textil (proprietate americană) aflați în grevă

a dat curs acestor puternice critici arată că el este partizanul unor acțiuni prudente. Wilson consideră că temerile sindicatelor nu sînt întemeiate și că, spre sfîrșitul acestui an, măsurile luate pînă în prezent de către guvern în vederea îndulcirii actualelor restricții vor avea un efect favorabil și asupra indicelui de șomaj.

Poziția premierului Wilson nu e de invidiat. El trebuie să fie mai conștient decît oricine altul de faptul că drumul ales este foarte impopular în rîndurile unei mari părți a propriilor săi alegători. Aceasta s-a văzut de altfel clar cu prilejul votului de la Congresul sindicatelor. Firește, guvernul știe pînă la ce punct trebuie căutat din nou sprijin la băncile de peste ocean pentru micșorarea dificultăților lirei sterline. Acest sprijin va trebui însă rambursat, iar aceasta se va face cu multă dificultate dacă guvernul va fi lipsit de încrederea majorității. Au trebuit să se facă împrumuturi importante din străinătate în primăvara anului 1966 — după greva marinarilor — și aceste sume au putut fi restituite abia în primăvara anului în curs. După toate probabilitățile, una din cauzele care l-au determinat pe Wilson să ia personal în mînă problemele economice este și aceea că ar dori să se asigure că nu se vor ivi noi obstacole. Oricum, hotărîrea guvernului de a proceda cu toată prudența în domeniul economic nu va fi primită prea bine de majoritatea membrilor de sindicate și, în mod cu totul special, de către șomeri.

Incapacitatea laburiștilor de a întreprinde o serie de acțiuni pentru reducerea rapidă a șomajului dovedește că ei nu au o alternativă practică față de politica de pînă acum, care, în fapt, este linia conservatoare în acest domeniu. Guvernul va trebui să păstreze un contact strîns cu sindicatele, dar uniunile sindicale vor cere acțiuni pline de responsabilitate. Ar fi o adevărată sinucidere dacă, în principalele ramuri industriale, ar apărea greve asemănătoare cu aceea a marinarilor de anul trecut. Sarcini dificile se profilează în viitor. La cîrmă va fi nevoie nu numai de o mînă fermă, ci și de un cîrmaci dibaci, dar mulți se îndoiesc că premierul Wilson ar avea posibilitatea să întrunească aceste calități. Aceasta este încercarea lui crucială.

Le Monde

PARIS

AMPLOAREA CRIZEI ATLANTICE

CEA de-a XIII-a adunare generală a Asociației pentru tratatul Atlanticului de Nord (A.T.A.), care s-a ținut la Luxemburg săptămîna trecută, a permis să se verifice amploarea crizei în care evoluția generală și politica generalului de Gaulle au aruncat alianța. Dacă sesiunea din iunie trecut a miniștrilor afacerilor externe putea, sub pompa sa obișnuită, să-și mai facă iluzii, ședințele adunării A.T.A. prezidate de Spaak, mai modeste, au cel puțin meritul de a fi pus problemele reale.

Chiar dacă ar fi vrut de altfel să le evite, delegații din cele 15 țări membre ale Alianței, adunați la Luxemburg, ar fi fost readuși la studiul acestor chestiuni fundamentale de articolul cunoscutului „gaullist de stînga" Louis Vallon, potrivit căruia generalul de Gaulle ar putea să determine în 1969, după ieșirea Franței din N.A.T.O., și retragerea ei din alianța atlantică însăși.

Înainte deci de a-și pune probleme în legătură cu viitorul ei, alianța trebuia, pentru delegații de la Luxemburg, să se întrebe asupra șanselor ei de a supraviețui. Chestiunea a fost pusă din prima zi de Manlio Brosio,

secretarul general al N.A.T.O., care a invitat delegațiile să-și dubleze eforturile căci, „începînd din luna august 1968, fiecare țară membră va putea lua individual inițiativa de a se retrage din alianță cu un preaviz de un an". El a adăugat totodată că alianța ar putea și „să continue totuși în mod automat".

În raportul său anual, secretarul general al A.T.A., Mahias, după ce a amintit că anul 1967 a cunoscut mutarea dincolo de granițele Franței a sediilor S.H.A.P.E. și secretariatului general al N.A.T.O., a invitat pe delegați să „prevadă și să organizeze de pe acum întoarcerea fiului risipitor". Mahias a atras, de asemenea, atenția prietenilor alianței atlantice asupra concluziilor celor patru comisii create din inițiativa lui Harmel, ministrul belgian al afacerilor externe, și care trebuie să depună la sfîrșitul anului rapoartele lor asupra „sarcinilor viitoare ale alianței".

Prin aceasta el ridica o problemă fundamentală, la care însăși rezoluția finală, în care se recunoaște mîna lui Spaak, n-a putut aduce decît un început de răspuns. Rezoluția cade de acord asupra faptului că situația alianței trebuie să fie „reexaminată", apără Statele Unite de acuzarea că exercită „o prea mare influență" în alianță și se pronunță pentru dezvoltarea și lărgirea Pieței comune, prin includerea Angliei și a țărilor scandinave. În sfîrșit, ea sugerează „o participare mai mare a Europei în organizație și responsabilitatea propriei sale apărări"...

Evident, se poate pune întrebarea dacă toate acestea nu sînt destinate să rămînă profesii de credință platonice. Spaak însuși a trebuit să admită că faimosul articol 2 din Tratatul de la Washington, vizînd crearea unei mari comunități economice, a rămas literă moartă.

Roland DELCOUR

U.S. News & World Report
NEW YORK

BAZE MILITARE ÎN OCEANUL INDIAN

ÎN ULTIMUL TIMP au început să se clarifice unele planuri militare ale Statelor Unite în ce privește regiunea Oceanului Indian, acest mare bazin maritim care se întinde din Africa pînă la litoralul australian.

Anul trecut, la 30 decembrie, S.U.A. și Anglia au semnat un acord pe termen de 50 de ani. Acestui acord nu i se face reclamă dar importanța sa este considerabilă : el consolidează influența americană într-o regiune din care Anglia intenționează să plece. Anglia s-a declarat de acord să cedeze Statelor Unite dreptul de a înființa baze militare, atît singure cît și împreună cu Anglia, pe două insule și pe două grupuri de insule din Oceanul Indian. În felul acesta crește raza de acțiune a forțelor aeriene și navale din această zonă.

Acordul a fost încheiat la Londra în secret, după o activitate de doi ani pentru studierea bazinului Oceanului Indian. Ulterior, fără nici un fel de zgomot, știrea despre acord a fost publicată de ambele părți în documentele oficiale.

În ultimul timp, tratativele secrete au continuat. Tema lor a constat în precizarea : ce trebuie construit în insulele Aldabra și Diego Garcia, ca și în arhipelagul Chagos și în ce fel vor fi împărțite cheltuielile de construcție. →

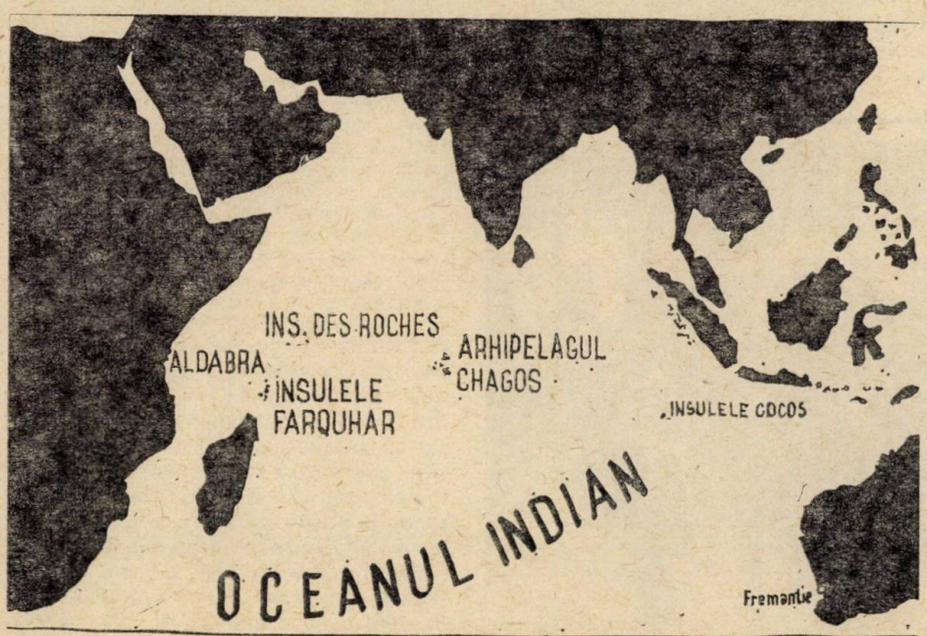

(După U. S. News and World Report)

reflector

MOARTEA UNUI PARTID

Fără a dispărea încă de tot, cel puțin din punct de vedere juridic, pentru că numai un congres național poate să decidă dizolvarea sa, Mișcarea Republicană Populară își desăvîrșește retragerea din arena politică, predînd locul său Centrului Democrat și îngustîndu-se la dimensiunile unui simplu birou de legătură cu partidele democrat-creștine străine. Prin această decizie a comisiei sale executive, s-a întors o pagină din viața publică franceză a ultimilor 22 de ani, timp în care M.R.P. ocupase ani îndelungați un loc considerabil.

Rădăcinile acțiunii politice a democrat-creștinilor urcă în Franța pînă la Lacordaire, la enciclica „Rerum Novarum" a lui Léon al XIII-lea în 1891... Dar micul partid democrat-creștin dinainte de război, cu ziarul său „l'Aube" — fondat și condus de Francisque Gay — avea să ia cu adevărat avînt în timpul Rezistenței și să cunoască după Eliberare o bruscă ascensiune. La Lyon, în cursul primului trimestru al anului 1943, și la Paris, cu ocazia unei reuniuni organizate la 16 ianuarie 1944, s-a născut în ilegalitate ceea ce avea să devină Mișcarea Republicană Populară. Prima ședință constitutivă „cu ușile deschise" avea să se țină la 3 septembrie 1944, în Parisul eliberat, pe strada Rivoli.

Unul din cele cinci guverne provizorii din anii 1944—1947, patru din cele 21 de Cabinete ale celei de-a IV-a Republici, inclusiv ultimul, în 1958, au fost prezidate de membri ai M.R.P. Partidul catolic a fost prezent în toate guvernele care s-au succedat din 1944 pînă în 1958 (cu singura excepție a guvernului provizoriu de tranziție al lui Léon Blum, la sfîrșitul anului 1946, și a Cabinetelor Mollet și Bourges-Maunoury în 1956—1957). Doi dintre conducătorii săi, Georges Bidault și Robert Schumann, au deținut alternativ, din septembrie 1944 pînă în iunie 1964 fără întrerupere, portofoliul afacerilor externe.

Pe plan electoral, punctul cel mai înalt al curbei a fost atins în iunie 1946, cu 28,1 la sută voturi și 164 deputați în cea de-a II-a Constituantă. Și în prima legislatură a celei de-a IV-a Republici (1946—1951) M.R.P. mai deținea 163 de locuri, cu 26,4 la sută voturi. Dar deja se anunța declinul. Cea de-a V-a Republică, la nașterea căreia a fost din plin asociată (președintele M.R.P., Pflimlin, era ministru de stat al generalului de Gaulle), avea să vadă deruta acestei formații accentuîndu-se, pînă la acele alegeri din martie 1967, cînd Centrul Democrat, practic, i s-a substituit.

(Din Le Monde)

LA GIBRALTAR, NIMIC NOU

Se știa cum va lua sfîrșit votul din Gibraltar : cu un succes al britanicilor. Referendumului nu trebuie să i se acorde totuși o importanță deosebită ; el nu va schimba cu nimic realitățile politice. Spaniolii, sprijiniți de rezoluțiile Națiunilor Unite, vor să anexeze Gibraltarul după tratative cu Anglia ; englezii vor să păstreze unul din ultimele giuvaeruri ale coroanei în Commonwealth și să nu-i acorde decît cel mult o independență ocrotită de ei. Starea de spirit antispaniolă declanșată de referendum ar putea să provoace însă o înăsprire a blocadei anti-Gibraltar din partea Madridului. În caz că britanicii n-ar fi totuși de acord să aibă loc noi convorbiri, spaniolii au posibilitatea să irite, cu ajutorul blocadei, punctele alergice ale stîncoasei cetăți și anume : nivelul de trai și afacerile cu turismul. Dacă deci ambele părți vor privi referendumul — și acum, după vot — la fel de calm ca înainte, atunci și celelalte declamații vor rămîne fără rezultat. Atunci războiul de guerilă, alcătuit din declarații și dezmînțiri, s-ar afla în fața unei etape noi, iar Gibraltarul ar deveni treptat un obiect de plictiseală pentru cititorii de ziare.

(Din Frankfurter Allgemeine)

Hotărîrea finală va depinde de rezultatul unor convorbiri politice importante care se duc în prezent la Londra și Washington.

1. Washingtonul trebuie să decidă cît de mari sînt măsurile pe care intenționează să le ia pentru a umple vidul ce se va crea dacă Anglia își va traduce în viață planurile de reducere a efectivelor în regiunea „la est de Suez" pînă în 1975.

2. Londra trebuie să hotărască în ce măsură este util, din punct de vedere financiar și politic, să cheltuiască milioane de dolari pentru construirea unor noi baze în Oceanul Indian, astfel încît să-și mențină cît de cît prezența militară în Extremul Orient.

La Aden, baza militară engleză nu are practic nici o perspectivă. Londra a promis să acorde Adenului independență în ianuarie, anul viitor. La celălalt capăt al Oceanului, englezii vor trebui să părăsească în viitorii cinci ani Singapore, ceea ce va crea o puternică spărtură în sistemul militar occidental din această regiune.

Statele Unite au reușit pe tăcute să se instaleze în protectoratul englez Bahrein. Aci americanii dispun de o serie de nave, ceea ce este suficient pentru a considera Bahreinul ca un loc de escală pentru forțele navale americane.

Proiectele elaborate de militarii americani și englezi sînt următoarele :

1. Baza aeriană din insula Aldabra, situată la 400 de mile de litoralul răsăritean al Africii, să fie destinată pentru deservirea bombardierelor cu rază medie de acțiune F-111, care se îndreaptă din Anglia spre Extremul Orient și Australia. Anglia a comandat 50 de asemenea avioane în S.U.A. Englezii consideră că traseele prin Aldabra sînt avantajoase pentru trimiterea unor contingente militare din rezervele strategice mobile. Anglia dorește, de asemenea, să suporte numai jumătate din cheltuielile pentru crearea acestei baze, restul urmînd să fie suportat de S.U.A.

2. Specialiștii militari americani propun crearea unui mare centru de legătură pentru forțele maritime americane în insula Diego Garcia.

3. Unii reprezentanți ai Pentagonului propun folosirea acestei insule și pentru aprovizionarea flotei americane.

În ce privește insulele Des Roches și Farquhar, planurile concrete încă n-au fost elaborate. În total, cheltuielile necesitate de aceste proiecte depășesc cîteva sute de milioane de dolari, iar totalitatea personalului militar care va fi necesar se cifrează la circa 10 000 de oameni.

Asupra Australiei se exercită în prezent o puternică presiune pentru ca să contribuie și ea la construirea unui obiectiv militar în Oceanul Indian sau în Extremul Orient. Probabil că australienii vor trebui să utileze o nouă bază intermediară în Insulele Cocos.

MEDUNARODNA POLITIKA

BELGRAD

SUBSTRATUL CONFLICTULUI NIGERIAN

CONFLICTUL ARMAT din Nigeria capătă proporții tot mai alarmante. Pentru a explica situația actuală se fac în general referiri la problema organizării social-politice într-un mediu dominat de raporturile feudale și tribale și marcat de puternice tendințe secesioniste. În acest caz, explicarea este incompletă și insuficientă pentru a înțelege cauzele reale ale acestor fenomene — sociale, politice și economice.

În realitate, Nigeria este una din numeroasele țări care parcurg crize politice de o acuitate extremă provenind din conjugarea mai multor factori, interni și externi. Acțiunea factorilor social-politici și a proceselor de tendință economică internă este dublată de cea a factorilor legați de cercurile străine, interesate în mod direct, din motive de ordin economic, politic și strategic, în evenimentele care se desfășoară în țările în curs de dezvoltare.

După adoptarea constituției în 1954, viața politică din Nigeria a fost marcată de lupte permanente între grupări politice regionale, dornice să-și întărească pozițiile în parlamentul federal și să-și instaureze dominația în organele executive și în alte instituții ale Federației. Împărțirea administrativă a Nigeriei în provinciile de nord, est, vest, centru-vest și teritoriul „federal" din Lagos, ca și reprezentarea acestor unități în parlamentul federal în funcție de un număr determinat de alegători, au asigurat hegemonia elementelor feudale din provincia de nord față de celelalte provincii. Federația, care era un amalgam de grupuri tribale eterogene, a consacrat supremația social-economică și politică a feudalităților din nord, devotate vechii metropole. Era greu de sperat o schimbare a raportului de forțe parlamentare și politice în instituțiile federale. De aceea, Federația a fost în permanență sfîșiată de lupte violente.

Deoarece cîmpul de activitate al diferitelor partide și grupări politice corespundea cu unitățile diviziunii administrative, era firesc ca luptele politice să capete tot mai mult aspectul unui conflict între principalele grupări etnice. Dar elementul major al efervescenței politice în structurile sociale și religioase complexe și eterogene din Nigeria a fost conflictul între tendința de a perpetua un sistem federal favorizînd hegemonia nordului și cea a diferitelor grupări sociale din sud avînd drept scop modificarea raporturilor în cadrul Federației. Tentativa guvernului Balewa de a promova dezvoltarea economică prin investiții străine private, protejînd în același timp interesele forțelor feudale și conservatoare, nu a fost decît de natură să agraveze criza.

O lovitură severă dată Federației — și dominației nordului — a fost afirmarea forței clasei muncitoare. Greva de 15 zile organizată în 1964 a demonstrat că ea constituie un factor politic autonom, în măsură să ceară cu vigoare îmbunătățirea condițiilor economice și sociale ale muncitorilor. Guvernul federal nu a putut să reziste decît recurgînd la metode polițienești pentru a combate grupările politice din opoziție, organizațiile muncitorești și pe toți cei care dezavuau politica sa internă și externă. El a adoptat, de asemenea, o atitudine probritanică în criza Rhodesiei de sud, ceea ce n-a făcut decît să întărească opoziția împotriva sa. Acesta a constituit și pretextul pentru o acțiune directă împotriva guvernului, care a dus la prăbușirea Federației și la proclamarea unui stat unitar condus de generalul Ironsi. Dar nici grupările feudale din nord, nici factorii străini interesați în desfășurarea evenimentelor din Nigeria nu au putut admite aceste schimbări, care erau opera elementelor aparținînd tribului Ibo din est. Profitînd de o situație politică confuză și de slăbiciunile guvernului militar, incapabil de a controla procesele politice interne, forțele feudale au organizat la mijlocul anului 1966 o nouă lovitură de stat, care a îndepărtat de la putere pe ofițerii Ibo, a căror guvernare n-a durat decît 6 luni.

Manifestație la Bologna împotriva „Pactului Atlantic"